MARCEL PETRIȘOR

SECRETUL FORTULUI

13

Marcel PETRIŞOR

Memorii
II

SECRETUL FORTULUI 13

MARCEL PETRIŞOR

MEMORII
II

SECRETUL FORTULUI 13

Reeducări şi execuţii

Editura **TIMPUL**
Iaşi -1994

"Orice asemănare cu personajele reale este binevenită"

ISBN 973-95323-5-7

© Toate drepturile asupra prezentei ediţii aparţin Editurii **TIMPUL**, România - Iaşi, Bd. Copou nr. 3-5. Tel/fax: 032/145884

Motto:
Celor morţi cu care
am stat în fata morţii.

ÎN CELULA de gardă, de lîngă uşa de intrare în *Casimcă*, la schimbul de seară, sergentul de zi dădu în primire tura. Era sergentul cel mai gras şi mai viclean din Jilava, poreclit de cei pe care-i ţinea sub cheie „Purcelul de Oţel". Şi asta pentru că nu se temea de microbii tuberculoşilor din celule. „Ce ? Se văd microbii ? Se aud ? Poţi pune mîna pe ei ? Sînt ca dulăii, răi ? Nu. Şi-atunci ? - le spunea el *banditilor*... - Nu-s bă ! ascultaţi ce vă spun eu: ce nu se vede şi nu se aude, nu-i ! ca strigoii. Ce ? Ei este ?" Tot el fu apoi cel ce nu se putu abţine să nu-i transmită înlocuitorului său din schimbul următor să fie atent „că mai are de gînd să moară unul", „şi încă ceva" - mai adăugă el - „să fii atent că ăla'ndesat vrea să-l răzbune pe loc" (aşa înţelesese el că se vor petrece lucrurile dacă moare cel ce avea să moară).

- Nu cred, pentru că nu-i lasă „ăştia" chiar aşa; s-a întîmplat cu unul, cu ăl bătrîn, da' pe ăsta nu-l mai lasă, îi răspunse celălalt gardian.

- Ba-l lasă, şi pe ăsta şi pe toţi îi lasă; îi simt eu; că pe mine nu mă duce; că ăştia n-are suflet. Ce ? N-ai auzit ce ne-au spus şi la şedinţă ? Că bandiţii ăia, adică ăştia, trebuie să stea mereu sub pază secretă. Şi asta ce-nseamnă ? C-aici, în Jilava, vor să-i şi îngroape.

- Da' pe ăla, bătrînul, de ce nu l-au îngropat aici ?

- Păi, cum să-l îngroape ? Cu viii ? Ce, Jilava-i mormînt ?

- Cam aşa ceva, numai că...

- Că, ne că, da-i şi locul nostru de muncă şi aş zice să fii cu ochii în patru. Că „ăştia" - şi cu degetul ridicat arată spre undeva sus - e a' dracu', iar ceştilalţi - şi cu acelaşi deget arată şi spre celule - e şi mai şi...

- Mde, tovarăşe, aşa o fi, dar nici pe mine nu mă duce ei.

Cu aceasta, cei doi se despărţiră şi sergentul care rămase de pază se mai învîrti de vreo două-trei ori prin cămăruţa lui de gardă mai dădu o raită şi pe la vizete, pe unde nu descoperi nimic suspect nici chiar în celula unde dădea să moară Dan Dumitrescu, şi o şterse afară. Probabil în altă secţie, ca să ceară un foc de la alt gardian. Pînă să găsească ceea ce căuta, trecu cîtăva vreme şi, cînd se întoarse, dădu peste şeful gărzilor, peste lamandi, un plutonier mic, scund, negricios, secretarul de partid al închisorii şi călăul Jilavei.

Nu se aşteptase la aşa ceva şi, surprins că-l vede tot de serviciu, cînd se ştia bine în toată închisoarea că-şi luase zile libere pentru nunta fetei, îl întrebă cum se face că şi-a stricat concediul.

- Nu mi l-am stricat eu, tovarăşe, ci mi-a fost stricat de'nţelegi matale... Şi zicînd aceasta, scoase din buzunar o

sticlă de coniac de un sfert trîntindu-se apoi pe scaunul pe care era pusă o şubă. Nu e reglementar, continuă el, da' la noi e muncă grea şi aici mai ales - între timp arăta cu-n degetul spre peretele vecin - şi mai grea.

Sergentul de tură se aşezase şi el în faţa lui pe un scaun şi-l privea zîmbind.

Alături, în celula de dincolo de zidul despărţitor, cea înspre care arătase el cu degetul, Hoinic trăgea cu urechea.

- Aici e ceva ! continuă plutonierul negricios trăgînd o duşcă.

- Aici, la tine, nu e de glumă ! Ăştia e mari bandiţi. Mi-a spus-o şi „politicul", că ştii, între noi ăştia de la partid... şi apropiindu-şi mîinile deolaltă îşi frecă unul de altul cele două arătătoare întinse.

- Dar, tovarăşe plutonier, n-a mai rămas decît pielea şi osul de ei, nişte gloabe prăpădite, vai de capul lor !

- Na ! na ! na ! nu te-nduioşa de soarta lor, mai bine trage şi tu una d'aici; că-ţi spun eu de ce.

- Mulţumesc... ştiţi, serviciul e serviciu.

- Las' serviciul, că şi eu îs serviciu, d'acu e noapte şi nu ne vede nimeni.

Sergentul însă, făcîndu-şi calculul că dacă bea plutonierul de ce n-ar fi putut trage şi el o duşcă - erau doar amîndoi inculpaţi şi nu-l putea turna tocmai cel ce-i oferise băutura - luă o înghiţitură privind apoi spre plutonier ca şi cum l-ar fi aşteptat să-şi continue explicaţia.

- E mare bandiţii ăştia, sughiţă atunci plutonierul; da' e mare nu pentru că e ei mare, ci pentru că ştie multe. E foarte păţiţi şi au văzut multe. D'aia-i teme „ai noştri" şi vrea să-i termine.

- Şi de ce nu-i termină odată ? Decît să-i chinuie aşa... mai bine...

- Păi, uite de ce ! Pentru că nu poate; aşa mi-a spus mie politicul, că ştii... - şi iar îşi frecă cele două arătătoare întinse ca s-arate că el şi „politicul" sînt foarte strîns legaţi unul de altul. Nu poate, că nu poate. Apoi Iamandi mai luă o înghiţitură şi se clătină bine pe scaun.

- Adică cum nu poate că nu poate ? întrebă nedumerit sergentul.

-'Păi, nu poate nu pentru că nu vrea; ci pentru că e şi din ai noştri băgaţi în asta...

- În care asta ? se arătă şi mai curios sergentul.

- În faptele alea ale lor, cum îi zice ei... *Rieducare*.

- Cum *Rieducare* ? Ce-i aia ?

- Păi, ce vezi ! Ăştia care au făcut-o de s-au omorît unii pe alţii şi au pus vina pe ai noştri.

- Cum dracu' ? C-aici nu mişcă unul să nu se afle sus ?

- Ei, asta-i tovarăşe ! Şi plutonierul ridică iar degetul: Vigilenţa ! D-ai noştri uite că n-au fost vigilenţi şi i-au lăsat de s-au omorît, şi acum o trage ? O traaagee !

- Tot nu-nţeleg, spuse gardianul şi mai interesat de explicaţia lui Iamandi.

- Păi, aia, *Rieducarea*; a poruncit-o unul Horia, la Piteşti.

- Care Horia ? Că pe ăla l-au ucis ungurii de mult.

- Păi, ăsta-i altul; unul pe care nu l-au omorît nemţii; nu mai ştiu cum îi zice. Da' Horia ăsta, şefu' lor, le-a poruncit ălora deştepţi, adică ăstora, să se rieduce la Piteşti, la petenciar. Adică să-şi crape capetele unii la alţii şi să jure că

nu mai fac nimic, ca să scape afară şi să se apuce iar de pulitică.

- Hm ?! se miră tot nedumerit sergentul. Adică cum ? Şeful lor le porunceşte subalternilor să-şi crape capul ca să scape ? Păi, la ce să mai scape cu capetele sparte ?

- Afară, la pulitică, nu ţi-am zis ?

- Nu înţeleg ! Şi ai noştri i-au crezut cînd i-au văzut cu capetele sparte ?

- Păi da, c-au fost şi unii morţi de convingere printre ei.

- Care morţi ? Cum morţi de convingere ?

- Cei pe care nu i-au convins ăia şi i-a omorît ăştia.

- Iar nu-nţeleg !

- Păi, ce nu-ţelegi ? Semplu: le-a dat ăştia la moacă, ştii cum le dau eu ălora la izecuţie, ştii. Le trag una-n ceafă, poc, şi gata ! Ca la abator; pică boul jos iute, aşa; nici n-are timp să prindă de veste că nu-i mai.

- Auzisem eu ceva... dar sînt prea nou aici şi n-am văzut izecuţii; dar chiar matale-i termini ?

- Nu-ntotdeauna; uite, ca pe ăştia; deşi i-aş vrea eu; că-i simplu, şi capăt şi 500 de biştari de ceafă spartă; numai că e cazuri şi cazuri. Pe unii mi-i dă pe mînă, dar pe alţii, ştiu eu ? Îi duce-n altă parte, unde e alţii. Aici însă sînt eu.

- Şi cum faci ? încercă sergentul să-l descoase, întrerupînd explicaţia cu *rieducarea*.

- Eh ! Cum fac ? Fac ce fac ! îi spuse plutonierul-călău, agitîndu-se pe scaun să găsească o poziţie din care să-i explice mai bine ce face. Uite aşa fac: mi-i aduce pe targă pînă-n camera aia, zero - aşa-i scris pe uşa ei - cu lanţurile la mîini şi la picioare, ca să nu se audă. Da ?

- Da, încuviinţă sergentul înghiţind în sec.

- Şi acolo, le desface numai pe alea de la picioare.

- Cine ?

- Ăia de la direptul comun, hoţii.

- Şi ?

- Şi ăia pleacă şi rămîne acolo numai „mortăciunea", comandantul, doctorul, politicul şi vreo trei-patru ajutoare gradate care-s în tură. Da' ăia nu-s plătiţi şi nu fac nimic decît stau şi se uită, gata să intervină dacă „mortăciunea" ar lua-o la fugă. Şi mai e cineva acolo, uitasem, un procuror. Ăla citeşte „mortăciunii" că i s-a respins graţierea şi că va fi izecutată.

- Şi „mortăciunea" stă ca boul ?

- Nu, unii tremură ca piftia; alţii înjură, unii tace dar asta nu mă priveşte pe mine, şi multe mai face unii, după caz.

- Şi matale ?

- Şi eu, dar stai, să mai trag una; uitasem de ea, c-asta-i mîngîiere cînd mi-aduc aminte. Şi atunci nu eu, ci comandantul le porunceşte gradaţilor să pună „mortăciunea" la zid.

- Şi aia vrea ?

- Păi, ce-i după ea ? Vrea nu vrea, gradaţii o duce; unul de o mînă şi altul de alta, pînă acolo, şi-o pune cu nasul la perete şi cu ceafa spre mine.

- Şi-n cazul că se zbate ?

- Atunci e luată pe sus de gradaţi şi pusă cu nasul la duşumea, lîngă zid şi-o ţine acolo gradaţii, pînă viu eu.

- Şi matale cu ce vii ?

- Cu ce-mi dă comandantul şi ţine ascuns pînă se citeşte respingerea graţierii.

- Adică ?

- Adică rivolvărul, ăl cu care se împuşcă boii între coarne la abator, ştii ?

- Nu ştiu, şi ?

- Şi eu doar mă duc; uneori mi-e şi mie nu ştiu cum, parc-aş tremura, da-mi revin, că ce-mi zic: asta i-a fost soarta, şi dacă aşa i-a fost, ce pot face eu ? Trebuie s-o facă cineva şi p-asta.

- Dar de ce tocmai matale ?

- Păi, cu altul n-ar fi la fel ? Capăt şi cinci sutare. Ce-s de colo ? E bîştarii munciţi doar. Ia să fii în locul meu să vezi cum visezi „mortăciunea" în fiecare noapte, luni în şir, cum se uită cu ceafa la tine şi cum se vede gaura aia prin care a intrat cuiul. Uite, e numai un pic după ce trag, şi nici sînge nu iese; da' să vezi ce a dracu' se face în vis. Să mă-nghită, nu alta. Şi apoi trupul care se zvîrcoleşte la unii, de parc-ar fi cocoşi tăiaţi. Pesemne nu-i nimeresc bine, da' crezi că se mai apropie cineva de ei ? Aş ! Acolo rămîne şi-i ia hoţii după ce-nţepenesc să-i ducă la cimitir sau la crematorie. Da' le spune şi doctorul dacă-s gata sau nu, c-altfel poate unii ar face pe mortul şi după aia s-ar trezi: şi la unul ca ăsta poţi să-i pui sare pe coadă, că nu-l mai prinzi. Ar fi-n stare să fugă şi-n văzduh, ca nişte sîrbi, zău, i-am văzut.

- Cred, dar cred c-aveai şi ceva la bord cînd i-ai văzut, nu ?

- Hm ! rîse plutonierul, cinstindu-se încă o dată din sticlă. Noroc c-o am pe asta. Şi o beau toată.

- Chiar pe toată ?

- Băiete ! se ridică atunci solemn plutonierul în picioare. Beau că nu mai pot.

- Adică ?

- Nu mai pot să rabd, băiete ! 'nţelegi ?

- Nu-nţeleg, îi răspunse mai nedumerit sergentul.

- Păi, cum să-ţi spun ? Ascultă !

- Ascult, tovarăşe plutonier.

- Şi nu mă ţine, că pot să stau şi-n picioare.

- Bine, nu vă ţin, d-ascult.

- Băiete, începu atunci ceremonios călăul ridicat de pe scaun. Astă-noapte a fost nunta fiică-mi ălei mari.

- Să vă trăiască ! Şi ?

- Şi, la strigări i-am dat şi eu un cec de cinci mii. După strigări însă, nevastă-mea a venit şi mi-a dat cu el în cap, şi l-a rupt în faţa ochilor mei.

- De ce ?

- Păi, aia e ! De ce ? Fiindcă mirosise ea că ăla era cecul cu ultimii bani primiţi pentru izecuţii. Cinci sutare ceafa şi asta de zece ori. 'ţelegi matale ? Şi ea, nu şi nu; să mă-nghită iadul cu darul meu cu tot.

- Şi matale ai recunoscut ?

- Păi, ce să recunosc; ce, banii are miros ? Numai că Piranda mea are un naaas ! Rupe-şi-l-ar cît mai iute.

- Atunci, mde ! Şi ce-ai făcut ?

- Cum mi-a poruncit ea. M-a-nghiţit iadul.

- Care iad ?

- Păi, Jilava noastră ce-i, tovarăşe ? Nu iad ? Şi-ncă ce iad ! Da' eşti tînăr şi o să afli multe dacă te-au pus *ăştia de sus* la *ăştia de jos*. Tu să nu-i omori însă cu pistolul, auzi ? Ci cu paza şi cu polonicul, după directive, priceput ?

- Nu; adică cum să-i omor cu paza şi cu polonicul ?

- Nu-i laşi să pună geană pe geană şi os pe os, iar polonicul nu-l dai nescuturat. Ce pune *ăştia* în el, nu te priveşte, tu dai ce ţi se dă şi atunci se face ei strigoi. 'Ţeles ?

- Acum da' tov. plutonier, dar tot nu mi-aţi spus de ce trebuie ăştia să moară aşa ?

- Pentru că ăştia e altă spiţă de hoţi. Ăştia nu e grei. E de plumb, tovarăşe; şi dacă i-au *rieducat*, ce să mai caute în lumea asta ? Gata ? Eşti *rieducat*, poţi să pleci; mai mult de atît ce poţi să faci ? Asta-i cea mai mare şcoală şi ăştia, băiete, au isprăvit-o; gata cu ea ! De acum alţii la rînd.

- Şi ăştia n-ar mai fi buni , de exemplu ?

- Nţ, plescăi plutonierul din limbă, dînd peste cap ultima duşcă din sticlă. Nu e buni de aşa ceva; că e 'oţi şi vorbeşte. Şi aşa ceva nu se-nghite.

- Deci la gunoi cu ei ? Da ?

- Nţ, făcu iar ţiganul; la îngeraşi cu ei ! Că doar d-aia mai sînt buni; dar nu deodată, ci cum ţi-am spus: cu polonicul şi cu paza. 'Ţeles, băiete ? Uşuuureeel şi... gata !

- 'Ţeles, tov. plutonier, îi răspunse sergentul ridicîndu-se şi-n picioare. Uşurel şi gata ! Dar p'urmă ? Cine răspunde ?

- Partidul ! tresări plutonierul clătinîndu-se şi îndreptîndu-se spre ieşirea din *Casimcă*. Ştie el Partidul ce face !

Gardianul îl privi din spate dînd din cap: „O fi ştiind el Partidul dar eu, eu... " şi nedumerirea nu i-o spulbera decît cîntecul unei cucuvele.

- Cobia dracului ! o bombăni el învelindu-se în şuba de serviciu ca să poată moţăi măcar cîteva ceasuri. Oi vedea eu ce-oi face şi cu ăştia, mai adăugă el înainte de a sforăi.

ÎN CELULA *doi* Mircea, Gore, Iosif şi Costache agonizau pe-ndelete; trupurile li se stingeau încet, fiecare

murind, cu ochii ţintă la nişte găuri, şaptesprezece ore-n şir, ca să-şi fure odihna premergătoare celei de veci. La fel se întîmplau lucrurile şi în *trei*, cu Aurel Popa, Octavian Voinea, Nicolae Pătraşcu şi Nuţi Pătrăşcanu; tot aşa la *unu*, cu Hoinic, Caziuc, Bordeianu şi Ranu. Nu la fel însă şi-n *patru*, unde Dan Dumitrescu, Aristotel Popescu, Pavel Grimalski şi Vică Negulescu se hotărîseră ca-n faţa morţii să se mănînce de vii.

„Aaa; îl păzeşti ca s-aţipească, *banditul*", se auzea din cînd în cînd strigîndu-i Dan Dumitrescu lui Grimalski. Apoi, în tăcerea tulburată de reproşul lui se mai auzea şi un bătut în uşă ca să-i spună gardianului sau, eventual, ofiţerului de serviciu că „regulamentul nu se respectă în celulă", că „gardianul a pactizat cu *bandiţii* lăsîndu-i să doarmă"; ori că în cutare celulă, cînd au fost scoşi la W.C.-ul din fundul coridorului, unul din ocupanţi a lăsat un semn sau un obiect pentru cei din altă celulă, o coajă de mălai sau o pilulă de var cloros.

Cu timpul apoi, în piepturile tuturora din celulele acelui „secret" apăru un gîjîit, după aceea o răguşeală şi-n ochi unora sticlirea morţii, febra şi năduşeala punînd capăt zvîrcolirii printr-o cădere la pat, fără putinţă de ridicare, în ciuda tuturor insistenţelor, „ajutorul" şi ameninţările corpului de gardă strîns buluc să vadă şi să raporteze cele întîmplate mai departe şi mai „sus".

PRIMUL care „rupse" rîndurile viilor, evadînd „Dincolo", unde furia şi „braţele" M.A.I.-ului nu-l mai putea „ajunge", fu unul din celula *patru*.

Nu se ştia bine ce se-ntîmplase, decît că la un moment dat uşa celulei începuse să bubuie, lovită cu pumnii dinăuntru.

- Care baţi, mă, aşa, bate-ai în p... mă-ti ?

- Aici, aici, domn' sergent ! se auzi atunci răspunsul la politicoasa întrebare. La *patru* ! Deschideţi repede ! Aici banditul Grimalski îl păzeşte pe Vică Negulescu ca să poată „încălca" regulamentul. Vrea să-l salveze cu orice preţ de la meritata pedeapsă ce i se cuvine pentru toate actele-i criminale. Raportează Dan Dumitrescu, studentul reeducat la Piteşti, conştient de activitatea sa criminală şi a celor cu care este pus împreună. Aşa că luaţi îndată măsurile cuvenite. Domnul Ţurcanu ar putea...

Apoi vorba i se întrerupse văzînd pe chipul pazniculuí o stupoare de nedescris transformîndu-se brusc într-o grimasă ameninţătoare.

- Care Ţurcanu, bă ?! F...-ţi aia şi aia de bandit ?! se repezi sergentul în ei, iritat peste măsură de „turnătoria" care i se adresa de data aceasta lui şi numai lui.

Era un tip înalt, subţirel, cu mustăcioară, poreclit de cei din celulele *doi* şi *trei* „fierarul", pentru că le tăiase fiarele de la picioare cînd sosiseră în Jilava. Cu cîteva zile mai înainte tot pe el îl turnase Dan Dumitrescu ofiţerului se servici, că „nu-i suficient de vigilent", în tura lui uitîndu-se prea rar pe vizetă pentru a-i supraveghea pe „bandiţii dinăuntru ca să nu doarmă".

- Ăştia doi, dom'sergent, dorm; bandiţii ăştia care se ţin unul de celălalt ca să nu cadă din picioare, îi „explică" Dan Dumitrescu repezind totodată spre ei şi spre el cele mai ucigaşe priviri.

Era înalt, brunet, bine făcut şi cu faţa crispată într-o încrîncenare fără sfîrşit; vădind lupta acerbă între „vechi" şi „nou", între „putregai şi sănătate", cum fusese numită această bătălie cîndva, la Piteşti. Pe deasupra îi mai arăta pe cei doi şi cu degetul.

- Uite-i ! Vezi ! Ăştia ! Şi să nu-i spui altă dată ofiţerului de serviciu că eu mint, cum i-ai mai spus cînd i-am „raportat" că pactizez cu bandiţii.

Îl privi apoi şi pe el cu aceeaşi ură-n priviri cu care se uita şi la cei dinăuntru, dîndu-şi însă brusc seama că, în legătură cu numele lui Ţurcanu, dăduse greş. Sergentul se părea că habar n-avea cine fusese Ţurcanu.

- I-ascultă, bă, banditule, băgate-aş în p... mă-ti ! Ce eşti tu aici ? Paznic, supraveghetor, turnător sau ce mă-ta, de mă ameninţi şi mă raportezi că nu-mi fac meseria ?! Păi, ia să vă arăt eu vouă de acum înainte „pază", „dormit" şi supraveghere ! Şi ascultă, mă, i se adresă după aceea (cu *mă* şi nu cu *bă*) lui Vică Negulescu: dacă te mai prind vreodată cu ochii închişi şi sprijinit de ăsta, mustăciosul - îl arătă pe Grimalski - „turela" te mănîncă. Iar pe tine, continuă sergentul adresîndu-i-se lui Dan Dumitrescu, o să mai stau eu de vorbă. Să vedem noi care pe care, tu pe mine ori eu pe tine ?

„Ce o să-ţi facă Ţurcanu cînd te va demasca el în faţa superiorilor !" se gîndi Dan Dumitrescu scrîşnind din dinţi.

„Ce-am să te pîndesc eu de acum încolo", îşi spuse şi sergentul în sinea lui. Era de fapt singura ameninţare care-i stătea la-ndemînă, aşteptînd cu nerăbdare ca primul pe care să o încerce să fie acest bandit „vigilent".

- Pooc ! le trînti el uşa în nas, încuind-o cu nespusă poftă la toate cele trei zăvoare pe care le avea.

- Ascultă, criminal tîmpit ce eşti ! se-nfipse apoi Grimalski în Dan Dumitrescu. Păi, crezi c-aici o să-ţi mai meargă ca la Piteşti ? Un'-te trezeşti, mă, nenorocitule ? Uiţi că şi pe tine te-au condamnat la aceeaşi moarte ca şi pe Ţurcanu şi că dacă pe el l-au împuşcat iar tu ai scăpat pînă azi a fost numai pentru a te folosi drept mărturie ucigaşă împotriva bătrînului ăstuia ? - îl arătă cu degetul pe Vică Negulescu. - Hm ? Criminal imbecilizat ! Şi bagă de seamă că eu nu-s *reeducat* ! Iar dacă nu te astîmperi, te omor ca pe o muscă.

- Zău, bă ? Tu pe mine ? Păi, dac-am să-i raportez ofiţerului...

- Ce să-i raportezi, nenorocitule, că-ţi muşc beregata înaintea întregii conduceri. Mie nu mi-e frică de moarte.

- Mă ameninţi ? Mă ameninţi, banditule ? Păi, o să te aranjez eu. Va veni el...

- Cine să vină, mă, nemernicule ? Ţurcanu ? Păi, nu ţi-ai dat seama că-i mort demult şi că aceeaşi mînă care l-a ucis pe el, trebuie să-ţi vie şi ţie de hac, şi-ţi şi vine ? Ce, eşti cretin ? Nu vă mai reveniţi, măi, odată ! exclamă el cu pumnii strînşi, îndreptîndu-şi privirea spre tavanul curb.

- Lasă-l Pavele, îl rugă Vică Negulescu, o să-şi revină el.

- Ce să-mi revin, ticălosule ?! Păi, în urma activităţii şi a îndemnurilor cui sînt eu aici ? Nu ale tale, ale *Mişcării* şi ale bandiţilor de Codreanu şi Sima ? O să vă arăt eu şi o să vedem care pe care !

- Ai să pieri tu înainte, îl ameninţă Grimalski; o să am eu grijă de asta.

Dan Dumitrescu sări apoi iar la uşă şi pooc ! poc ! pooc ! în ea.

- Dom' colonel ! Dom' colonel ! Mă asasinează bandiţii, dom' colonel, mă asasinează !

Vică Negulescu îl privea încremenit, nu-i venea să creadă. Rămase cu gura căscată şi murmură în sine: Va să zică asta-i faimoasa *Reeducare* !

- Dom' colonel ! Dom' colonel ! se repezi atunci şi Aristotel Popescu, cel de-al patrulea colocatar al celulei, să bată-n uşă şi să strige: „Eu nu pactizez ! Eu nu pactizez !"

- Cu cine mă, nenorocitule, să pactizezi ? Ţi-a cerut cineva, ceva ? îl întrebă Grimalski, nu puţin surprins şi el de „ieşirea"-i spontană.

Pînă atunci i se păruse că nici nu exista şi deodată: „Nu pactizez ! nu pactizez !"

CONDAMNAT la moarte în procesul cu Ţurcanu, amînîndu-i-se apoi executarea sentinţei pentru a putea fi folosit (alături de Dan Dumitrescu) în acelaşi scop acuzator împotriva lui Vică Negulescu, Oprişan, Pătraşcu şi Aurel Popa, Aristotel Popescu fusese zvîrlit în *Casimca* ce adăpostea acele celule-cavou pentru a i se şterge şi lui urma odată cu a celorlalţi. De teamă, însă, nu protestase pînă atunci împotriva a nimic şi a nimănui. Depusese mărturie acuzatoare în procesul „adevăraţilor" capi ai *Reeducării*, aşa cum i se ceruse: „Da, acolo am făcut toate crimele, ororile şi automutilările din ordinele lui Horia Sima, transmise prin Vică Negulescu şi Nicolae Pătraşcu în închisoarea din Piteşti, cu scopul de a compromite regimul de democraţie populară şi de a induce în eroare autorităţile în vederea unei eliberări a noastre pentru a ne putea continua activitatea

legionar-criminală întreruptă de arestare. Iar eu, Aristotel Popescu, fost student la medicină, bandit legionar, am făcut următoarele: ...", înşirînd apoi într-o lungă mărturisire tot ce făcuse, crezuse că făcuse, intenţionase sau ar fi vrut să facă dacă „vigilenţa revoluţionară" a „dreptei puteri populare" nu l-ar fi împiedicat.

Era de fapt o repetare mecanică a aceloraşi formule din primul proces, cel al lui Ţurcanu.

Amuţise apoi mult timp, aşteptînd la orice deschidere a uşii celulei să fie executat. Într-o zi, înainte de a fi adus în Jilava, i se tăiaseră lanţurile de la picioare, spunîndu-i-se doar că fusese graţiat de pedeapsa capitală. După aceea începuse iar să spere în ceva, în ce însă nici el nu ştia bine, dar în ceva în care spectrul reeducatorilor mai plutea încă.

Cum însă alături de criminalii şi bandiţii care fuseseră „demascaţi" în proces, nu mai putea rămîne - nu încăpea nici o îndoială - nu trebuia să pactizeze nici cu alţii, trecînd cu vederea că „banditul" Grimalski îl păzea pe „criminalul" Vică Negulescu ca să poată dormi, şi nici să fie indiferent la „demascarea sănătoasă" pe care le-o făcea „cetăţeanul" Dan Dumitrescu.

Aşa-i sunau în urechi cuvintele pe care şi le spunea sau ar fi trebuit să şi le spună în calitate de „reeducat odată pentru totdeauna", cum îi promisese el „domnului" Ţurcanu că devenise. Iar cum „datoria" era datorie, noile „convingeri" - convingeri şi făgăduinţa „Reeducării" - făgăduinţă dată odată pentru totdeauna în faţa celui ce le arătase ca un „far călăuzitor" toate mijloacele „reînnoirii" şi ale „lepădării de putregai" pe drumul triumfător al comunismului, trebuia neapărat să se ţină de cuvînt. Astfel, cine ştie ce ar fi putut

ieşi din asta, sau ce acuză i s-ar fi putut aduce, mai ales după ce fusese graţiat.

- Care vor să te omoare, bă, nenorocitule ? se auzi iar tunînd glasul sergentului paznic, ivit din nou la uşa celulei cu pricina, ca să vadă ce se mai întîmplase.

- Ăsta, ăsta ! Pe mine ! se repezi Dan Dumitrescu arătîndu-i-l sergentului pe Grimalski.

- Şi eu, ştiţi, nu pactizez ! Nu pactizez !... îi ţinu isonul Aristotel Popescu.

- Dar ţie, rîmă, cine ţi-a cerut să vorbeşti ? îl întrebă sergentul avînd şi o nespusă poftă să-i cîrpească un dos de palmă. Intri şi tu aşa ca musca-n curu' calului...

- Pe mine ! Pe mine ! ţipa însă-ntruna Dan Dumitrescu.

- Ce pe tine ?! F...ţi mama ta de tîmpit ! Ce pe tine ? C-acu te calc în picioare !

- Raportez, raportez ! Să vină ofiţerul de servici, ofiţerul, colonelul !

La această ameninţare, la care nu se mai aştepta, sergentul rămase o clipă descumpănit.

- Bun ! exclamă el. Ofiţer vrei, ofiţer îţi aduc ! Şi gîndu-i fugi la cel mai reprezentativ ofiţer al Jilavei din acea vreme: locotenentul Ştefan.

Un trup de porc sub un cap de gorilă, cu fruntea ca o coadă de şobolan, cu ochii permanent injectaţi de sînge şi pe buze cu un grai articulat numai în faţa superiorilor, în clipe de graţie.

Chemat de urgenţă de sergentul de pază, Ştefan tropăi ca un cal străbătînd iute curticica de ciment din capătul hrubei în care se aflau celulele lor. Şi uşa numai că nu le fu smulsă din ţîţîni. Zăvoarele parcă nici n-ar fi existat.

- Ei, acum raportează ! Îl îndemnă sergentul pe Dan Dumitrescu; spune ce ai de spus !

- Raportez, se repezi Dan Dumitrescu spre uşa în care stătea ca-nţepenit trupul diform al locotenentului Ştefan, umplîndu-i tot dreptunghiul.

Cum stătea puţin crăcănat şi cu braţele desfăcute şi sprijinite de tocul uşii, părea o stea cu cinci colţuri, un simbol al umanismului atottriumfător peste lume.

Văzînd însă că-n faţa lui fusese adus Ştefan, locotenentul, şi nu colonelul-şef al penitenciarului, elanul lui Dan se mai stăvili.

„Dacă o fi vreun complot la mijloc ?" se mai gîndi el „ceva pus la cale de sergent şi poate, de ce nu, chiar de aceşti criminali, împotriva cărora depusese mărturie în proces şi pe care începuse să-i *demaşte* ?"

- Dom' locotenent, acest criminal legionar (îl arătă pe Grimalski), îl păzeşte pe celălalt (celălalt era Vică Negulescu) ca să poată dormi în timpul zilei; îi dă mîncare ca să-l fortifice şi vorbesc tot timpul în şoaptă împotriva regimului de democraţie populară. Raportez ca să-mi dovedesc noile convingeri şi ataşamentul fată de clasa muncitoare.

- Da, dom' locotenent ! se auzi atunci, piţigăiată, şi vocea lui Aristotel Popescu; aşa fac, dorm, dar eu nu pactizez cu ei: nu... !

Şi ochii i se dilatară privindu-l pe locotenentul care, deşi auzise bine cele ce i se spuseseră, se gîndea pe cine să sară mai întîi: pe Grimalski sau pe Vică Negulescu ? Chipu-i de fiară, pregătită să se năpustească asupra prăzii, i se alungise, mîinile-i părăsiseră şoldurile iar picioarele i se şi arcuiseră în cizmele negre. Sergentul de tură îi şopti atunci însă la ureche consemnul: „Nu pot fi atinşi decît la ordin."

Prea tîrziu însă, căci mîinile-i întinse brusc îl şi înhăţară pe Grimalski care îi sărise în faţă ca să se interpună între el şi Vică Negulescu. Se pregătea să-l răstoarne, ca să-l calce-n picioare, cînd vîrtoşenia victimei îl făcu să-şi dea seama că în faţă nu are o umbră. Grimalski era mic, îndesat şi de o robusteţe cu totul neobişnuită pentru temnicierii Jilavei. Ştefan scoase atunci în loc de grai un şuierat ca de cazan sub presiune şi-i repezi în faţă piciorul care lovi însă în gol. Grimalski se ferise la timp.

- Tovarăşe locotenent ! îl strigă atunci sergentul, lăsaţi, o să raportăm tovarăşului colonel la schimbul turelor. Acum întocmesc hîrtiile.

Locotenentul nu mai auzea însă nimic şi nu-l vedea decît pe Grimalski, pe care-l înşfăcase cu amîndouă mîinile, încercînd să-l doboare. Ceilalţi împietriseră.

- Domnule Ţurcanu, domnule Ţurcanu ! se auzi deodată un ţipăt ieşit din gura lui Aristotel Popescu. Ar fi vrut să spună ceva, dar parcă se blocase pe această formulă cu care-şi chema „salvatorul" fantomă şi pe care o repeta într-una, ca o jucărie stricată. În loc însă să-l audă Ţurcanu, îl auzi Ştefan.

- Şi tu mă, ce vrei ? ar fi vrut el să-i spună, oprit de vocea piţigăiată pentru o clipă, din nimicitoarea-i pornire.

Spre norocul tuturor însă, în clipa aceea, în curtea Jilavei răsună o toacă metalică, semn că undeva se dăduse o alarmă. Ştefan, auzind-o, tresări ca la un semnal numai de el ştiut, şi ieşi afară, în curte, cu acelaşi pas greu şi tropăit. După cîtva timp se întoarse însă în *Casimcă*, în hruba-cavou, în care uşa celulei „patru" fusese între timp închisă de sergentul de tură.

„Deschide aici !" ar fi vrut să sune porunca ieşită din gura lui Ştefan, dac-ar fi rostit-o cu grai articulat. Cum însă n-o rostise, ci doar arăta spre uşa altora, uşa celulei unor vecini cu cei cu care avusese conflictul, sergentul, dîndu-şi seama că ofiţerul uitase numărul celulei cu pricina, deschise unde i se indică şi aşteptă. De după uşa celulei, zvîrlită cu piciorul de perete, îi apărură însă în faţă alte chipuri decît cele cu care avusese de-a face cu cîteva clipe mai înainte. Surprins pentru moment, sau nevoind probabil să-i arate sergentului că greşise uşa, îi făcu semn celui care şedea în fundul celulei să dea patul la o parte. Omul se conformă. Locotenentul se apropie şi pipăi colţul de ciment cu vîrful cizmei. Dîndu-şi seama că nu vede ce căuta, îşi scoase din buzunar un fel de batistă, întinzîndu-i-o celui ce dase patul la o parte.

- Ce să fac cu ea ? bîlbîi cel vizat, privindu-l pe locotenent în ochi.

În loc de răspuns, locotenentul îi arătă, tot cu piciorul, cimentul ud, ca şi cum i-ar fi spus; freacă să văd dacă-i curat sau nu ! Şi omul pricepînd ce voia să spună piciorul locotenentului, se aplecă frecînd de zor cu batista cimentul. Ceilalţi înlemniseră. Oprit apoi din lucru, tot cu piciorul, nenorocitul se ridică de jos cu petecul atîrnîndu-i în mîna lăsată şi ea pe lîngă trupu-i deşirat.

„Să văd !" îi spuse locotenentul care-i răsucise doar mîna, aplicîndu-i-o brutal să vadă ce se luase pe petec. Petecul însă era tot atît de alb, cum i-l dăduse ofiţerul.

Stupoarea tuturor fu spulberată numai după ce se închise uşa în urma ofiţerului, nedumerit şi el: cum naiba rămăsese petecul alb după ce deţinutul frecase atîta cu el pe jos ?

- Am frecat cimentul doar cu degetul arătător, în timp petecul era ţinut ceva mai sus ca să nu atingă podeaua, le explică colegilor din celulă cel ce-i înşelase locotenentului Ştefan vigilenţa.

- Mare noroc ! oftă cel mai fricos dintre ei; altfel ne călca în picioare. Dar ce dracu o fi intrat aici după ce a avut ce a avut cu vecinii ?

- În loc de răspuns, cel ce păzea pe dinăuntru uşa celulei trase cu urechea la paşii ofiţerului care se îndepărta pe coridorul cavoului şi ridică din umeri.

PENTRU o clipă, deoarece se auzi din nou deschizîndu-se o uşă. Era uşa celor care ceruseră de fapt raportul la ofiţerul de serviciu. Deci, ofiţerul nu renunţase, deşi fusese sustras din greşeală „misiunii" importante de o alta cu totul neimportantă. Să-l scape el pe cel ce-l înşfăcase, nu i se întîmplase niciodată. Cu atît mai mult cu cît Grimalski, victima, era un ins pe măsură-i: „bandit legionar" proţăpit în faţă cu toată-i ura şi pus şi pe încăierare.

- Ieşi afară ! îi porunci sergentul lui Grimalski după ce deschisese din nou uşa celulei. Ştefan îi arătă cu mîna locul imaginar de pe coridor.

Grimalski ieşise cu un pas sigur, mişcîndu-şi privirile de pisică în toate părţile. Abia ieşit însă din celulă şi uşa închisă în urmă-i, Ştefan vru să-l lovească de data aceasta cu pumnul în plin obraz. Nimeri însă, ca-nainte, în gol. Grimalski se ferea cu agilitate de felină. Şcoala de paraşutism îi folosise în multe împrejurări. Dus apoi în camera de gardă de la capul culoarului, unde i se pregătea „marea bătaie", se mai aruncară, pe lîngă Ştefan, încă doi asupră-i.

În lupta care-ncepu, în afară de icnete, pocnete şi buşituri, cei închişi în celule nu mai percepură în final decît ropotul unui sergent fugind grăbit s-anunţe conducerea că la „special" la *Casimcă*, se întîmplase răscoală şi că un bandit îl doborîse pe locotenentul Ştefan şi pe încă două „cadre" care veniseră să-l ajute să facă ordine.

- Ce s-a-ntîmplat ? tună colonelul comandant, ţipînd ca un nebun în faţa celui ce-i dusese vestea. De aia vă dă poporul putere, grade şi haine, ca să vă încalece bandiţii ?

Şi-n clipa următoare porni cu o droaie de subalterni în cel mai alergător pas cu putinţă spre *Casimcă*. Acolo, în camera de gardă, Ştefan cu cele două ajutoare erau făcuţi zob. Grimalski în schimb aştepta liniştit în faţa celulei lui ca să i se deschidă uşa şi să intre din nou la locu-i sortit.

- Pe el ! porunci colonelul cum îl văzu stînd singur pe coridorul întunecos.

- E înarmat, tov. colonel ! scînci unul din subalterni, un ofiţer mărunt, negricios, asemănător unui şobolan care nu îndrăznea să iasă din gaură.

- Cum înarmat, mă !? se răsti colonelul la el. De unde arme ?

- De la fascişti, tovarăşe colonel ! îi răspunse negriciosul, arătînd în acelaşi timp cu mîna spre o celulă oarecare.

- Fiţi liniştiţi, domnule colonel ! îi răspunse atunci Grimalski; n-am nici o armă şi nu vreau decît să intru din nou în celula din care m-au scos.

Colonelul căscă ochii mari.

- N-am nici o armă, dar, dacă sînt provocat, mă apăr. Am făcut şi eu o „şcoală" şi nu degeaba. Iar de trecut prin „Piteşti", eu n-am trecut, aşa că mai am ceva puteri în mine.

Colonelul îl privi tot nedumerit pînă cînd, văzînd că nici Grimalski nu se mişcă din faţa uşii şi nici oamenii lui nu îndrăznesc să-l atace, îi zise:

- Şi acum ce ai de gînd ?

- Să intru doar de unde am fost scos şi să nu mai fiu provocat, altfel..., dar n-apucă să-şi continue vorba că dinăuntrul celulei se auziră iar bătăi şi două voci:

- Dom' colonel, dom' colonel, raportăm !

- Deschide ! îi porunci colonelul sergentului de tură, ca şi cînd nimic neobişnuit nu s-ar fi întîmplat.

Sergentul se apropie, nu fără oarecare teamă, de Grimalski, apoi de uşă şi o deschise dînd-o de perete. Dinăuntru săriră îndată pe prag Aristotel Popescu şi Dan Dumitrescu, înţepenind însă la vederea întregii trupe cu care venise colonelul.

- Acest criminal, dom' colonel, izbucni apoi Dan Dumitrescu, arătîndu-l pe Grimalski, e un bandit care a vrut să mă omoare ca să-l scape pe Vică Negulescu cu viaţă şi să poată dormi apoi aici cît vor.

- Nu pactizez cu banditii ! Nu pactizez cu banditii ! se auzi, stinsă de spaimă, şi vocea lui Aristotel Popescu.

- Ia scoate-ţi-i pe toţi la izolare ! porunci colonelul, dar pe rînd, începînd cu stîrpitura asta care „nu pactizează", să-i arăt eu pact, apoi pe viteazul ăsta care se teme de moarte după ce a omorît pe cine ştie cîţi; pe moş-beşleagă - îl arătă pe bătrînul Vică Negulescu - mi-l lăsaţi la urmă, iar pe banditul ăsta (se referea la Grimalski) îl puneţi în cătuşe şi-l aduceţi la corpul de gardă din poartă.

Celulele vecine îşi opriseră răsuflarea ascultînd. De ceea ce avea să li se întîmple tuturor celor din celula aceea, tremurau cu toţii.

C-AVEAU să-i omoare, nu era un secret, numai că pe cine mai întîi ? Cum ? Unde şi cum ? Întrebări la care aveau să afle răspunsul numai dacă vreodată ar mai fi scăpat şi ei cu viaţă de acolo şi dacă vreun martor al celor ce aveau să se întîmple cine ştie pe unde cu aceste victime, le-ar mai fi putut spune cîndva ceea ce se petrecuse cu fiecare.

Cu toate acestea, după o săptămînă de la incidentul petrecut, uşa celulei patru se deschise iar şi-ntr-însa fură băgate tot patru persoane. Îi număraseră bine cei din vecini, pentru că fuseseră aduşi pe rînd şi uşa celulei fusese deschisă şi închisă de patru ori.

- Să mai fie oare aceeaşi ? se întrebau toţi. Pesemne că nu, deoarece nu se mai auzea nici o ceartă.

La prima scoatere la program, „ochii" celor de la *doi*, zgîiţi pe ferestruica de la becul de deasupra uşii îi văzuseră însă pe aceiaşi: Grimalski cu capul făcut cît o baniţă, ducînd în braţe tineta cu murdărie, Aristotel Popescu împleticindu-se pe picioare şi tîrînd după sine butoiul cu apă, iar Dan Dumitrescu proptindu-se de toţi pereţii. Lipsea doar Vică Negulescu.

- Sînt toţi în afară de Vică, le comunică Mircea prin morse celor de la *trei*. Doar pe Vică nu l-am văzut.

- Probabil că e slăbit şi a rămas în celulă, îi răspunse tot prin perete Popa Aurel. Dar Grimalski se ţine bine ?

- Cel mai bine, doar capu-i era cam mare.

- Săracul, ce le-o mai fi încasat ! Să ascultăm însă; poate mai vorbesc ceva cu sergentul. O să ne dăm noi seama.

Şi-ntr-adevăr, a doua zi se auzi iar o bătaie în uşă, la *patru*, şi iar un raport:

- Dom' sergent, banditul ăsta - vocea lui Dan Dumitrescu se referea la Grimalski - nu s-a-nvăţat minte şi-l păzeşte în continuare pe Vică Negulescu care, după întoarcerea de la izolare, nu respectă regulamentul nici cît îl respecta înainte, vrînd să stea tot timpul lungit.

- Zău, mă ? îi răspunse sergentul, altul însă decît cel poreclit „fierarul", unul ovoidal întru totul, obez peste măsură şi tăcut ca un bolovan.

- Da, dom' sergent, în celula asta nu se mai respectă regulamentul, interveni şi vocea lui Aristotel Popescu.

- Poc ! se auzi după aceea închizîndu-se uşiţa vizetei de mîncare. Prin ea se dusese toată discuţia.

- Să vedem ce urmează, spuse Iosif desprinzîndu-şi urechea de la ţîţîna uşii celulei lor, de unde ascultase discuţia.

Şi după o oră, Grimalski şi Vică Negulescu fură iar scoşi din celulă, dispărînd din nou, undeva, pentru trei zile.

- I-a dus din nou la izolare, ori la bătaie, sau poate şi la una şi la cealaltă, exclamă Gore.

- Să vedem, îngînă sceptic Iosif.

Mircea era uluit.

- Din nou la izolare ? Păi, mai rezistă ?

- Şi ce dacă nu mai rezistă ?

- Crezi că le pasă ?

- Asta şi vor, îi răspunse Iosif.

- Da şi nu; însă numai în funcţie de avizul celor care ne-au adus aici.

ŞI-NTR-ADEVĂR, Vică Negulescu şi Grimalski fuseseră scoşi la izolare, însă nu deodată ci pe rînd şi îndreptaţi prin curticica de beton din faţa *Casimcăi* spre

Reduitul mare al fortului unde, în turelă, se aflau izolările: două încăperi, în formă de corn de capră fiecare, începînd de la o uşă masivă de stejar de pe un tunel şi prelungindu-se încovoiat, ca o semilună, spre „ceafa" Reduitului unde, cînd mai-mai să se-ntîlnească pe partea cealaltă, se subţiau gata să-mpungă întunericul.

Nimeni însă din cei băgaţi în ele vreodată nu le cercetaseră cu de-amănuntul. Dar nu din lipsă de curiozitate, ci fie de spaimă, fie din neputinţa de a se mişca prea bine după bătaia încasată pînă s-ajungă acolo. Iar odată ajuns în dosul uşii masive de stejar, oricine ar fi fost acela, primul gînd care-i trecea prin cap era să bată cu piciorul în uşă. Şi bătea, chit că-n afară de o bubuitură ce răsuna lugubru într-o hrubă ca turela Reduitului, şi un „Ce p... mă-ti baţi, mă ?" - dacă-n noapte se auzea întîmplător şi glasul paznicului de jos - altceva această lovitură nu mai putea stîrni. Atunci, gîndul osînditului se-ndrepta spre ceea ce avea în spate: beznă de să-ţi scoţi ochii. După aceea, eventual, făcea un pas, cu o mînă în continuare nedesprinsă de uşă, apoi al doilea, nenorocitul avînd impresia angajării pe o punte-ngustă, pînă ce piciorul i se aşeza pe ceva moale: o broască sau vreo scîrnă. Îl cuprindea atunci o uşoară scîrbă, după care mai făcea încă un pas şi încă unul spre un capăt imaginar, pînă cînd un fîlfîit neaşteptat, parcă al întunericului din jur, îi trecea pe lîngă urechi, speriindu-l nu atît cu gîndul liliacului care-l făcuse de fapt, cît cu cel al unui strigoi sau suflet de pripas. Revenind apoi brusc la uşa de care se despărţise, uneori chiar dînd cu nasul de ea, oftînd şi bombănind enervat de-ntîmplare, osînditul era bucuros totuşi că stabilise ceva în legătură cu locul unde era. Dup-aceea începeau socotelile: întîi, dacă merita sau nu să se depărteze

de uşă. Apoi, dacă sondînd totuşi întunericul, nu cumva avea să descopere alte surprize mai mari decît liliecii, scîrnele şi broaştele de pe jos. Şi dacă da, atunci ce şi cum ? Nu cumva vreun mort sau vreun schelet ?

Gîndul acesta făcea să-l treacă sudorile. Treptat, treptat însă, omul se obişnuia şi cu gîndul scheletelor şi al morţii după care, în final, se gîndea la ceea ce ar trebui făcut pentru ca foamea, frigul, setea şi urîtul să-l chinuie cît mai puţin. Fiorul unei morţi posibile oricînd, prin boală, bătaie sau execuţie, răsărea apoi din uitarea impusă cu sila, prelungindu-se într-un tremurat sau într-o clănţăneală a dinţilor imposibil de stăpînit. Trecea însă şi aceasta pînă cînd urechea şi toate simţurile ciulite mai percepeau cîte un zgomot, venit din afara uşii. De cele mai multe ori erau icnetele şi vaietele celor bătuţi „reglementar", jos. O revoltă mocnită cuprindea atunci sufletul celui ce asculta, transformîndu-se încetul cu-ncetul în gîndul unei răzbunări imaginare, de cele mai multe ori bolnăvicios de sadică.

Cum însă şi răzbunarea, oricît de rafinat ar fi fost ea concepută, era cu neputinţă de-mplinit, o nouă lovitură neputincioasă a unui picior zvîrlit cu toată setea în uşa zăgăzuitoare, era tot ceea ce se mai putea face în cornul de capră.

PÎNĂ s-ajungă la izolările în corn de capră din vîrful Reduitului spre care fuseseră-ndreptaţi după ieşirea din *Casimcă*, atît Pavel Grimalski cît şi Vică Negulescu trebuiră să mai facă un popas la camera de bătaie. În faţa uşii ghintuite şi ferecate cu zeci de fiare, Vică fu primul oprit. Le numărase pe toate dintr-odată cu privirea şi rămăsese cu ochii holbaţi la ele, cînd dinăuntru se auziră primele bufnituri;

loviturile de bîtă ale sergenţilor care aplicau „douăzeci şi cinciul la cur", apoi ţipetele, horcăiturile, după care, pînă la douăzeci şi cincea nu se mai percepu nimic.

„O fi murit ?" - se-ntrebă el, gîndindu-se la nefericitul care le primise. Dar nu-şi putu răspunde că-n ceafă simţi o răsuflare.

„Să fie oare a...", şi se întoarse uşor.

Era a lui Grimalski, pe care doi plutonieri, înşfăcîndu-l zdravăn de braţele prinse la spate-n cătuşe, îl opriseră în dosul lui.

- Ia vezi, tovarăşe ! îi spunea majorul plutonierului care-l însoţise. Gata-i ? Să-l tocăm şi pe ăsta.

Vică-şi adusese atunci brusc aminte de o scenă de abator văzută cîndva-ntr-un oraş de provincie: doi măcelari ţinînd un bou de coarne, gata să-l bage pe o uşă strîmtă de după care un al treilea avea să-l lovească cu-n tîrnăcop în cap. Şi boul era roşu, halatele celor doi albe, pătate ici colo cu sînge, flendurind descheiate sub botul aplecat al vitei resemnate...

Numai că Grimalski ţinea capul sus, barba-n vînt şi, din mîinile-i prinse la spate-n cătuşe, degetele-i ţîşneau crenvurştii, într-o ciudată inflorescenţă terminală. N-avea nimic cu vita dusă la tăiere, şi totuşi cam spre aşa ceva era purtat. Uşa se deschise atunci brusc, împinsă dinăuntru în afară, pe ea ieşind doi sergenţi îmbrăcaţi în albastru care tîrau un şomoiog uriaş de zdrenţe vărgate, de pe care încă mai picura sînge.

Vică se-nfioră, iar Grimalski privi compătimitor spre-ntregul grup, dezaprobînd nu atît starea jalnică a victimei, cît furişatul într-ascuns al călăilor.

De fapt loveau reglementar şi atunci de ce să se mai ascundă ? „Ce laşă-i canalia cînd are ciomagul în mînă", se mai gîndi el aşteptînd să-i vie şi lui rîndul.

Dar uşa se-nchise iar în urma celor ce ieşiră de după ea, lăsîndu-i în faţa ei pe Grimalski şi pe Vică să aştepte cu escorta alături.

- Bum ! răsună atunci lovitura unui picior în uşă, dat de unul dintre însoţitorii lui Grimalski. Apoi un glas de dincolo: „Vineee ! Vineee !"

- Mai repede, măi, c-am adus un Hitler... ! încercară cei dinafară să-i grăbească pe cei dinăuntru, folosind cuvîntul magic care-i speriase pe atîţia în şi după război.

Şi atunci uşa se deschise iar, dar numai atît cît să fie vîrîtă prin deschizătura ei făptura aproape pătrată a lui Grimalski. Doi din escorta de afară îl împinseră, iar patru dinlăuntru îl înşfăcară încă din prag, ridicîndu-l pe sus şi ducîndu-l apoi ca pe un buştean: doi la umeri, doi la picioare, fiecare ţinîndu-l de cîte o gleznă sau de ce puteau prinde.

Cînd să-l aştearnă pe un pat de fier, pe ale cărui chingi de metal era pus un vraf de rogojini de pe care ţurţurii de sînge-nchegat atîrnau ca nişte omizi, un personaj îmbrăcat în alb le strigă: „Citiţi-i sentinţa !"

- Nu mai are nevoie de ea, îi mai răspunse unul ce-l ţinea de umăr; acum ş-aşa...

Iar Grimalski mai roti încă o dată privirea prin hruba de execuţie, ca şi cum ar fi fost o ultimă privire pe care i-o mai zvîrlea lumii înainte de a o fi părăsit. Să se mai fi zvîrcolit ? Da, ar fi putut, însă încheieturile mîinilor îl dureau de moarte şi palmele numai că nu-i făceau explozie. Întoarse apoi capul de la pardoseala plină de sînge, noroi şi

excremente, spre bolta curbă a hrubei din care calcarul, topit de infiltraţii de apă, se scurgea-n jos, acicular.

Rotindu-şi apoi capul şi-ntr-o parte şi-ntr-alta, îi zări bine şi pe cei din jur. Vreo doisprezece vlăjgani, caporali şi sergenţi, rînduiţi în jurul patului de fier, doi de o parte şi doi de o alta a patului, avînd fiecare în mînă cîte un furtun de cauciuc, cam de vreun metru şi jumătate, umplut cu nisip; altul, la picioarele patului, despăturind sau împăturind un fel de cearceaf plin de sînge, în timp ce unul de lîngă el, cu o găleată de apă în mînă, era pregătit s-o arunce pe fundul celui ce avea să-ncaseze cele douăzeci şi cinci de lovituri. Ceilalţi şase stăteau şi ei tot prin preajmă, gata să intre în acţiune la primul semnal. Şi, cînd cei ce-l duceau îl zvîrliră ca pe un sac de făină pe patul de execuţie, cei ce-l aşteptau îl luară şi ei în primire ca pe un dar, dezlegîndu-i cătuşele şi aşezîndu-i-se pe umeri şi pe picioare în aşa fel încît să nu mai poată face nici o mişcare. Ca să-i scoată însă pantalonii, îl mai răsuciră o dată cu faţa-n sus, unul descheindu-i cingătoarea, şi trăgîndu-i de pe el de parcă ar fi jupuit un iepure. Urmă apoi o altă răsturnare pe burtă, după aceea scoaterea cămăşii şi a izmenelor, smulse de pe el la fel ca şi nădragii, apoi încă o răsucire şi punerea pe fundul gol-goluţ a cearceafului însîngerat pe care-l despăturise şi udase sergentul de la picioarele patului cu o găleată de apă. Cînd să-nceapă însă loviturile, se auzi iar un „stai", scos de data aceasta din gura ofiţerului politic care stătea alături de felcerul îmbrăcat în alb.

- Întîi, sentinţa ! ordonă el.

„Ce sentinţă ?" ar fi vrut să spună cei doi care-şi ridicaseră furtunurile cu nisip în aer, pregătindu-se să lovească.

- Regulamentul prevede, continuă ofiţerul politic pe un ton neutru, ca, pentru infracţiunea săvîrşită - aţipire la marginea patului în timpul zilei - să i se dea celui inculpat douăzeci şi cinci la fund, sub supravegherea medicului.

Şi ridicînd apoi ochii de pe hîrtia în care erau menţionate cele spuse de el şi îndreptîndu-i spre felcerul care ţinea loc de medic, ca şi cum ar fi vrut să-i spună: „Acum da, se poate începe", porunci pe deplin satisfăcut: „Executarea !"

Atunci, cei doi sergenţi ce ţineau în mînă furtunurile cu nisip începură să dea în Grimalski ca-ntr-un sac cu fasole. Loviturile cădeau ritmic precum ciocanele-n potcovărie pe fierul cald, pînă cînd cearceaful ce-i fusese pus pe şale şi fund se-nroşi de tot. Picuri de sînge se prelingeau din el adăugîndu-se la ţurţurii formaţi deja sub rogojină de la celelalte bătăi ale celor ce-l precedaseră.

LA PRIMA lovitură, victima stătea cu nervii şi cu muşchii încordaţi la maximum. La a doua sau a treia începea zvîrcoleala şi lupta cu cei ce-l întinseseră pe pat aşezîndu-i apoi pe braţe, pe picioare şi uneori, la cîte unul chiar şi pe cap, înfundîndu-i-l în rogojina de dedesupt ca să nu i se mai audă ţipetele, blestemele sau horcăiturile. De obicei, ţipetele începeau de la a treia lovitură, urmate fiind de răcnetele care, pe măsură ce se-nteţeau loviturile, scădeau şi ele în intensitate, transformîndu-se-n horcăituri, şi-n cele din urmă, dacă victima era slabă, în gemete sau chiar leşin. Era de altminteri şi momentul cînd felcerul care numărase loviturile sărea de la locul lui din colţul încăperii, făcîndu-le executanţilor semn să oprească; uneori - cei doi nevăzîndu-i semnul - ajungea chiar să-i ţină de braţ ca să-nceteze, ca

nu cumva victima să fi „evadat". Dacă leşinase numai, bătaia înceta, urmînd ca inculpatul să-şi primească restul loviturilor după vindecare. O aşteptare cumplită însă, pe care unii, ca s-o evite, se rugau chiar la-nceputul bătăii - dacă mai trecuseră prin aşa ceva - ca, indiferent de leşin, bătaia să continue pînă la terminarea numărătorii celor douăzeci şi cinci de lovituri. Dar felcerul se-ncumeta rar să-şi ia răspunderea continuării, temîndu-se ca nu cumva „politicul" de alături să facă-n vreun raport menţiunea: „executarea pedepsei s-a făcut cu acordul medicului care... " şi vina eventualei morţi a victimei să cadă asupra lui. De aceea, cînd victima nu mai ţipa, el, felcerul sau doctorul era cel ce trebuia să dea primul semnal de oprire, aprobat fiind de „politicul" care, cu o aplecare a capului în semn de acord, îl înştiinţa pe cel de pe ceafa victimei - care se uita-n timpul bătăii cînd la cearceaful ce se-nroşea sub lovituri, cînd la el ca să vadă ce ordonă - dacă-ntr-adevăr e sau nu cazul să oprească loviturile. Şi atunci înceta bătaia, cei doi lovitori lăsîndu-şi furtunele să cadă în jos ca nişte şerpi negri, morţi, pe lîngă picior, cu stînga ştergîndu-şi sudoarea de pe frunte, în timp ce buzele le murmurau înjurături la adresa celui ce le dăduse atîta de furcă.

Unul dintre cei care-i stătuseră victimei pe picioare îi smulgea atunci cearceaful de pe fund, azvîrlindu-i-l în braţe celui ce stătea la capul patului; celălalt, de pe celălalt picior, se ridica şi el lăsîndu-l nenorocitului libertatea de a-şi îndoi picioarele - dacă le mai putea îndoi - spre rana hidoasă ce-i acoperea fundul, uneori şi şalele şi şoldurile pînă la genunchi. O plagă de fapt ca un front de luptă în care celulele roşii izvorau de pretutindeni ca să cîrpească ceea ce fusese sfîşiat de şerpii de cauciuc. Şi priveau toţi spre ea, cu scîrbă

sau cu ură chiar, începînd cu cel ce stătuse pe capul victimei, şi sfîrşind cu cei ce-i imobilizaseră mîinile. Dezaprobau de fapt în sinea lor urîtul pe care-l produseseră, cu sau fără motiv, sfîşiind un corp omenesc. Atunci, trezindu-i ca dintr-un coşmar, răsuna iar vocea felcerului: „Să ne dezinfectăm, tovarăşi !"

Dezinfecţia însă privea, de fapt, nu atît mîinile călăilor nici fundul victimei, cît spălarea cu ţuică a gîtului celor ce priviseră şi făcuseră ceea ce făcuseră. Băutura era leacul cel mai eficace pentru producerea uitării.

Un „drepţi" răcnit apoi din toţi bojocii „politicului" făcea ca şi cel bătut să-ncerce să se scoale, sau să reuşească chiar să se scoale în două picioare, ca să-şi tragă, în hohotele de rîs ale celor ce-l priveau, nădragii vărgaţi şi izmenele peste plaga-i mustindă. Reuşea, nu reuşea, era înhăţat apoi de ce se nimerea şi tîrît din pat sau de lîngă pat - în caz că reuşise singur să se scoale - pînă în dreptul uşii unde era preluat de cei ce urmau să-l transporte la infirmerie, la celula de unde fusese scos sau, într-o izolare şi mai aspră, la turelă.

„SĂ FIE oare aceştia «apostolii timpurilor noi» ?" se-ntrebă Grimalski, tîmpit de bătaie şi de amintirea, nici el nu ştia de ce, a unor versuri ce-i rămăseseră-n minte pînă cînd unul dintre sergenţii ce-i sta pe cap îi înfundă de tot fruntea în rogojina pe care era trîntit.

Nu era bătut la fund pentru prima dată. O mai încasase de atîtea ori, şi la tălpi, pe rangă, şi legat fedeleş şi făcut minge în picioarele unor ofiţeri care avuseseră sau n-avuseseră niciodată curajul să-şi arate chipul în faţa lui. Şi de fiecare dată, cînd nu putuse lovi nici el, îşi muşcase

buzele ca să nu strige, să nu geamă sau să ţipe-ntr-un fel care i-ar fi putut satisface pe cei ce-l băteau. Auzise povestindu-se prin cîte trecuseră alţii şi la Gestapo şi-n beciurile Liubiankăi de la Moscova, cum se făceau odinioară, sub ţari, bătăile cu cnutul sau cu vergile şi chiar cum fusese bătut odată şi „tovarăşul" Stalin, fără să scoată un scîncet măcar. Dar el nu crezuse. Ba chiar şi zisese: „Mai dă-i dracului ! N-o fi fost chiar aşa." Apoi se răzgîndise. Dar dacă o fi fost şi aşa ? Adică cu bătaia, nu şi cu răbdatul. S-auzi numai şuieratul celor o mie de nuiele abătîndu-ţi-se pe spinarea goală cînd te tîrau legat cu mîinile pe patul unei puşti, cu baioneta-n faţă şi-n spate, ca să nu poţi iuţi pasul printre cele două rînduri de soldaţi bătăuşi, era totuşi ceva. Şi fuseseră inşi care răbdaseră o mie, două şi pînă la trei mii de vergi. Cel puţin aşa se spunea.

Iar pe fundul lui, s-abăteau doar doi „şerpi" de cauciuc care nici să muşte nu prea aveau ce. Picul de carne ce-i mai rămăsese pe fese i se încordase atît de tare încît se putea rupe doar din el şi nicidecum muşca. Să dea şi-n el ca-ntr-un bolovan şi lui să nici nu-i pese, asta voia. Să le-arate că n-au ce-i face în nici un fel şi că tot el era mai tare, chiar dacă... Dacă însă ce ? Dacă era victimă ?

Poate. Deşi fusese şi el cîndva stăpîn. Dar nu-şi înjosise adversarul. Îi bătuse şi el pe atîţia, dar pe nici unul legat. Şi nu-i făcuse plăcere. Dar ce-ar fi putut face ? Trebuind, cîndva să se bată cu cei ce azi aveau puterea, să le fi poruncit şi el atunci subalternilor să-şi distrugă fără milă adversarul ? Martirii lui de atunci îi deveniseră însă acum călăi.

Greşise oare că nu-i ucisese ? Cei ce-l loveau slăbiră ritmul, întărind în schimb loviturile ca să poată savura-n lege

efectul din intervale. Nu li se oferea însă decît plescăitul cărnii sfîşiate, vederea sîngelui şi o tăcere care-l făcu pe cel care-i stătea pe cap să se ridice ca să vadă dacă nu cumva murise.

- Mai sînt, mai sînt, „tovarăşilor", dar vedeţi să nu greşiţi numărătoarea că alt cur nu mai am. Dacă-l fleciuiţi pe ăsta, bombăni el mişcîndu-şi buzele şi înfundîndu-şi gura în rogojină, altceva nu vă mai pot oferi.

- A dracu' banditul ! i se adresă atunci un caporal mai tînăr *politicului*; ăsta da bandit !

- Fascist, exclamă *politicul*, apropiindu-se de capul patului pe care stătea *banditul* ca şi cum ar vrut să se convingă şi el de adevărul propriilor spuse.

Cu un semn înteţi apoi loviturile, numărîndu-le exact pînă la a douăzeci şi cincea, cînd iar făcu semn să se oprească bătaia. Degeaba însă; cei ce loveau, furioşi că nu scoseseră decît plescăituri din trupul lovit, mai scăpară cîteva peste măsura cuvenită.

- Gata ! Gata ! le strigă atunci *politicul*, spulberîndu-le patima cu un ton a cărui semnificaţie o cunoşteau bine.

- De ce tovarăşu' ? mai schiţă totuşi o întrebare unul din bătăuşi. Nici n-a simţit *fascistul*...

- Ca să mai poată simţi şi altădată, îi răspunse ofiţerul, rînjind la vederea lui Grimalski care abia se ridica din pat, încercînd să-şi tragă pantalonii vărgaţi peste fundul făcut fleici.

- Nu-i aşa, Grimalski ? mai adăugă el adresîndu-i-se direct.

- Ba da, *politice*, îi răspunse Grimalski, căutînd aproape disperat să-şi mascheze pe chip rictusul durerii. Dar cu suplimentul ce facem ?... Şi ar mai fi vrut să spună ceva;

încercînd însă să facă primul pas, se prăbuşi în balta de sînge şi urină de pe jos.

- Rămîne în contul altei pedepse, îi răspunse *politicul* uitîndu-se spre el cu o privire care trăda cinism, nedumerire, scîrbă şi dispreţ. Ce mai ! căzuse într-o salată în care oţetul, ardeiul şi piperul bîtei se amestecau cu zahărul din zîmbetul ofiţerului.

- Cred că ştii că noi nu rămînem datori ? mai adăugă el.

- Nici noi, ţi-o garantez, îi răspunse Grimalski, încercînd să se ridice de pe jos.

- Vai de curul tău; mai şi vorbeşti ! adăugă un sergent care-i stătuse pe umăr cînd îl bătuseră şi care-ncerca să-l ajute să se scoale.

- Deci tot numai cu sprijinul nostru, continuă ofiţerul, privindu-l cu sarcasm cum se ridica.

- Mai ştii ? bombăni Grimalski cu gîndul însă la cu totul altceva.

- Hai ! curăţaţi terenul, le porunci atunci *politicul* subalternilor, convins fiind că de Grimalski trebuie să scape oricum şi cît mai repede cu putinţă. Apoi, tot rînjind: Băgaţi-l pe celălalt !

VICĂ NEGULESCU ţinut tot timpul bătăii lui Grimalski după uşă, auzise totul, numărase loviturile, aşteptase ţipetele, şi îşi imaginase şi scena bătăii.

Introdus însă la locul execuţiei, nu-şi putu crede totuşi ochilor: Grimalski mai putea umbla totuşi şi-i ardea şi de vorbă.

- Nu-i dai raportul *camaradului comandant* ? îi strigă *politicul* văzîndu-l că trece pe lîngă Vică încercînd să se ţină

cît mai drept. Grimalski însă nu-i dădu nici un răspuns, iar Vică Negulescu privea năuc spre patul de execuţie.

- Păi, boşorogul ăsta, după două la cur, îi stă inima-n loc, şopti felcerul la urechea *politicului*.

- Ce să-i stea, tovarăşe; ăsta-i comandant, nu glumă. Şi dacă subalternul a-ncasat şapte, el n-o să ţină la cincizeci ?

Mărise cifra anume cu voce tare ca să savureze spaima produsă pe chipul lui Vică. Şi-o savură din plin. Bătrînul, văzînd patul plin de sînge, murdăria de pe jos, cearceaful roşu spînzurînd în urma unui caporal ce-l ţinea pregătit, şi toată echipa de execuţie cu mutrele de fiare duhnind a alcool, se sperie, căscînd ochii mai mari decît la judecata de Apoi.

Înşfăcat şi-ntins apoi pe patul cu rogojinile puţind de sînge şi urină, se cufundă ca-ntr-o groapă.

- De ăsta nici n-ai ce ţine, exclamă un sergent uluit de slăbiciunea bătrînului. Nu l-ai putea vinde nici la kilogram.

- Ţine-l, ţine-l bine, să nu se răsucească cînd dau, îi răspunse unul dintre cei care-şi ridicaseră furtunurile de cauciuc în aer. C-altfel chiar că-l iei cu kilogramul de aici.

Şi-ntr-adevăr, bătrînului, în locul feselor, sub pielea zbîrcită, i se puteau bănui nişte oase schimonosite şi ele de-ncercările prin care-i trecuse trupul.

- Gata ? Se auzi atunci vocea *politicului* pus să-i dea zor executării.

- O clipă, tovarăşe locotenent, să-i văd şi inima, zise felcerul, sărind de la locul lui. Şi apropiindu-se de patul pe care era ţintuit Vică Negulescu, îi luă pulsul.

- Bunicel, încuviinţă el, dînd din cap, după ce-şi zisese în sinea lui că-n definitiv bătrînii care au răbdat atît mai pot răbda în continuare şi un „douăzeci şi cinci" la cur.

- Cum bunicel, tovarăşe ? E bun şi chiar foarte bun pentru cîte a făcut şi mai are de tras *camaradul comandant*, îl contrazise *politicul*. Nu-i aşa, domnule Negulescu ? Sentinţa ! ordonă el apoi scurt.

Dar Vică n-o mai auzi. De simţit însă, o simţi, şi chiar din plin, dar numai pînă la a treia lovitură, cînd leşină. Cînd fu apoi trezit şi-ntrebat dacă mai suportă şi restul, nu mai putu zice nici da, nici ba.

Atunci *politicul* făcu semn să se continue bătaia pînă cînd, după încă patru lovituri însoţite de tot atîtea gemete, felcerul sări de la locul lui strigînd: „Gata, că rămînem fără client."

Vică leşinase din nou.

- Restul îl trecem în contul dăţii viitoare, tovarăşe plutonier, îi ordonă *politicul* unui plutonier de alături care-i ţinea mapa cu documentele. Şi p-ăsta-l duceţi la turelă aşa cum e ! mai adăugă el.

- Mai că nu mai ai ce, murmură atunci cel mai tînăr caporal, din grupul celor însărcinaţi cu „transportul".

- Tovarăşe caporal, pactizezi cu fascismul ? îl întrebă ofiţerul politic zîmbind.

La care caporalul uluit şi speriat de întrebare, răspunse doar atît:

- Nu tovarăşu', nu, ferească sfîntu'... !

- Cuum ? Sfîntu' ai zis ?

Iar caporalul, de-a dreptul încurcat, încercă să explice:

- Nu tovarăşu', nu sfîntu'; fascistul...

Politicul rînji atunci din nou, gîndindu-se probabil fie la încurcătura şi spaima caporalului tînăr, acuzat că pactizează cu fascismul, fie la faptul că însuşi *fascismul*, întruchipat în Vică Negulescu, era făcut zob pe catafalcul de rogojini însîngerate.

- Azvîrliţi-i încă o găleată de apă pe cur ! le porunci el executanţilor. Poate învie !

Şi sergentul, care ţinea găleata, o aruncă peste patul de execuţie, făcînd să picure din rogojini o zeamă roş-gălbuie.

Între timp, Vică deschise iar ochii. *Politicul* îl observă şi-i strigă:

- Degeaba leşini, că tot nu scapi; însă, ca să poţi încasa totul, acum treci la refacere-n turelă. Hai, am spus, tovarăşi, executarea ! Sus cu el, în turelă, aşa cum e; îl zvîrliţi acolo şi-mi raportaţi pe urmă cum suflă.

Cînd îl luară apoi pe sus şi caporalul cel tînăr îl simţi pe Vică aproape fără greutate îi veni iar să-ntrebe: „Şi dacă nu mai suflă ?" Dar nu-ntrebă de teamă de a nu *pactiza* cu fascismul, despre care nu ştia decît că era ceva foarte rău. Îl duseră apoi ţinîndu-l de cap şi de picioare pînă sus, la turelă, unde-l zvîrliră într-una din încăperile ce se-ngemănau undeva-n spate în corn de capră. Vizavi, într-o încăpere soră, fusese pus la dospit şi Grimalski.

- CEL PUŢIN, nea Vică, aici putem vorbi tare că nu ne mai aud nici cei de jos, nici cei de sus, încercă Grimalski să-l consoleze de-ndată ce-şi dădu seama ce are prin preajmă în cornul de capră al Reduitului.

- Adică ? şopti Vică, pe jumătate mort şi complet nedumerit de locul unde se afla.

- Adică ne-au zvîrlit şi ne-au părăsit aici, în cornul de capră, la turelă, la Reduit, pricepi ?

Răspunsul fu un vaiet.

- Cel puţin în locul ăsta nu ne mai aud nici cei din celula noastră de jos, nici Dan Dumitrescu, nici Aristotel Popescu şi nici paznicii de acolo, continuă Grimalski. Putem să şi murim dacă ne lăsăm în grija lor. Aşa că, pînă-şi termină bătaia de jos şi-şi încheie rapoartele, nu cred că mai trece cineva pe aici.

- Of ! se jeli iar, Vică, încetînd apoi brusc să mai scoată vreun sunet.

Zadarnic bătu Grimalski în uşă. Zadarnic îl strigă pe nume, că tot nu-i răspunse nimeni.

- O fi murit sau o fi leşinat numai ? se-ntrebă el din dosul uşii lui.

VICĂ NEGULESCU leşinase doar. Un leşin atotizbăvitor de durerile ce-i măcinau şezutul, cu toate că, din poziţia în care fusese azvîrlit acolo, se-ntorsese totuşi pe-o rînă. Nu mai simţise apoi nimic decît că se cufundase deodată într-o lume în care existau doar chipuri, întrebări, o adiere şi parcă două, nu trei dimensiuni.

Pe acest fundal i se proiecta totul, copilărie, şcoală, liceu, universitate, avocatură, luptă politică, elan, victorii, înfrîngeri, exil, lagăr, libertate, întoarcere-n ţară, apoi iar luptă, demersuri diplomatice şi tratative cu adversarul, discuţii cu ai lui, confruntări cu ministerul de interne, după aceea din nou consfătuiri cu prietenii, arestarea ultimă, ancheta, osînda, apoi încă o anchetă şi ultima condamnare după care fusese zvîrlit ca o otreapă-n Jilava, ca să fie ucis pe-ndelete, în *Casimcă*; de data asta însă de ai lui, cei

reeducaţi la Piteşti. Izolarea din turela Reduitului Jilavei, cu numai o parte din cele douăzeci şi cinci de lovituri încasate la fund, alcătuia în cele din urmă finalul. Vedea însă totul, imagini imense desfăşurate pe un uriaş cearceaf; pînă cînd chipurile şi momentele începuseră să i se suprapună dinainte într-o învălmăşeală în care nu mai putea face nici o rînduială. Şi capitulă în faţa învălmăşagului, nu fără a observa totuşi că unele lucruri îi zăboveau mai mult dinaintea ochilor decît altele. Îi persistă însă cu deosebită încăpăţînare în faţă ultimul proces, cu chipurile tuturor celor implicaţi în el: inculpaţi, juraţi, judecători, anchetaţi şi martori, toţi amestecaţi într-un talmeş-balmeş căruia nici Securitatea atotsupraveghetoare-n sală nu-i mai putea face faţă, şi nici el, în mintea lui, cu toată oroarea-i de haos.

Fusese acuzat, şi auzea clar chiar vocea procurorului care-l incrimina, de organizarea întregii *monstruozităţi de la Piteşti*, a *Reeducării* deci, la ordinile lui Horia Sima care, se spunea, transmisese prin el totul privind desfăşurarea acţiunii. Iar el se-mpotrivea şi se mai împotrivea în continuare chiar şi-n acest coşmar, negînd cu furie acuzaţia, în ciuda faptului că preşedintele completului de judecată nu-l lăsase să vorbească. Apoi se revoltă şi-mpotriva martorilor incriminatori aduşi, negîndu-le cu furie veridicitatea depoziţiilor, strigîndu-le în faţă să-nceteze minciunile iar ei, privind mereu în pămînt sau halucinant spre ceea ce-i mînuia din nevăzut. Ceea ce-l revolta însă pe el cel mai mult era vorbirea lor automată, programată de anchetatori precum că aşa şi numai aşa făcuseră, cum spuneau ei c-ar fi trebuit să fi făcut: „Da, am făcut toate acestea la ordinul comandantului mişcării legionare transmis în închisoare nouă prin Vică Negulescu." Iar el ceruse şi mai cerea încă şi-n aceste

amintiri de coşmar dovezi şi precizări pe care, spre uluirea sa continuă, martorii acuzatori le furnizau cu toată promptitudinea neauzindu-i nici acuzele şi nici întrebările trezitoare.

- Dar cum susţii că eu ţi-am transmis cutare ordin de la Horia Sima, cînd tu nici nu mă cunoşteai ? întrebă el deodată furios umbra unui martor ce i se perinda prin amintire.

- Nici n-aveam nevoie să te cunosc, de vreme ce îţi auzisem de nume, îi răspunse acesta cu obrăznicie.

Ce mai conta însă o umbră cînd însuşi preşedintele, nebăgîndu-i deloc în seamă observaţia privind inadvertenţa spuselor martorului, era preocupat doar de terminarea depoziţiei făcute conform programării anterioare la Securitate, şi de marele său interogatoriu. Răspunsurile lui Vică Negulescu nu erau însă conforme cu declaraţiile din anchetă, or... aşa ceva nu se putea accepta nici măcar în coşmarul unui leşin. Iar preşedintele cerea mereu amînarea, vociferînd: Să fie refăcute declaraţiile de la Securitate ! Să fie refăcute declaraţiile... ! Ceea ce însemna trimiterea lui înapoi în subsolurile Securităţii, şi iar ochelarii negri puşi pe ochi de cîte ori se făcea urcarea „sus", şi iar înjurăturile, bătăile, nesomnul şi toată gama prevederilor din reţeta „instituţiei" descoperitorilor de adevăruri absolute.

„Asta nu !" zise el. Şi se trezi atunci înfiorat, pe ceva cleios, un fel de mîzgă ce aducea a lături. Făcuse pe el ? I se scursese sîngele din fundul fleciuit de lovituri ? Sau fusese pur şi simplu zvîrlit într-un closet ? Dar nu căută să-şi mai răspundă, ridicîndu-se cum putu, întîi pe o rînă, apoi în genunchi şi-ncet, încet şi-n picioare, pentru ca, proptindu-se de zid, să bată cu pumnul în ceva care să răsune tare. Se

opri însă, atingînd doar uşa şi prăbuşindu-se din nou cu-n zgomot ce-l făcu pe Grimalski din cornul de capră de vis-a-vis să-i strige:

- Hei ! Nea Vică ! Ce se-ntîmplă ?

Nu-i răspunse însă nimeni. Şi atunci Grimalski se-nfurie, bătînd el cu pumnii şi cu picioarele-n uşă. Răsună toată hruba de se trezise şi liliecii şi cucuvelele.

„Măi, să fie !" îşi spuse el. „Aştia-ntr-adevăr ne-au pus aici s-o mierlim. Mda ! era de prevăzut... şi totuşi, de ce n-o fac, dintr-odată ? Şi cine oare savurează toată agonia asta ? Muncitorii ? Proletarii ? Sau cei ce n-au decît resentimente-n ei ca să-şi satisfacă pofta de sînge ?"

- Nea Vică ! Vicăă ! M-auzi ? Încercă el din nou să strige.

- Aaau ! se auzi atunci văitîndu-se Vică. Nu se putea să nu dea măcar un semn de viaţă, o replică mecanică cel puţin, un ecou la un sunet scos de altcineva. Dar ce ajunsese ! Şi-n nări simţi duhoarea morţii, a tot ce se descompunea în jur şi chiar şi a lui însuşi.

- Nea Vică, nea Vică ! M-auzi ? insistă Grimalski, însufleţit puţin de vaietul pe care parc-auzise că-l scosese bătrînul de după uşa încăperii lui.

Pe scările care urcau de jos în turelă se desluşiră atunci paşi tropăind. Şi în capul hrubei, în care dădeau încăperile unde fuseseră zvîrliţi cei doi, se iviră, ofiţerul politic împreună cu şeful de tură şi o trupă de caporali.

- Ia luaţi-l pe ăsta, le arătă el pe Grimalski, deschizîndu-i uşa încăperii în care era şi băgaţi-l cu celălalt ca s-aibă cine-l prohodi !

Trupa se conformă pe loc, înşfăcîndu-l pe Grimalski şi zvîrlindu-l în încăperea lui Vică Negulescu care,

nemaiştiind la ce să se aştepte, privea năuc dintr-o mare scîrnă.

- Ce-ai ajuns, băă ! îi zise atunci *politicul* lovindu-l cu cizma. Mlaştina aia a deznădejdii voastre ! Vezi să nu mori în ea, c-o să puţi şi pe lumea cealaltă; noi aici îţi spălăm doar păcatele, dar trupul...

- O s-aibă grijă cineva şi de trupul lui, s-auzi atunci glasul lui Grimalski.

- Ia te uită cine vorbeşte ? se prefăcu *politicul* că se miră, privindu-l pe cel ce-i luase apărarea lui Vică. Păi ce ne promiseseşi tu cînd te-ai ridicat de pe pat ?

- Mă confundaţi *tovarăşe* cu alte victime.

- Ia' scultă, mă, Grimalski, tu crezi că chipul unui bandit ca tine poate fi confundat cu-n altul ? îl întrebă *politicul* rînjind.

- În starea în care vă aduceţi victimele sau adversarii, de ce nu ? îi răspunse Grimalski, rînjind şi el.

- Tu vorbeşti, mă-? Tu, cel mai mare bandit paraşutat în ţara noastră ?

- A voastră, canaliilor ?! Păi voi *tovarăşilor* fără cizma căzăcească n-aţi fi ajuns la putere niciodată, îi răspunse Grimalski.

- Zău, mă ? îl privi *politicul* cu-n aer care trăda şi un fel de îndoială.

- Zău, *tovarăşe*, că de nu pierdeam noi războiul, rolurile ar fi fost acum inversate. Numai că noi nu ne-am fi purtat cu voi cum vă purtaţi voi cu noi. De fapt nici n-am fi avut cu cine. Că mai scoteaţi voi capul ?...

- Dar uite că l-aţi pierdut, *domnilor*, şi uite unde aţi ajuns, arătă el cu cizma scîrna din jurul lui Vică Negulescu. Cu *Căpitan* cu tot.

- Numai canalia proletară e în stare să-şi trateze astfel adversarul.

- Îţi baţi joc, mă banditule, de muncitori ? Şi aici ?

- Nu de muncitori, domnule, ci de cei ce nu mai aveţi nici un Dumnezeu. Ce altceva vă preocupă pe voi decît mîncarea, hainele şi ura de clasă ? Şi apoi, nu vedeţi c-aţi ajuns toţi ca nişte porci puşi la-ngrăşat ?

La aceste cuvinte, ofiţerul dădu să-l lovească cu cizma. Nu reuşi însă, căci Grimalski pară totuşi lovitura, prinzîndu-l de piciorul cu care voise să dea.

- Vezi, mă, nenorocitule ! începu atunci el să-i vorbească în aceeaşi termeni (ţinîndu-l însă şi de picior). Vezi că nici nu vă ştiţi bate decît cu victime legate fedeleş ? Şi-l privi ţintă-n ochi. Aş putea şi eu să-ţi rup acum piciorul cum mi-aţi fleciuit şi voi curul, dar uite că n-o fac.

Şi zicînd aceasta îl împinse în braţele trupei de caporali care înţepeniseră în faţa scenei dintre cei doi.

- Şi pe deasupra sînteţi şi laşi. Uite-ţi cîinii ! Nu vezi cum au înţepenit ? N-a sărit unul să te apere. Ăştia sînteţi voi, bolşevicii ! Atacaţi numai în haită, noaptea şi la înghesuială.

- Măi banditule ! Tu vrei să ne omori ? sări atunci şeful de tură cu gura la Grimalski.

- Tovarăşe locotenent, ăsta trebuie dus din nou jos, că nu s-a învăţat minte. Îi arătăm noi lui acolo, continuă el agitîndu-se ca să-i arate şefului ce poate.

- Dar de ce nu aici, mă, animalule ? Hai să te văd şi pe tine, că pe şef l-am mai văzut, îi răspunse Grimalski, gata iar de bătaie.

În aceeaşi clipă însă se auzi scîncind de jos şi Vică Negulescu:

- *Cui* ? *Cui* ? *Cui prodest*, Pavele ? încerca el să-nchege-n latină fraza pe care o rostea ori de cîte ori nu-nţelegea rostul a ceea ce se întîmpla cu el.

Şeful de tură dădu atunci să-l lovească măcar pe el cu piciorul.

- Dacă vrei să nu mai rămîi întreg încearcă încă o dată ! îi strigă atunci Grimalski, proţăpindu-se între el şi Vică.

Caporalii rămăseseră toţi cu gura căscată.

- Lăsaţi-l tovarăşi, c-am eu ac de cojocul lui ! se hotărî atunci *politicul* să-şi reia ameninţările. Lăsaţi-l pe mine că-i arăt eu insulte la adresa clasei muncitoare. Şi zicînd acestea, îl trase pe şeful de tură spre el, îndreptîndu-se în acelaşi timp cu caporali cu tot pe uşa pe care intraseră în turelă. Să mai iau o aprobare şi-i închid eu gura pentru totdeauna.

- Ia-o, ia-o ! îl încurajă rînjind Grimalski, în timp ce unul îi trîntea uşa-n nas. C-altfel, ce te-ai face ?...

Între timp Vică, tot încerca să tragă de Grimalski.

- Lasă-l, frate ! Nu vezi ce bestii sînt ? O să ne omoare ! scînci el.

- Şi ce dacă, nea Vică ?! Ne omoară ? ne omoară ! Cu o moarte tot sîntem datori, îi răspunse iritat Grimalski. Dar n-o să se mai întoarcă, ce, nu-i cunosc eu ? Ăştia nu sînt în stare decît de asasinate în masă şi pe ascuns: de altfel o să vezi. Iar aprobare să ne omoare în bătaie n-o să-i dea lui acum. Mai au ei nişte socoteli cu noi; dup-aceea, poate; în nici un caz însă acum.

DE CE presimţise sau presimţea Grimalski, lui Vică Negulescu nu-i prea păsa. Totuşi, la gîndul că, deşi ajunsese în cea mai cumplită mizerie omenească, nu era singur, îl

bucura nespus de mult. Şi dădu să se ridice. Grimalski îl ajută întinzîndu-i mîna şi aşezîndu-l într-un locşor ceva mai zvîntat de lîngă uşa de sub care răzbătea o dîră de lumină. Luînd apoi şi el loc alături, începu să-l pipăie şi să-l descoase ca să afle dacă-i erau întregi mădularele, dacă avea răni mai mari pe fund şi dacă, în general, credea că va mai putea rezista cît timp mai aveau să-i ţină în hruba aceea.

- Pînă la capăt, nici vorbă să rezist, îi spuse el; ce-i mai prost e că acum parc-aş sta cu fundul într-o omletă.

- Da' ce, crezi că eu stau pe roze ? Mi-e fundul şi mie în flăcări şi-n nădragi îs numai sînge, încercă Grimalski să-l încurajeze într-un fel.

Mai adăugă apoi că ştia că pe el îl vor omorî pînă la urmă, însă îşi va vinde scump pielea.

- Şi află de la mine, nene, îi spuse el, atunci cînd nu voi mai sufla eu, cel puţin unul sau doi dintre duşmani tot îşi vor blestema zilele că le-a fost dat s-aibă de-a face cu mine.

- Dar cui foloseşte ? scînci iar Vică.

- Treaba lui. Ce mă interesează pe mine cui o folosi ? Eu însă nu voi muri singur şi o dată cu mine, aşa cum ţi-am spus, unul sau doi dintre ucigaşi tot o să treacă şi ei în lumea cealaltă. Să vadă şi ei ce mi-au pregătit.

- Şi dacă aceia vor fi nişte amărîţi de subalterni, proletari inconştienţi, puşi să-mplinească doar un ordin ? îl întrebă Vică, întinzîndu-şi un picior ca să vadă dacă-l mai putea sau nu mişca.

- Amărîţii !? Păi să fie sănătoşi, amărîţii de ei. Ce, eu i-am pus să se angajeze la Securitate ? Sau, dacă nu le-a convenit crima, de ce nu şi-au dat demisia ? Nu li s-a spus oare aşa şi nemţilor, la procesul de la Nürenberg ?

- Da, dar nu uita că la Nürenberg au judecat învingătorii, nu-nvinşii, îi răspunse Vică, bucuros că-şi putuse mişca piciorul.

- Ei şi ? Parcă pe mine m-a-nfrînt cineva ? Nu m-a-nfrînt nimeni.

- Dar atunci cum ai ajuns aici ?

- Prin prostia altora, nu din vina mea, nene; aşa să ştii şi matale; eu nu sînt înfrînt şi-n consecinţă judec ca atare. Apoi, nu uita că eu n-am trecut prin *Piteşti* şi încă mai pot face ce vreau cu mine şi cu cei ce-mi vor pieirea. Îmi vor ei moartea ? Le-o vreau şi eu şi o să vedem la urmă care pe care ?

Vică Negulescu îl asculta, uitîndu-şi în parte durerile şi mizeria ce-l copleşise.

„Un ins ciudat acest Pavel Grimalski", se gîndea el, „avînd în sine şi nebunia înfrîngerii duşmanului, şi tăria suportării consecinţelor unei îndrăzneli nesăbuite."

Şi-ntr-adevăr, pentru Pavel Grimalski nu exista cedare şi nici frică. Nu se temea decît din cînd în cînd de Dumnezeu şi de sine însuşi cînd ştia sau îşi amintea ceea ce făcuse sub imboldul furiei. Atunci era tăcut, mahmur, neplăcîndu-i să-l tulbure nimeni nici cu cea mai mică-ntrebare. Vică Negulescu îl tulbura însă şi el dar nu cu-ntrebările, ci cu-ntreaga stare de om ajuns la capătul puterilor.

- Şi dacă o să vină totuşi să ne omoare aici pe amîndoi ? bombănea bătrînul nenorocit.

Era însă ceva rostit nu cu teamă, ci-ntr-un fel care să-l scoată pe Grimalski din tăcerea în care căzuse; îi plăcea să-l audă vorbind.

- Dacă o să vină, îi răspunse îmbufnat Grimalski. Şi apoi, ce dacă vin ? Doar v-am mai spus: Odată trebuie să

murim. C-o fi acum sau altădată, ce importanţă are ? Totul, nene, e *cum* murim, nu *cînd* murim, înţelegi matale ? Dar nu vor veni; ascultă ce-ţi spun. Sînt de o laşitate fără seamăn. Ce, nu-i cunosc ? Şi nu că n-ar vrea să ne omoare, mai ales pe mine, dar n-au cum fără învoire de „sus". Iar asta n-o vor primi iute, pentru că, ţi-ai dat şi matale seama, gîndul lor, nu ştiu de ce naiba, nu-i să-i sfîrşească cu noi brutal, ci pe-ndelete. De altfel, de aceea ne-au şi pus cum ne-au pus în hrubele astea. N-ai văzut ? Jos, de unde ne-au adus la bătaie, sîntem cu doi *reeducaţi* pe care mizează din plin: Dan Dumitrescu şi Aristotel Popescu. Şi nenorociţii nu-şi dau seama că-s instrumente ucigaşe, de care apoi o să se spele pe mîini, ca de alte alea. În halul ăsta i-a adus. De altfel, o să vezi matale, dacă totuşi n-ai suferi pînă atunci vreun atac de cord. Deşi nu cred că le-ar părea bine dacă ai muri de inimă. Prea le-ai scăpa uşor. Ce-ar mai vrea ei să-ţi fac şi eu aici ce-ţi fac cei doi, Aristotel şi Dan, jos ! Să nu te las să dormi, de pildă, sau să nu stai jos, ci numai într-un picior şi între timp să te şi acuz, poate chiar bătîndu-te, că „din cauza ta banditule, am intrat în puşcărie, ajungînd ce am ajuns". Hm ? Ce zici, nea Vică, de limbaj ? Grozav, nu ?

- Uite ce-i, domnule Grimalski, începu atunci să-i vorbească solemn, Vică Negulescu, dintr-o poziţie însă cu totul neconformă sobrietăţii pe care voia s-o dea momentului.

Stătea proptit de uşă, cu fundul năclăit de sînge şi cu-n deget ridicat.

- E adevărat c-am ajuns într-o stare de plîns, jalnică chiar, şi-ntr-un fel şi de rîs, dacă cineva ne-ar vedea cum şi-n ce stăm. Fără a şti însă ce s-a întîmplat cu noi n-ar prea avea dreptul să ne judece. Moral însă...

Dar Grimalski îl întrerupse:

- Ce moral ?! Parcă-i interesează morala pe cei ce ne judecă sau nu ne văd. Ei şi-au atins scopul cu degradarea fizică. Iar fizic, dac-ar fi să fac un bilanţ, aţi ajuns într-adevăr o epavă. Ce mai ! Un trup fleciuit şi azvîrlit într-o hazna. Asta sînteţi acum. Şi totuşi ! - îi zîmbi Grimalski privindu-l între timp şi el cu-n deget ridicat tot în sus şi gîndindu-se că omul spunea ce spunea stînd cu fundul într-un sos picant, aidoma celui din propriii săi nădragi - eşti cineva. Dar ştii ce, nene ? Las-o acum mai încet cu discursurile, că n-ai cui vorbi. Ăştia şi aşa nu te aud, iar pe mine n-ai să mă convingi de ceea ce eu însumi sînt convins. Ceea ce spune un om la capătul puterilor e interesant, dar nu şi convingător.

- Domnule Grimalski, m-asculţi, nu m-asculţi, dă-mi voie totuşi să-mi legitimez rangul de om, chiar şi-n starea în care mă aflu. Zău, crede-mă, simt o cumplită nevoie să mă zvîrcolesc sufleteşte tot aşa cum m-ai văzut zvîrcolindu-mă şi-n scîrna de pe jos. Oi fi eu slab şi mai zdreanţă, dar moral ţin totuşi să-mi apăr şi să afirm, chiar cu preţul a ceea ce mi-a mai rămas, evidenţele pe care le port în mine. E conţinutul conştiinţei mele, domnule Grimalski; a unei conştiinţe ambalate-ntr-un trup căruia, pesemne, i-a fost dat să treacă prin ce-a trecut şi mai trece încă, tocmai ca prin aceasta să-şi verifice justeţea alcătuirii.

Impresionat atunci de modul în care Vică Negulescu cerea neapărat să fie ascultat, Grimalski îl lăsă să se desfăşoare-n voie.

- Dacă aşa stau lucrurile, domnule Negulescu, îi spuse el, şi conştiinţa vă arde mai tare decît carnea fleciuită, ce să vă zic ? Spuneţi ! La urma urmelor, mai bine aici decît jos, cu Dan Dumitrescu şi cu Aristotel Popescu.

- Nenorociţii ! numai că pînă să mă jignească ei, ţinu Vică să precizeze, în conştiinţa multora eu rămîn totuşi primul acuzat. Parcă dumneata nu spuneai la fel: „Ce-aţi zice dacă eu v-aş acuza că din pricina dumneavoastră am ajuns aici ?"... sau cam aşa ceva.. Or, în felul acesta, domnule Grimalski, în ochii multora care ar privi superficial lucrurile, eu aş fi unul dintre principalii vinovaţi, ba chiar cauza cea mai apropiată a tot ce s-a întîmplat la Piteşti şi-n alte puşcării în care a fost extins procesul *Reeducării*. De altfel, aşa s-a şi stabilit la proces, folosindu-se martorii confecţionaţi ulterior în beciurile Internelor: că prin mine a transmis Horia Sima comandanţilor legionari din închisori ordinul să se *reeduce* mutilîndu-şi subordonaţii şi automutilîndu-se şi pe ei cu scopul de a induce în eroare organele justiţiare, penitenciare şi chiar şi pe cele de partid, pentru ca apoi, scoşi din închisori pe baza respectivei *Reeducări*, să-şi poată continua activitatea subversivă, duşmănoasă, criminală etc... Cam aşa suna, după cît îmi amintesc, textul incriminatoriu al procurorului şi ulterior sentinţa judecătorească în baza căreia am ajuns aici, trecînd prin toate la cîte am fost supus.

- Da, şi ? îl întrebă Grimalski, nerăbdător s-audă nu atît continuarea, cît concluziile expunerii, după care să-şi poată schimba şi el cît mai repede poziţia fizică în care stătea, rănile de pe fund şi de pe spate îmboldindu-l într-una să se mişte.

- Păi, nu „da, şi", domnule Grimalski, pentru că *da*-ul dumneavoastră n-ar părea decît un fel de aprobare tacită a faptelor care mi s-au impus fără temei, iar *şi*-ul o simplă curiozitate, dacă nu chiar invitaţia de a trage cît mai repede nişte concluzii oarecare.

- Domnule Negulescu, schimbă atunci şi Grimalski tonul, iartă-mă, dar mă arde spatele de parcă aş sta cu el pe o plită, aşa că nu-mi luaţi în considerare enervarea, cuvintele, agitaţia şi cîrtelile. Cîte nu zice omul la necaz, mai ales cînd te văd cum te văd şi pe dumneata.

- Dar, domnule Grimalski, ce mai contează cum arăt, cînd ţin să demonstrez tocmai falsitatea opticii generale în care sînt văzut ? A face din cineva cauza tuturor relelor sau dezastrelor prin care-ţi trec prietenii sau subalternii şi a încerca să şi bagi în cap victimelor că ele sînt victime nu din pricina călăului, ci a celui ce le-a împins în faţa securii, nu-i prea uşor de suportat. Ştii doar bine ce-am păţit jos, în celulă, cu Aristotel şi cu Dan ? Ce au ajuns aceşti invertiţi să-mi spună şi să-mi facă, socotind aşa cum li s-a băgat în cap la anchetă, că eu i-am nenorocit şi că din cauza mea s-au *reeducat* ajungînd ce au ajuns ?

- Şi ce-ţi pasă dumitale de nişte nebuni animalizaţi sau îndobitociţi de alţii ? Punctul de vedere al unor rîme sau tîrîturi mai poate oare conta ?

- Fireşte că nu, atîta vreme cît îl exprimă numai ei, dar de vreme ce acest punct de vedere aşa-zis al lor, este de fapt punctul de vedere al oficialităţii anchetatoare, bine-nţeles că mă interesează. Crezi că oare degeaba încearcă să-l expună juridic, cu tot arsenalul falselor motivaţii, consemnîndu-l apoi în acte, presă, radio şi-n toate mijloacele de propagandă, ca să-l inculce după aceea în sufletul unui popor întreg ? Or atunci, în faţa posterităţii şi a istoriei, cum apar eu ? Nu ca un monstru cinic, criminal fără scrupule, Cronos devorîndu-mi cu poftă chiar propriile-mi odrasle ? Iar de Horia ce să mai spun ?

- Uite ce-i, nene Vică ! Matale judeci ca şi cum lucrurile petrecute aici şi-n alte închisori în acest răstimp de după război vor fi luate, acceptate şi judecate numai după cele spuse de cei de la putere. Or nu va fi aşa; pentru că, ţinînd seama de faptul că adevărul trebuie să iasă neapărat la iveală, vor ieşi la iveală totodată şi demersurile făcute ca acest adevăr să fie stins sau falsificat. Iar în cazul în care lucrurile sau adevărul nu vor ieşi totuşi la iveală aşa cum au fost, triumfînd în continuare tot ei, ce ne va mai păsa, nouă victimelor, de opinia unor neoameni, deformaţi ca conştiinţă, fel de a fi şi raţiona ?

- Da, e adevărat ce spui, zise Vică Negulescu, uitînd pentru moment durerile ce-i sfîşiau carnea; însă ar fi păcat să triumfe o astfel de lume, chiar şi numai pentru moment. Ia gîndeşte şi dumneata; ce-ar fi fost să mă fi pervertit şi pe mine ancheta sau detenţia şi să fi ajuns şi eu ulterior să-i acuz de cele ce mi s-au întîmplat pe Horia Sima, Antonescu sau Hitler şi, în celulă, jos, cu Dan şi cu Aristotel, să stau şi eu ca şi ei, la marginea patului, să nu dorm şi să mă chinui murind pe-ndelete, zicînd c-aşa-mi trebuie ?

- Bine, nene Vică, dar cine a zis să mori spăşit la marginea patului ? Dimpotrivă, eu aşa vrea să rezişti pînă la capăt. Altminteri cum ? Ce fel de luptător ai mai fi ?

Părerile lui Grimalski îl înviorară pe bietul bătrîn şi, căpătînd chiar curaj, continuă cu-n glas amar însă:

- Păi, tocmai fiindcă sînt luptător, domnule Grimalski, aş vrea ca, pînă mai pot totuşi, să spun ce am de spus. Şi, cine altul ar putea să m-audă aici, decît dumneata ?

- Da, dar asta ar avea importanţă numai presupunînd că eu aş scăpa teafăr ca să pot spune tuturor cum aţi murit.

- E tot ce-ţi doresc, domnule Grimalski, şi chiar cred că vei supravieţui, cu vitalitatea dumitale.

- Şi dacă totuşi... pentru că ştii matale, nene Vică: omul propune iar Domnul dispune...

- Atunci aş muri împăcat doar cu gîndul că m-am mărturisit totuşi creştineşte chiar unuia care va pieri şi el. Nu se ştie însă dacă pînă la moarte nu vei reuşi totuşi să mai spui şi altora ce a fost aici. Doar jos, de unde ne-au adus, mai sînt patru celule.

- Cu candidaţi însă la aceeaşi soartă, nene Vică !

- Dar poate că, pînă vor pieri şi ei, va ajunge măcar unul să spună şi altora ce au văzut şi păţit pe aici şi prin anchete.

- S-ar părea, deşi stînd prea mult şi cugetînd în condiţiile acestea, nu ştiu dacă-i va mai veni cuiva dintre noi să-şi destăinuie pătimirile unora care poate nici n-ar fi interesaţi să-l asculte. Ce rost ar avea în definitiv să justifici sau să teoretizezi un trecut căruia prea puţini i-au putut face faţă ? Eu unul n-aş face-o nici chiar întrebat. Pentru mine confruntarea cu adevărul contează şi atîta tot. Ei să-i fac faţă; de altfel, nu este adversarul măsura combativităţii noastre ?

- E interesant că gîndeşti aşa, domnule Grimalski, după ce ai păţit ce ai păţit, dar mai interesant e că şi încerci să trăieşti cum gîndeşti.

- Dar cum altfel ? Să gîndesc cum trăiesc ? Şi să-mi teoretizez sau motivez eventual ulterior slăbiciunile, neputinţa sau laşitatea ? Ca ăştia trecuţi prin Piteşti ?

- Eşti aspru, domnule Grimalski şi cam neîngăduitor cu neputinţele omeneşti. Dac-ai fi trecut însă pe acolo poate că...

Sensibil atunci la insinuările lui Vică Negulescu, Grimalski sări ca ars de la locul unde stătea şi se proţăpi în faţa lui Vică Negulescu, care stătea lipit de uşa hrubei în corn de capră. Se şi sperie puţin bătrînul, de intempestivitatea lui şi, lipit şi mai tare de uşa de care se sprijinise, căscă ochii mari. Îl jignise oare cu ceva pe Pavel Grimalski ? Sau poate întunericul hrubei şi durerile cărnii sfîşiate erau de vină ?

- Domnule Negulescu, i se adresă atunci Grimalski pe un ton foarte răspicat, desigur dumneavoastră aveţi o mare responsabilitate pentru toate întîmplate acolo. Dar nu pentru că v-ar acuza „stăpînirea" de nişte fapte pe care nu le-aţi comis. Ci pentru că - cel puţin aşa remarc eu - faptul acesta vă obsedează dincolo de motivaţiile pe care le aduceţi explicativ stăpînilor şi actelor comise la Piteşti şi Gherla. De altfel, despre asta am mai vrut să discut şi-n celula noastră de jos de unde ne-au adus la bătaie. Numai că din pricina celor cu care stăm, ştiţi bine, n-am făcut-o. Acum însă, că sîntem numai noi doi, v-o spun făţiş: Da, aveţi nu vina, ci responsabilitatea tuturor celor din subordinea dumneavoastră. Sau, mai exact, responsabilitatea faptelor petrecute acolo !

- Nu-nţeleg, domnule Grimalski; adică-n ce fel responsabilitate ? A actelor lor ? Ce, eu le-am comis ?! Sau eu i-am pus în situaţiile limită prin care au trecut ?

- Hm ! făcu Grimalski întorcîndu-şi faţa de la Vică şi făcînd şi cîţiva paşi într-o parte, ca şi cum distanţa luată i-ar fi permis o mai bună chibzuire a celor ce se pregătea să le spună. E adevărat că nu le-ai comis matale şi că nu i-ai pus nici în situaţiile acelea prin care au trecut, dar cine alţii decît

matale şi Nicolae Pătraşcu aţi avut conducerea *Mişcării* aici, în ţară, după terminarea războiului ?

- Da, noi am avut-o, recunoscu Vică Negulescu, curios chiar să vadă unde vroia s-ajungă Grimalski. Uitase oarecum şi de usturimile spatelui la auzul şi la gîndul că lucrurile în judecata celuilalt erau luate dintr-un început de care-l despărţeau cincisprezece ani.

- Bun, şi dac-aţi avut-o dumneavoastră, odată trimis în ţară, după 1945, nu aţi ştiut cu cine aveţi de-a face ?

- Ba da, şi de aceea am şi-ncercat să facem un pact de neagresiune cu generalul Nicolski, care pe atunci conducea efectiv Ministerul de Interne.

- Cine v-a pus să faceţi asta ?

- Am făcut-o la cererea lui. Iar el ne-a cerut acest lucru pentru că Stalin îl trimisese aici, la noi, pe generalul Bogdanov ca să rezolve - reţineţi - politic şi nu poliţienesc, problema legionară din România. Or, Bogdanov, era lîngă Nicolski cînd am început discuţiile.

- Şi cum aţi rezolvat-o ?

- Păi, simplu. Ei ne-au chemat pe mine, pe Nicolae Pătraşcu şi pe Simion Ghinea să stăm de vorbă, propunîndu-ne un pact de neagresiune. Adică legionarii din ţară să nu boicoteze alegerile din 1946, să nu mai comită nici un fel de ostilităţi la adresa regimului comunist instalat la putere de Vîşinski, iar ei să-i elibereze din închisori pe cei arestaţi încă de pe timpul lui Antonescu, încetînd orice prigoană împotriva noastră.

- Şi dumneavoastră ce-aţi zis ?

- Am căzut de acord.

- Dar de ce nu s-au ţinut de cuvînt, făcînd totuşi arestările pe care le-au făcut după aceea ?

- Pentru că noi i-am promis neutralitate, dar nu ne-am autodesfiinţat chiar cum voiau ei. În actele politice trebuie să fii circumspect. Apoi ei, prinzînd ulterior nişte grupuri trimise în ţară de Horia Sima, ne-au rechemat la Interne şi ne-au prevenit că, pactul fiind încălcat de noi, nu-l vor mai respecta nici ei. Tot adevărat este şi faptul că Horia Sima nu ştia nimic de pactul nostru, noi neputîndu-l anunţa între timp şi pe el.

- Şi ?

- Şi au urmat arestările din 1948 cînd au fost băgate în închisoare toate organizaţiile noastre, inclusiv noi, comandanţii, începînd după aceea adevărata prigoană pe care o ştii.

- Da. Deci ei, cum s-ar zice, v-au dus. Ceea ce mă miră însă este cum de-aţi putut accepta o asemenea înţelegere cînd ştiaţi bine că pînă la urmă n-o veţi respecta ?

- Aşa e în politică. Ne-am făcut şi noi aceleaşi calcule tactice ca şi ei. Adică eu şi Ghinea ne-am spus: „Stăm paşnici, ies cei închişi din detenţie şi ne vedem de treabă." Iar ei: „Legionarii nu ne mai deranjează, aşa că ne putem consolida puterea politică în voie."

- Şi ?

- Şi socoteala din tîrg nu s-a potrivit cu cea de-acasă, pentru că Pătraşcu a păstrat, cum ţi-am spus, legătura cu anumiţi oameni trimişi ulterior de Sima aici pentru organizare, iar Nicolski nu s-a ţinut de cuvînt să-i elibereze pe cei din închisori pînă la alegerile din 1946; după aceea, ce ştii: represalii din partea lor, conspirativitate din partea noastră şi prigoană tot din partea lor.

- Cu alte cuvinte, v-aţi furat căciula unul altuia. Pe mine însă mă interesează cine a călcat primul pactul ?

- N-a fost un „primul" la încălcarea pactului, pentru că, de la bun început, Sima n-a ştiut nimic de el, continuînd să ne trimită după 1946 noi şi noi organizaţii. Or, atunci puteam noi oare să-i trădăm pe cei veniţi clandestin ? Pe de altă parte Nicolski nu se gîndea nici el, tot de la bun început, ca, odată consolidaţi prin „alegeri" şi organizare, să ne lase în pace şi să nu atace din nou.

- Deci e clar, v-aţi jucat cu focul şi v-aţi ars; din păcate însă numai dumneavoastră. Bun. Dar acum spuneţi-mi cine poartă responsabilitatea faptului că aţi pierdut în socotelile făcute ?

- Domnule Grimalski, problema nu se pune aşa. Politic, e adevărat, noi am riscat şi am pierdut. Asta e clar. Dar de ce am riscat şi cum ne-am făcut socotelile, ţi-am spus, nu mai repet. Cert e însă că vina noastră este politică, iar a lor de ordin moral. Pentru că ei, nu de faptul că ne-au închis sînt acuzabili, ci de ceea ce au făcut cu noi în detenţie.

- Bine, deci politic aveţi o vină şi o responsabilitate, da ?

- Evident că da, numai că vina noastră politică e un lucru, iar, cum ţi-am spus, cele întîmplate la Piteşti şi-n toată faimoasa *Reeducare* din detenţie reprezintă cu totul altceva.

- Adică ?

- Să fiu atunci mai explicit: Noi sîntem vinovaţi politic pentru că am eşuat în manevra eliberării celor închişi şi-n declanşarea ulterioară aşa-zisei *înţelegeri*. Dar de stările la care au fost supuşi cei închişi, de tratamentul penitenciar şi deci de întreaga *Reeducare*, vinovaţi sînt ei. Pentru că, moralmente, pe un adversar politic n-ai voie să-l descompui ca om. Or, ceea ce ne-au făcut ei şi-ncearcă-n continuare să

facă, e tocmai această des-com-pu-ne-re morală, înţelegi dumneata ? aşa că de asta sînt ei acuzabili.

- Da, domnule Negulescu, dar ceea ce nu înţeleg eu e disocierea pe care o faceţi dumneavoastră între politic şi moral. Dar ei ? Şi-o fac oare ? Şi nefăcînd-o ei, care au avut şi au cuţitul şi bîta în mînă, vina dumneavoastră politică nu se transformă atunci şi-ntr-una morală, adică în responsabilitate pentru faptele imorale ale celor ce au căzut politic în mîna lor ?

- Deloc. Şi iată de ce: întîi pentru că criteriul de judecată la care ne referim e unul de ordin moral, valabil şi pentru noi şi pentru ei într-un sistem absolut de valori, indiferent dacă ei ţin sau nu ţin seama de asta (şi evident că nu ţin, dar îi priveşte). Or, eu la acest criteriu mă refer cînd spun că-mi asum numai vina politică şi nu şi pe cea morală a întregului proces. Sau mai simplu, domnule Grimalski: da, sînt vinovat de faptul că cei închişi din 1941 au continuat să rămînă închişi şi după aşa-zisa noastră *înţelegere*; la fel şi de arestările făcute ulterior, dar de ceea ce au făcut aceşti arestaţi la anchetă şi prin închisori sub imboldul *Reeducării*, nu mă simt deloc vinovat.

- Hm ! zîmbi Grimalski. Asta am înţeles-o, domnule Negulescu, dar să continui totuşi cu nedumeririle. Bine, nu vă simţiţi vinovat de actele lor oribile din detenţie, turnătorie şi schingiuiri, dar ceea ce aş vrea eu să ştiu de la dumneavoastră e dacă ştiaţi sau nu cu ce adversar aveţi de-a face, şi mai ales de ce-i în stare să facă acest adversar cu cei prinşi de el în capcană ? Adică tot procesul *Reeducării* acesteia la care şi-au supus şi-şi mai supun adversarii ?

- Da şi nu, pentru că, deşi îmi închipuiam că anchetele pot fi tot atît de dure şi chiar şi mai dure decît cele

ale fostei *Siguranţe* antonesciene sau carliste, nu mi-aş fi închipuit totuşi că se poate ajunge pînă-ntr-acolo încît printr-o aşa zisă *Reeducare* să faci dintr-un adversar un robot, o fiară, un monstru, reducîndu-l pe scară biologică la un stadiu de unde numai graţia sau o mutaţie divină l-ar mai putea salva.

- Da, dar iată că s-a ajuns şi la aceasta, şi, pentru că s-a ajuns, iar consecinţele sînt cele ce le vedeţi şi le simţiţi chiar şi pe pielea proprie, de această lipsă de prevedere nu vă simţiţi vinovat ?

- Domnule Grimalski, există, ce-i drept, în mistica creştină şi astfel de oameni-sfinţi care se socotesc vinovaţi de toate păcatele şi suferinţele lumii; eu însă n-am ajuns la o astfel de stare şi-n consecinţă nu mă simt vinovat decît de păcatele mele, nu şi de ale altora.

- Dar, dacă printre păcatele dumneavoastră există şi neprevederea, pentru că ar fi trebuit totuşi să ţineţi seama şi cu cine aveţi de a face ca adversar ?

- Adică ce n-am prevăzut, domnule Grimalski ? Că mă bat cu tătarii ? Cu diavolii sau cu cine ? Cu cineva pe care nu trebuie să-l înfrunt ?

- Dar nu, ai dreptate, încuviinţă apoi Vică Negulescu, prăbuşindu-se parcă în sine. Da, sînt vinovat şi răspunzător, iar pentru asta o trag cum vezi alături de toate aceste aşa-zise *victime* ale mele. Pesemne nu se spune degeaba că „Eşti pedepsit tocmai pe unde ai păcătuit". Dar am păcătuit fiindcă am năzuit prea mult. Eşti satisfăcut acum, prietene ?

Grimalski păru o clipă încurcat de întrebare; ce-i mai putea spune însă unui om care făcuse totul cu cele mai bune intenţii şi care acum îşi plătea vina unui vis imprudent ? Să fi fost însă aceasta preţul răspunderii pe care o purta ?

Poate, dar era cumplit. Şi cu atît mai cumplit cu cît, dacă din partea temnicerilor lua douăzeci şi cinci de bîte la fund pentru orice aţipeală diurnă la marginea patului de detenţie, din partea alor săi înghiţea turnătorii, blesteme şi reproşuri şaptesprezece ore pe zi, iar noaptea chiar bătaie pe-nfundate.

CÎND după cîteva zile de părăsire în „cornul de capră" din turela Reduitului, fără mîncare, fără apă şi fără nici o altă asistenţă decît a cucuvelelor şi a liliecilor de prin ungherele întunecate, din cei doi puşi la zăcut acolo, după bătaia primită reglementar pentru aţipire la marginea patului şi după discuţiile şi incidentul avut cu ofiţerul politic şi trupa lui de bătăuşi, garda, condusă de însuşi colonelul şef al închisorii, nu mai găsi decît un trup în care abia mai pîlpîia viaţa, cel al lui Vică Negulescu, şi o fiară, Grimalski, ajuns însă şi el la capătul puterilor.

- Or mai suflînd ăştia ? se auzi vocea colonelului, întrebîndu-l pe ofiţerul politic, înainte de a intra în hrubă.

- Banditul bătrîn, cred că-i mort, zise *politicul*, dar animalul celălalt ne aşteaptă sigur în poziţie de atac. O să vedeţi de altfel.

- Tovarăşe plutonier, ia deschide aici puţin ! îi porunci el şefului de tură care-i însoţea. Iar voi ceilalţi, ţineţi-vă pe aproape.

- Tovarăşe colonel, vedeţi însă nu cumva..., vru plutonierul să-l prevină pe şef, în sinea lui gîndindu-se la ceea ce li se întîmplase, lui şi *politicului*, cu cîteva zile-nainte.

Dar nu apucă să-şi termine fraza că lacătul de la uşa hrubei în corn de capră cedă, şi, odată tras zăvorul şi uşa deschisă, din lăuntrul încăperii îi izbi-n nări o duhoare

păstoasă de hazna dospită. Colonelul se trase un pas îndărăt, ducînd batista la nas, iar *politicul*, ca şi cum putoarea n-ar fi avut nici un efect asupra lui, vîrî puţin capul prin deschizătura uşii, curios şi nerăbdător să vadă dacă într-adevăr mai rămăsese acolo ceva din cei doi.

- Intră, bestie ! Hai ! Te-aştept ! se auzi dinăuntru un glas gîjîind după care, de dincolo de pragul uşii, se desprinse silueta fantomatică a lui Grimalski.

Ofiţerul politic nu avansă însă. Încremenise de cealaltă parte a pragului. Şi atunci brusc o lanternă fu pusă pe chipul lui Grimalski care-şi duse mîna la ochi.

- Mişcă ! Mişcă ! Sînt vii, tovarăşe colonel, se auzi atunci o voce din trupa de escortă.

- Să fie scoşi la lumină ! porunci colonelul.

Ofiţerul politic se dădu la o parte, neştiind bine dacă făcuse această ca să-i elibereze ieşirea lui Grimalski sau ca să le facă loc celor care ar fi trebuit să-l scoată de acolo.

Nimeni nu făcu însă nici un pas. Nici cei din escorta colonelului ca să intre şi nici Grimalski să iasă.

- Executarea ! ţipă colonelul.

- Ies singur, se auzi atunci glasul lui Grimalski. Dar dacă m-atinge cineva, acela va fi un om mort !

Şi se ivi de-a binelea în prag făcînd primul pas să iasă. Cei care-l priveau căscară ochii şi mai mari. În faţa lor parcă se deschisese un cavou din care ieşea un strigoi. Doi caporali mai tineri se lipiseră de zidul coridorului ce ducea în hrubă. Colonelul clipea-ntr-una, nevenindu-i să creadă că ce vedea era viu, iar ofiţerul politic încerca un rînjet de satisfacţie.

- Hai, eroule ! Hai, camarade ! Mai fă-ţi şi acum de cap dacă poţi ! îl strigă el.

Grimalski, făcîndu-se că nu aude, respiră adînc, o dată, de două ori, apoi scuipă la *picioarele politicului*, să-şi cureţe plămînii.

- Puneţi-i cătuşele ! porunci atunci colonelul.

- *Fără cătuşe, tovarăşilor*, fiindc-am spus, cel ce m-atinge, moare ! îi preveni el.

- Era atîta hotărîre în vocea stinsă şi atîta ură-n priviri, încît colonelul îşi retrase ordinul, poruncindu-i scurt:

- Atunci coboară !

- Cu bătrînul ! îi răspunse el întorcîndu-şi privirea spre uşă. E acolo !

- Să fie atunci scos şi el afară ! ordonă colonelul.

Şi deodată în *hrubă* năvăli toată trupa cu lanternele aprinse. După uşă, mai mult mort decît viu, întins *într-o* mîzgă în care se amestecară ca-ntr-un sos, sîngele, excrementele şi apa scursă din tavan, zăcea Vică Negulescu.

Fu împins afară cu vîrful unei cizme şi, la scîncetul ieşit din trupu-i terciut, o mînă îl apucă de zeghe, ridicîndu-l în sus. Părea un pachet învăluit în nişte zdrenţe din care se scurgea ceva.

- Să-l mai ajute cineva, porunci iar colonelul,

- Cred că nu mai e nevoie, tovarăşe colonel, *rînji politicul*; poate doar să-l azvîrle la lada cu gunoi.

- Am ordonat, tovarăşe ! i-o reteză scurt colonelul.

Se părea că, uitînd de Grimalski, privirea i se lipise de Vică Negulescu.

- La baie cu ăsta ! mai adăugă el. Sub furtun ! Şi-n cele din urmă, gîndindu-se la indicaţiile venite de „sus", se corectă contramandînd: La celulă cu ei.

Şi cortegiul porni pe scările care coborau din turela Reduitului, trecînd pe sub un fel de boltă umedă ca să iasă

prin curtea ultimului cerc spre curticica de la intrarea în *Casimcă*. Acolo însă intrară numai colonelul, ofiţerul politic, plutonierul-şef al escortei şi cele două victime: Grimalski şi Vică Negulescu. Odată pătrunşi dincolo de zăplazul curticelei ce preceda *Casimca*, Vică Negulescu mai avu puterea, sprijinit cum era de plutonier şi de Grimalski, să se uite în sus. Şi privirea i se ridică atunci, infirmă, de pe asfaltul negrul al curţii pe grilajul de la intrare, urcîndu-se în sus, spre vîrful ogival, apoi pe cărămida fortului, strînsă deasupra grilajului într-o cheie de boltă, după-aceea pe fîşia de pămînt înverzit de deasupra zidului, pe care păştea o vacă, scăpînd în cele din urmă spre-naltul cerului albastru, pătat doar de zborul unor păsări.

- Uită-te ! Uită-te, că n-ai să-l mai vezi ! se auzi vocea ofiţerului politic care-l văzuse uitîndu-se-n sus.

Vică Negulescu însă nu întoarse capul, preferînd să rămînă cu privirea pierdută-n albastru. Măcar ea, privirea să le scape. Şi-ar fi vrut chiar să şi-o lase acolo sus, sus de tot, cînd din faţă mai auzi un: „Stai !". Sergentul din tunelul *Casimcăi* poruncea convoiului să se oprească pentru a i se pregăti intrarea. Şi toţi se opriră în faţa grilajului. Cînd trecură apoi prin faţa sergentului, intrînd în coridorul *Casimcăi*, acesta îşi duse o clipă mîna la nas, holbînd ochii mari. Zărind însă privirea *politicului*, adăugă arătînd spre Grimalski şi Vică Negulescu:

- Da' put al dracu', tovarăşe !

- Ăsta-i parfumul lor istoric, rînji *politicul*, hai, las' deschide-le mai repede celula.

Cînd însă li se deschise uşa celulei, în prag se iviră deodată Aristotel Popescu şi Dan Dumitrescu, arătînd fiecare cu degetul spre celălalt:

- Tovarăşe sergent, banditul a dormit la marginea patului ! se pîrîră ei concomitent.

Vocea lui Aristotel era însă mai stinsă, iar a lui Dan de o agresivitate pe care nu i-o potoli decît chipul lui Vică Negulescu. Văzîndu-i însă pe colonel şi pe *politic* în spatele celor doi, schimbă tonul:

- Tovarăşe colonel, vreau să ies la raport !

- Mai ieşi tu-n p... mă-tii ! se răsti colonelul, poruncind plutonierului să-i vîre cît mai iute pe cei doi în celulă şi să zăvorască uşa în urma lor.

Pînă să iasă din tunelul în care dădeau celulele din *Casimcă*, ofiţerul politic trase încă o dată cu urechea la ceea ce se auzea dincolo de uşă. Faţa i se crispase într-o încordare atentă, pe care plesni apoi un zîmbet.

- Ce-i tovarăşe ? îl întrebă mirat colonelul.

- Le-au făcut o primire şefilor... ascultaţi numai, îl invită el şi pe colonel s-asculte.

- Ar fi mai bine să te gîndeşti, tovarăşe, ce vei scrie-n raportul pe care trebuie să-l înaintezi *celor de sus*, dacă moare vreunul din ăştia.

Şi colonelul făcu un semn cu mîna spre celula în care-i băgase pe cei doi.

ORDINELE pecetluite, venite *de sus* la Jilava, prin curieri speciali şi mai rareori telefonic, indicau de obicei vigilenţă maximă faţă de *banditii* din *Casimcă*, supraveghere atentă, continuă şi rapoarte amănunţite asupra stării lor de fiecare zi.

Cînd însă interesul celor de *sus* se manifesta numai telefonic, în receptor se auzea doar atît: „Tov. colonel, mai suflă, mai suflă păsărelele din colivia de aur ?" Apoi, după

confirmarea „suflului" de care era întrebat, colonelul întreba şi el la rîndu-i, într-un fel însă mai echivoc: „Deci, în continuare, rămîn valabile aceleaşi indicaţii de-ntreţinere a lor !?"... După care, la confirmarea „Da, dă-le aceleaşi grăunţe şi vezi să n-ajungă pisica la ele", el, colonelul, pierzîndu-şi uneori răbdarea, bombănea în sine: „Da' ce dracu or fi avînd cu ăştia de nu-i lichidează odată ?!?" Voiau sau nu să-i omoare ? Şi atunci de ce n-o fac mai repede ? Ce-or fi vrînd să scoată de la ei, de-i ţin în halul în care-i ţin ? Şi de ce picase tocmai pe el dandanaua privegherii lor ?

Neputîndu-se însă dumiri, se lăsă la voia întîmplării sau mai bine zis tot a celor *de sus*. Treaba lor ! se gîndea el deşi, undeva, în adîncurile sufletului, ceva îl neliniştea în continuare.

Să fi fost oare faptul că, înaintea lui, alţi comandanţi ca şi el, de la alte penitenciare sau colonii de muncă fuseseră la rîndul lor şi ei traşi la răspundere pentru că aplicaseră sau nu aplicaseră regulamentul conform indicaţiilor *de sus* ? Poate. Dar atunci, ce-i mai rămînea lui de făcut ca să nu greşească ? Să asculte ce i se comunica telefonic ? Ce-i venea în scris ? Sau sugestiile ofiţerului politic pe care-l ştia anume pus în coasta lui ca nu cumva să devieze ? Ar fi trebuit să-l consulte totuşi în cadrul unor întrevederi amicale. Da, dar şi ceilalţi comandanţi pe care-i ştia el că fuseseră osîndiţi pentru deviaţionism sau greşeli avuseseră *politici* pe lîngă ei. La Gherla nu fusese oare aşa ? Sau la Piteşti ? Sau la coloniile de muncă din Balta Dunării şi de la Canal ? Dumitrescu, Albon şi Borcea ce fuseseră ? Nu comandanţi şi ei ? Iar la faimosul proces al lui Ţurcanu, la care îi aduseseră pe toţi aceşti şefi de lagăre şi închisori dimpreună cu ofiţerii lor politici să asiste, nu li se spusese

clar că „Partidul nu greşeşte, ci numai omul ?!" Şi atunci, să fi greşit oare ei aplicînd nepartinic ordinele care veniseră bune *de sus* ?

Nu mai ştia nici el ce să creadă. Aşezîndu-se în cele din urmă la biroul lui masiv şi făcîndu-şi mai bine loc pe jilţul de altfel nu prea comod pentru fundu-i care luase proporţii, după ce mai învîrti vreo două-trei hîrtii dintr-un dosar în altul, porunci să i se aducă numaidecît de la cantina ofiţerilor „ceva proaspăt".

Ofiţerul de serviciu se înfiinţă atunci, imediat, la el, cu o tavă plină de cîrnaţi, caltaboşi, şuncă şi caşcaval, ţinînd în mîna cealaltă, la spate, o sticlă cu votcă sau coniac, alături de vreo două-trei pacheţele cu acelaşi conţinut ca cel de pe tavă pentru „acasă". De multe ori chiar, deschidea uşa cu cotul, urmînd apoi să o deschidă cu fundul, pentru ca intrarea în biroul şefului să se facă cu toate bunătăţile deodată. Şi el, comandantul, îi spuse atunci: „Bine tovarăşe, lasă totul ici-şa; mă ocup eu de ele !" După care, la vederea sticlei cu băutură, ţinu să adauge: „Ştii sticla aceea, să n-o uiţi !" Ceea ce însemna s-o dosească sub birou, la locul bine ştiut de la picioarele lui. Aducătorul fu apoi grabnic „concediat" sau trimis cu alte „misiuni" jos, în penitenciar, urmînd ca el, comandantul, să se bucure în taină nu numai de satisfacţiile pe care i le dădea meseria, ci şi de „posibilităţile" pe care i le oferea gradul. Şi începu scufundîndu-se şi mai adînc în jilţ, ca şi cum ar fi vrut să se asigure că nu-i va fi smuls în nici un chip de sub el, după care îşi frecă palmele deasupra tăvii. Cu ce să-nceapă: cu şunca, brînza, cîrnaţii sau caşcavalul ? Coborî însă îndată fiecare mînă pe cîte ceva, cu iuţeala unui uliu care se aruncă pe pradă, ducînd-o apoi la gură cu siguranţa că îmbucătura nu-i va mai putea scăpa. Feliile de

şuncă dispăreau în el ca liliecii într-o peşteră, iar rondelele de salam i se duceau pe gît ca plutele pe apă. Cine l-ar fi văzut ar fi crezut că nu mîncase de cine ştie cînd. Totuşi lucrurile nu stăteau deloc aşa. Mîncase, şi încă destul de bine, chiar şi dimineaţa, la micul dejun, apoi la unsprezece, însă prînzul nu putea fi aşteptat nici el fiecum. Trebuia niţel pregătit, şi o tavă cu ce se adusese pe ea, era tocmai ce trebuia. Numai că, fără voia lui şi fără să-şi dea seama de ce, amintirea cu totul nedorită a izolării din care fuseseră scoşi Pavel Grimalski şi Vică Negulescu puse stăpînire pe el într-un chip foarte ciudat. Era ca şi cum i s-ar fi pus un nod în gît peste care nu mai putea scăpa nici un dumicat. Chiar şi mintea începuse s-o ia razna, trecîndu-i prin ea tot felul de imagini: celula aceea de izolare, cei doi, ca morţii, scoşi dintr-un întuneric ud, putoarea ce-i învăluia, chipurile lor, al bătrînului Negulescu, alb ca varul şi pătat pe un obraz cu ceva murdar, probabil urma unei mîini puse neglijent sub tîmplă după ce se tăvălise în scîrna de jos. Şi faţa aceea a lui Grimalski, chipul acela de tîlhar de codru.

„Mare bandit !" exclamă el în sine, neputîndu-şi însă aduce bine aminte pe ce poză din cartea de citire de la primară mai văzuse mustăţi ca ale lui. Erau căzute peste buze ca nişte coarne de bivol. Îl trezi din nedumerire un glas pe care-l mai auzise parcă undeva: „Cel ce m-atinge moare !", ameninţarea cu care voise să se apere banditul cînd poruncise să i se pună cătuşe ca să fie transportat în celula de jos.

„Aaa, nu, c-asta-i bună ! să m-ameninţe tîlharul şi la masă !" se gîndi el punîndu-se din nou să mestece. În clipa aceea pe uşa biroului îşi făcu apariţia şi ofiţerul politic. Într-un fel era binevenit, numai că prea intrase fără să-l

prevină. Şi îl luase de-a dreptul: „Tovarăşe colonel, cu ăştia trebuie să lichidăm într-un fel !"

Privirea, e adevărat, i se oprise şi lui pe tava cu şuncă, din care voise să ia ceva, dar numai o clipă, deoarece, imediat ce simţise că mîna i se-ntinde spre o felie roz, se răzgîndi... Nu trebuia totuşi să fie necuviincios. Şi totuşi pînă la urmă nu rezistă.

- Permiteţi-mi, tovarăşe ! îi ceru el voie comandantului.

- Te rog, te rog, îl invită atunci colonelul, împingîndu-i puţin tava mai în faţă. Ia loc şi serveşte-te !

DUPĂ ce luă o felie şi o mestecă iute, aşezîndu-se între timp în scaunul din faţa biroului, ofiţerul politic începu:

- Trebuie neapărat, altfel...

- Altfel ce ? îl întrerupse colonelul, dar să nu uit: ai făcut raportul de care am vorbit ?

- Altfel, tov. colonel, ăla cu mustăţi o să ni se repeadă într-o zi de gît, îi răspunse *politicul*, ca şi cum nici nu şi-ar fi adus aminte de raportul la care se referise colonelul.

- Şi atunci cum vezi dumneata lichidarea problemei ăstora ? îl invită politicos şeful să-şi spună părerea, revenind la fraza cu care intrase *politicul* pe uşă; că-i mai avem şi pe cei *de sus*. Şi ştii doar că de la ei primim şi ordinele.

Ceea ce însă nu ştia atunci *politicul*, deşi tare ar fi vrut să afle, era de fapt ce i se comunicase colonelului, de-i scosese pe cei doi de la izolare înainte de termen, iar colonelul, la rîndu-i, ce i se spusese confidenţial la telefon *politicului*, de vreme ce se purtase şi el cum se purtase cu cei din izolarea specială.

- Deci, zi ! îl mai pofti încă o dată, nerăbdător, colonelul să vorbească. Cum ai vedea dumneata o „rezolvare" a lor în aşa fel ca să scăpăm odată cu faţa curată şi noi de ei şi ei de noi ? Hm ?

Şi, terminîndu-şi întrebarea, mai luă o felie de caşcaval de pe tavă, mestecînd-o alene în aşteptarea răspunsului.

Ofiţerul politic, puţin încurcat, se gîndi că de fapt şi el ar fi dorit lichidarea lor, trebuind să-i ofere însă colonelului o soluţie care să-l implice cît mai puţin.

- Ştiţi, tovarăşe colonel, îşi întrerupse el deodată gîndurile, crima de omor e o afacere de drept comun...

- Dar şi de drept politic ! adăugă colonelul, întrerupîndu-l şi oprindu-se din mestecat. Îşi adusese între timp aminte că dreptul burghez fusese înlocuit de justiţia proletară.

- Şi care crimă, mai devreme sau mai tîrziu, descoperită sau „denunţată", s-ar putea pedepsi într-un fel, continuă *politicul*, ca şi cum nici nu i-ar fi auzit colonelului obiecţia.

- Şi atunci dumneata ce propui ? îl zori nerăbdător colonelul.

- Ştiţi, tov. colonel, mare lucru, în definitiv, nu-i să-l înlături fizic pe cineva - încercase să evite cuvîntul „crimă" - ci să-l faci să dispară de la sine. Ce ziceţi ? Şi iar îl privi în ochi, de data asta cam pieziş.

- Cum, adică ? rămase tot nedumerit colonelul.

- Chiar nu pricepeţi ? îl întrebă el, încreţindu-şi uşor fruntea şi zîmbind uleios.

- Eh ! Ba bine că nu, da-i vorba aici de scos castanele din foc cu mîna altuia, ştii...

- Nici un scos, tov. colonel; nu e vorba de loc de scos, ci de băgat, şi nu cu mîna cuiva, ci lăsaţi bandiţii să-şi facă singuri felul. Acum vă e clar ?

- Măi, îi fi tu *politic*, îl luă colonelul iar la per-tu, dar pe mine nu mă duci cu asta. Mie-mi spui clar, ce propui în cazul ăstora ?

- Ce-am spus.

- Adică ?

- Ceea ce doriţi dumneavoastră...

- Dar tu nu ? îl întrebă suspicios colonelul.

- Ba da.

- Şi atunci ?

- Şi atunci, să moară ! Perfect, dar nu de mîna noastră, tov. ... colonel, ci de a lor, de propria lor mînuşiţă ! Înţelegeţi ?

- Înţeleg, dar explică-mi totuşi mai amănunţit cum, unde şi cînd ?

- Păi, tov. colonel, e simplu, zîmbi el, apropiindu-se mai mult cu scaunul de biroul colonelului; unde ? acolo unde au fost puşi prin ordinul special; iar în ce fel ? asta-i priveşte...

- Cum îi priveşte ? izbucni colonelul, uitînd cu totul de scena pe care voia să i-o reamintească *politicului*. Şi noi ce „păzim" ?

- Îi păzim pe ei ! pufni atunci în rîs *politicul*, dar îi păzim „să se o-moa-re" nu „să nu se omoare". Aţi înţeles ?

- Hm ! Dar de unde arme ?

- În nici un caz de la noi, tov. colonel; doar le-au fost date de cînd au intrat la pîrnaie. Ce a făcut securitatea noastră şi Piteştiul ?

- Asta-i bună ! Ai descoperit ceva şi ai tăcut ? Vrei să intrăm amîndoi la apă ? sări ca ars colonelul de la birou.

- Da, am descoperit, dar nu vă speriaţi; am descoperit că arma cea mai teribilă cu care se pot ucide oamenii între ei e cuvîntul. Cuvîntul folosit însă într-un anume fel de specialişti. Ştiţi doar la ce au fost supuşi şi clienţii noştri şi cum au fost convinşi să vorbească ?

Colonelul începuse între timp să se ridice iar de pe scaun.

- Mă-nţelegeţi ? îl întrebă atunci *politicul* privindu-l pe sub sprînceană.

- Nu, şi habar n-am despre ce tot vorbeşti ! se răţoi colonelul la el. Ce-i aia moarte prin cuvînt ? Bazaconii ! Moartea vine altcum. Cum şi unde să-i omori cu vorba ?

- Dar, tovarăşe colonel, adică celulele în care stau ei aici, în fortul pe care-l supraveghem noi, ce sînt ? Cuvinte goale ? Nu cadrul în care li se face „tratamentul" de zi cu zi ca s-o mierlească ? Şi ce ? Noi le-am zidit ? La ordinul şi cuvîntul cui s-au făcut ?

- Şi ce-i cu ele ? întrebă colonelul ca şi cum ar fi vrut de fapt să-i spună: continuă !

- Păi, ele alcătuiesc mijlocul prin care li se netezeşte banditilor ăstora de legionari ieşirea din istorie. Şi nu noi le-am trasat-o ci superiorii, ceea ce înseamnă nici mai mult nici mai puţin decît că ei sînt cei ce-i împing în moarte şi nu noi.

- Nu noi, nu noi, dar o fac cu mîinile noastre; aşa că la o adică ei ies basma curată. Şi noi ce o să spunem ? Care-i vina lor ?

- Aceea că ei ordonă, aţi înţeles ? Doar ştiţi bine ce ne comunică-n scris şi cîte ni se mai adaugă şi la telefon ?

- Da, îl întrerupse iar colonelul, numai că eu nu ştiu, ca şi tine de altfel, îi spuse el zîmbind, dacă ceea ce mi se spune mie e tot una cu ceea ce ţi se spune şi ţie ?

- Bun, atunci să presupunem, tov. colonel, că facem abstracţie de ceea ce ni se spune separat, şi s-o luăm altfel; să ne limităm numai la prevederile reglementare înscrise în dosarul cu care ne-au fost trimişi. Adică: patru pereţi umezi, de pe care să curgă apa zi şi noapte, pentru fiecare grup de patru, cum au fost aşezaţi ei în celule; apoi hrana pe care s-o primească (ştiţi tot atît de bine ca mine că-i prevăzută şi ea tot de *sus*, adică 1400 de calorii pe zi ?!), după aceea statul la marginea patului şaisprezece ore pe zi din douăzeci şi patru. Or, toate astea nu înseamnă moarte sigură-n timp ? Mai adăugaţi apoi şi faptul că-n fiecare celulă a fost pus cîte un bolnav grav de tuberculoză ca să-i îmbolnăvească şi pe ceilalţi; doar n-aţi uitat că Oprişan, Voinea, Popescu şi Caziuc (el, *politicul*, cunoscîndu-i pe fiecare pe nume) au fost anume aduşi aici din Văcăreşti pentru asta ? Şi-n cele din urmă, ştiţi doar cum au fost aranjaţi fiecare tot de către superiorii noştri, fiţi atent: în prima celulă au fost puşi să stea Bolovan, Petre, Iosif şi Oprişan; or, e imposibil ca Oprişan, cu şase caverne-n plămîni să nu-i îmbolnăvească şi pe ceilalţi trei; hm, ce ziceţi ? N-o să iasă din asta nici o ceartă, că toţi vor muri din pricina unuia ?

- Şi ce-i dacă se vor certa ? îl întrebă chipurile, curios, colonelul.

- Tov. colonel, dar ăsta-i secretul ! Asta-i arma de care vorbeam, căci, dacă se vor certa se vor şi turna şi dacă ni se vor turna, de pildă, că unul, oricare ar fi acela, începînd cu Oprişan să zicem, nu respectă cu ceva regulamentul prescris, doarme de pildă sau stă întins în timpul zilei şi dacă

„noi" - şi apăsă pe cuvînt - le vom aplica strict acest regulament, prevăzut de cei de *sus* - şi-i vom ţine şaisprezece ore pe zi la marginea patului, cu mîinile pe genunchi şi cu ochii la vizetă ca să se poată observa de către paznic dacă-i ţin sau nu deschişi - pedepsindu-i bineînţeles cu izolarea la turelă şi douăzeci şi cinci la fund, cum i-am pedepsit şi pe Negulescu şi Grimalski, pentru nerespectarea regulamentului - să-l văd eu pe cel ce rezistă astfel mai mult de cîteva luni ?

- Crezi ? se-ndoi colonelul, începînd să depene ceva ascuns în mintea lui.

- Cred ! îi răspunse ferm *politicul*, dar, v-am spus şi repet, numai cu condiţia ca noi să-i urmărim îndeaproape şi să căutăm, conform de altfel tot instrucţiunilor de *sus*, ca „regulamentul" impus să fie respectat cu cea mai mare stricteţe.

- Da, continuă ! îl invită colonelul ca şi cum ar fi vrut neapărat să-l îndepărteze de la nişte gînduri care erau numai ale lui.

- Dacă nu, atunci ne vom pomeni cu surprize neplăcute pentru amîndoi...

- Continuă ! Continuă ! îi ordonă iar colonelul; şi cu ceilalţi din celelalte celule ce se va întîmpla ?

- Acelaşi lucru cu fiecare, îl asigură *politicul*, hotărît să-şi completeze explicaţia în pofida faptului că tovul colonel - simţea el - avea mintea aiurea.

Trebuia neapărat să-i deschidă ochii şi să-i forţeze mîna la sporirea vigilenţei.

- Numai că în celula a doua, continuă el, conflictul va izbucni între Hoinic şi Popa Ranu care are şi el cinci caverne şi scuipă sînge, sau între Hoinic şi toţi ceilalţi trei: Caziuc,

Bordeianu şi Popa Ranu, care se vor uni ca să-l răpună, urmînd ca apoi şi-ntre cei rămaşi să continue frecuşul. Doar pe Caziuc şi pe Popa Ranu contează şi superiorii. De altfel cred c-aţi remarcat că pe ăştia abia recent i-a graţiat ? La celula trei apoi Negulescu, Popescu, Grimalski şi Dan Dumitrescu, cel mai promiţător dintre toţi şi cel mai *reeducat*, dovadă şi atmosfera pe care le-o creează celorlalţi în celulă. De altminteri, sînt sigur că ăsta îi va îngropa pe toţi. Dacă Popescu va „scuipa" vîrtos şi ramolitului de Negulescu îi vom mai da încă o izolare sau cîteva la cur pentru aţipit la marginea patului... Aşa c-aici lucrurile sînt clare. Trebuie însă izolat ceva mai des şi banditul de Grimalski, dar de ăsta mă voi ocupa eu în mod special, fiindcă motive voi avea cu ghiotura.

- Vezi să nu cumva..., şi colonelul se gîndi la ceva ce nu mai spuse.

Privindu-l însă cu teamă pe *politic*, îşi aduse aminte de scena din turelă. Ce să-l mai audă apoi dîndu-i într-una cu faptul că-n ceea ce-i priveşte pe ultimii patru, cu aceştia va fi mai uşor: ramolitul ălălalt, Pătraşcu, fiind paraiizat; „camaradul" Voinea îndoielnic; Pătrăşcanu „de-al nostru", iar Popa Aurel singur, nemaicontînd deloc. Aşa că „treaba" se va face de la sine.

- Cu condiţia însă, repet, tovarăşe colonel, ca regulamentul şi instrucţiunile să le fie aplicate cu toată rigoarea. E singurul lucru, de altfel, care ni se cere confidenţial. Cel puţin mie... la telefon.

- Ei, uite că mie nu, încercă colonelul să-l tatoneze, revenindu-şi din gîndurile sale. Mie nu mi se spune asta. Mie mi se vorbeşte de „păsărele" şi mi se trage atenţia că voi răspunde de ele.

- Da, tov. colonel, asta înseamnă că răspundem nu de oameni, ci de nişte dobitoace.

- Răspundem, răspundem, zîmbi, numai că nu ştiu dacă amîndoi deodată şi cum ?

- Adică ? începu de data aceasta să-ntrebe ofiţerul politic.

- Adică s-ar putea ca la un viitor proces numai eu să răspund. Ştii doar ce au păţit Dumitrescu, Albon şi Borcea pentru „păsărelele" moarte în lagărul lor ?

ÎN OFIŢERUL politic încolţi atunci - odată cu hotărîrea de a nu-şi mai prelungi discuţia - şi gîndul că, de teamă sau din calcul, colonelul ar putea să pactizeze totuşi într-un fel cu *banditii* şi atunci va trebui să-l demaşte. Probe ar fi putut avea: slăbiciunea faţă de mizeria lor şi eventual şi altele pe care fără-ndoială că, vigilent fiind, le va putea uşor obţine.

Pe de altă parte şi colonelul comandant simţi nevoia ca, tot atunci, să-şi ia şi el un surplus de măsuri de prevedere dintre care prima să fie aceea de a supraveghea telefonul *politicului.* Omul lui de încredere era dispus să tragă oricînd cu urechea la convorbiri...

În afară de aceasta, se mai hotărî să fie cu ochii-n patru şi cu urechile „căscate" la ceea ce avea să se întîmple pe viitor cu cei din *Casimcă.* Dacă vor fi vreodată traşi totuşi la răspundere pentru faptul că *banditii* de acolo dispăruseră prea devreme ?

CEEA CE li se raporta despre cei din *Casimcă,* atît colonelului cît şi *politicului,* constituia un mare secret. Pentru cei dinlăuntrul *Casimcăi* însă, eventualele supoziţii în legătură cu aceste rapoarte se făceau numai pe baza

interpretării măsurilor diverse care li se aplicau în viaţa de zi cu zi.

Aşa de pildă, colonelul, auzind într-o zi că uşile de lemn ale celulelor se umezesc pe dinăuntru, porunci să fie îmbrăcate cu tablă, iar *politicul* ca această tablă să fie vopsită în roşu ca să aibă la ce privi cei de acolo, „nu la verde - motivă el, într-o discuţie cu colonelul - c-aceea-i odihneşte, fiind de altfel şi culoarea lor."

La această măsură, *nereeducaţii* de la Piteşti îşi spuseră: „Aştia vor într-adevăr să ne distrugă psihic !" Cei *reeducaţi* şi care-şi reveniseră: „Ce v-am spus noi ?! Aşa a-nceput şi acolo !", iar cei ce nu-şi reveniseră: „Bine fac dacă *banditii* (adică cei ce se treziseră din teroare) nu-nţeleg mersul istoriei".

Altădată, raportîndu-i-se colonelului, tot confidenţial, că cei dinăuntru se sufocă dacă n-au destupate şi cele cinci găurele din josul uşii, el porunci să li se desfunde imediat.

La această „măsură", bucuria celor *nereeducaţi* dinăuntru fu aproape explozivă şi gîndul că supravegherea paşilor paznicilor a căror umbră se vedea tocmai prin aceste găuri cînd se apropiau să-i spioneze dacă aţipesc sau nu la marginea patului - se putea face tocmai ca-nainte de înfundare - le dădu puteri. Cei reveniţi din *reeducare* fură însă sceptici, iar *reeducaţii* se înghesuiră să iasă la raport. Aşa că ofiţerul politic, aflînd şi el din rapoartele confidenţiale ale acestora ce efect avusese măsura colonelului - aceşti martori motivînd că ei, cinstiţi fiind, spun numai adevărul în legătură cu ce se petrece împrejur - sugeră ca deasupra acestor găuri, pe dinafara uşilor, să se pună un fel de mici umbrare de tablă în aşa fel încît umbrele paşilor gardienilor

de tură, reflectate de becul de sus, să nu mai poată fi observate de cei dinăuntru.

- Or fi ei hoţi, tov. colonel, îi spuse el comandantului cu ocazia unei întîlniri colective de lucru, dar nici noi nu trebuie să ne lăsăm mai prejos.

Iar colonelul, zîmbind şi neavînd ce face, aprobă. Nu fără a adăuga însă: „A dracului le umblă mintea la ăştia !"

Celor *nereeducaţi* dinăuntru „măsura" le pică însă foarte prost dar numai vreo trei zile, pînă cînd ochiul şi urechea li se obişnuiră şi cu această „lovitură": streaşina de tablă împiedica într-adevăr sesizarea umbrei picioarelor gardienilor, dar le mărea zgomotul paşilor. Atunci ofiţerul politic - tot pe baza rapoartelor confidenţiale care-l anunţau că „măsura" a fost contracarată şi anulată de ascuţirea auzului celor *nereeducaţi* dinăuntru - propuse, la o altă şedinţă de lucru, ca toţi gardienii de tură să poarte peste cizme nişte papuci de pîslă. Şi „măsura" fu aprobată, nu însă fără ca unii gardieni să murmure în sinea lor că, la cîte „corverzi" aveau cu paza, li se mai adăugă încă una: încălţarea la intrarea în tură a tîrlicilor de pîslă.

„Dar n-o să-i punem", se hotărîră unii tot atunci; o să ne facem c-am uitat de ei, prinşi fiind de celelalte treburi ale pazei.

Mai rămînea să se vadă dacă şi această defecţiune îi va ajunge sau nu *politicului* la urechi. Şi-ntr-un tîrziu ajunse totuşi, toţi gardienii apărîndu-se însă în cor că era o corvoadă suplimentară al cărui rost nu-l vedeau de vreme ce ei tot îi puteau prinde pe cei dinăuntru dormind la marginea patului - dovadă rapoartele pe care le şi făcuseră în acest sens celor prinşi în flagrant delict.

- Dar de ce nu li s-au aplicat atunci acestora şi pedepsele corespunzătoare prevăzute de regulament ? îl întrebă *politicul* într-un plen pe colonelul comandant.

- Pentru că nu le-a sosit vremea, îi răspunse tot în plen şi colonelul. Le las să se mai adune şi voi decreta în toată Jilava „o zi de bătaie" adică de executare a pedepselor. Cele douăzeci şi cinci de lovituri la cur nu-s o jucărie nici pentru cel ce le primeşte nici pentru administraţia care, răspunzînd de viaţa deţinuţilor şi de executarea ordinelor prevăzute în regulament, trebuie s-aleagă pentru aceasta executanţii cei mai pricepuţi. Ia, de pildă, cine se oferă pentru viitoarea şedinţă de execuţie ?

TĂCEREA tuturor, deşi doar pentru moment, fu semnificativă, iar colonelul o sesiză ca atare.

- Ordinele se execută, tov. colonel, interveni atunci *politicul*, nu se discută !

- Întîi să le dau, şi le voi da, n-ai dumneata grijă, dar la momentul cuvenit.

Deci, e clar că-i favorizează-ntr-un fel, se gîndi *politicul*, şi asta o voi semnala *sus* la proximul telefon confidenţial.

„Asta mă pîndeşte la cotitură", îşi spuse în acelaşi timp şi colonelul, „dar n-o să aibă cu ce mă prinde", se linişti tot el, lăsînd ca viitoarea zi de „executare a pedepselor" în Jilava să fie decisă de cel ce-l va înlocui pe timpul concediului său de odihnă pe care avea să şi-l ia numaidecît.

Cu toate acestea, în sinea lui, „bandiţii" din *Casimcă* îi dădeau colonelului o nesfîrşită bătaie de cap. Şi cînd îşi aducea fără să vrea, aminte de ei, regreta totuşi că nu fuseseră ucişi în altă închisoare, ori în vreo altă bătălie chiar,

cu trupele de Securitate, oriunde şi oricum, numai să nu-i fi căzut lui în spinare.

Altfel, la amintirea lor, îl cuprindeau şi mila şi scîrba. Dar ce putea face ? Să-i ajute ? Da, dar s-o sfîrşească mai iute. Însă, dacă nu aceasta era scopul celor de sus ? Dacă *politicul* avea alte instrucţiuni primite la telefon şi pe care „urechea" lui nu le putuse depista totuşi ?

Şi hărţuit de întrebările la care singur nu găsea răspuns, ori mai înfuleca ceva din tava pe care o avea permanent în faţă, ori mai trăgea o duşcă.

Pentru cei din *Casimcă* însă, duelul dintre *politic* şi comandant se făcea şi nu se făcea simţit, ei deducînd din toate acestea doar atît: că, trebuind să trăiască pentru colonel şi să moară pentru *politic*, lor nu le mai rămînea decît să sfîrşească sub presiunea a ceea ce se hotăra de şi mai *sus*, de la Ministerul de Interne.

Pentru gardienii şi ofiţerii de serviciu, în schimb, această interminabilă luptă ilustra cel mai desăvîrşit dialectica din care ei, de fapt, cu tot instructajul ideologic care li se făcea, nu mai înţelegeau decît că-i o „cumplită bătaie de cap". Şi totuşi, ceea ce trebuia neapărat să li se întîmple celor din *Casimcă*, potrivit prevederilor acestei „ştiinţe a omenirii", botezată astfel cîndva de Maromet, nu li se întîmpla întrutocmai. Şi aceasta pentru că de dormit tot mai dormeau cît de cît, de turnat între ei nu se turnau toţi, iar de murit, deşi vreo doi dădeau semne de agonie, de-a binelea nu murise nici unul. Oprişan încă mai respira cu un sfert de plămîn, iar lui Vică Negulescu edemul distrofic nu-i ajunsese decît pînă la buric.

ÎN CELULA în care fuseseră introduşi Vică Negulescu şi Pavel Grimalski, lupta între viaţă şi moarte, între descompunere şi rezistenţă, se dădea însă cel mai cumplit. Şi taberele erau bine împărţite: Dan Dumitrescu era reeducatul reuşit sută-n sută, Aristotel Popescu pe trei sferturi, iar Grimalski şi Vică duşmanii de moarte ai celor doi şi ai celor din afara uşii. Cel mai grav însă pentru Vică şi Grimalski era că, fiind nereeducabilii cei mai încăpăţînaţi, ei trebuiau neapărat să fie primii îngenuncheaţi sau răpuşi.

Aşa că, odată intraţi în celulă, fură îmbrînciţi de Dan Dumitrescu pe pat, cu picioarele-n jos, mîinile pe genunchi şi ochii deschişi ţintă spre vizetă.

Grimalski răspunse însă la îmbrînceala lui Dan tot cu o îmbrînceală, aşezîndu-l şi pe Dan în aceeaşi poziţie.

- Şi acum, să vedem care va muri primul ? mai adăugă el privindu-şi „camaradul" în ochi, ca şi cum ar fi vrut să citească în fundul lor ceva ce nu se vedea.

Dan, uimit de intempestivitatea lui Pavel Grimalski, rămase o clipă nedumerit. Auzise bine oare ? Avea să moară într-adevăr unul din ei primul ? Oricum, însă nu el era acela. Şi dintr-o zvîcnitură fu iar în picioare, ridicînd pumnul ameninţător spre Grimalski. În clipa aceea, Vică se repezi între ei privindu-l pe Dan cu ochi rugători şi spunîndu-i.

- *Cui prodest ? Cui prodest,* Dane ?

La care Dan răspunse:

- Vouă, bandiţilor ! Legionari criminali ! O să vă arăt eu vouă...

Şi dădu să sară la uşă să bată-n ea ca să vină gardianul. Speriat de cearta iscată, Aristotel, i-o luase înainte şi, bocănind cu piciorul în ea, striga:

- Dom' sergent ! Dom' sergent ! Aici se face moarte de om !

Sergentul întîrzia însă să vină; totuşi, la capătul coridorului se auzeau ceva zgomote. Şi atunci, Grimalski îl înşfăcă de piept pe Dan, amenințîndu-l:

- Secătură ! Dacă nu te astîmperi şi nu accepţi să murim amîndoi deodată, concurînd la oferta morţii, te voi face eu s-o chemi înainte de vreme ! Şi, cu ultimele puteri, îl întoarse din drumul spre uşă, aruncîndu-l la marginea patului. Iar dacă nu-ţi intră bine asta în cap şi mai faci vreo turnătorie, e pentru ultima oară că te previn.

Apoi, ca să-i fie şi mai clar, îl strînse atît de tare de gulerul zeghei încît nefericitul crezu că o va sfîrşi. Atît de puternic doar Ţurcanu îl mai strînse atunci cînd încă şi el mai era bandit. Privirea lui Grimalski îi spusese şi ea acelaşi lucru, numai că era încărcată de o cu totul altă poruncă: Să-şi bage minţile-n cap ! Să-şi vină-n fire şi să ce ?

- Auzi ! Minţile-n cap să ţi le bagi şi să ţii minte că tot la spusele mele vei ajunge ! insista Grimalski în faţa lui.

Dan se lăsă apoi moale, pe-o rînă, fulgerîndu-i pentru prima oară prin inimă că *banditul* Grimalski s-ar fi putut totuşi să aibă dreptate. Dar numai o clipă gîndi aşa, lepădîndu-se apoi de această ispită ca de Satana. Dacă l-ar fi surprins cu asemenea îndoieli domnul Ţurcanu ?

Nu-l mai putea însă surprinde pentru că, totuşi, în celula aceea erau doar patru, iar dacă ar fi apărut brusc pe uşă, el ar fi sărit primul să-l întîmpine spunîndu-i ce se întîmplă acolo. Şi apoi, Aristotel Popescu ar fi fost şi el de partea lui. Aşa că se linişti, hotărîndu-se să-i pîndească în continuare pe cei doi.

Văzînd că sergentul chemat cu bătăi în uşă nu vine şi că cei doi se liniştiseră, Aristotel Popescu se aşează şi el pe locul lui, continuînd să vegheze în poziţia regulamentară.

Starea aceasta de veghe şi pîndă reciprocă le crea însă tuturor un fel de tensiune pe care nimic n-o putea potoli decît, poate, un alt scandal. Pînă să se ivească însă aceasta, prin mintea lor treceau nestăvilite gînduri.

Grimalski, de pildă, îşi zicea că l-ar putea ucide pe Dan dintr-o lovitură. Numai că, după aceea, văzîndu-l mort şi ucis de mîna lui, îl cuprindea un val de amărăciune. Duşmanul înfrînt nu-l mai interesa, chiar dacă răspunderea lui însemna, pe de altă parte, salvarea unor prieteni şi chiar a lui însuşi. Şi apoi, cine era Dan şi ce ajunseseră ei de fapt ? Din camarazii de odinioară, cei mai înrăiţi duşmani. De unde victoria aceasta a lui Ţurcanu asupra lor şi performanţele la care ajunseră ? Să fi fost oare voia Domnului ? Sau poate numai încercarea Lui ? Dar pentru ce atîtea încercări ? Şi numai cu ei ? Nu mai continuă însă, lăşînd socotelile de natură speculativă pe seama lui Dumnezeu. Altfel de ce s-ar fi spus că e mare şi „nebănuite-i sînt căile" ? Aşa că... Şi cu ochii pe jumătate închişi se-ntoarse şi mai în sine, să se mistuie acolo, neştiind decît de el însuşi. Ce-ar mai fi putut face oare, decît să vegheze ?

Acelaşi lucru, de altminteri, îl făceau şi ceilalţi trei: Aristotel Popescu stînd ţeapăn la marginea patului, cu gîtul sucit către vizetă ca să-şi arate ochii deschişi acelei găuri de metal prin care s-ar fi putut uita paznicul; Vică Negulescu clătinîndu-se într-una să nu cadă-n nas şi proptindu-se din cînd în cînd de piciorul patului de sus, în care noaptea dormea Dan Dumitrescu; iar alături, chiar şi Dan Dumitrescu, ţinînd ochii pe jumătate închişi pentru ca tot timpul să-i poată

supraveghea pe ceilalţi trei. El era singurul care nu se putea împăca cu ideea morţii şi cu atît mai mult cu aceea ce l-ar fi aşteptat şi după... Pînă atunci i se supuse ca un cîine lui Ţurcanu, sau poate numai umbrei lui. Şi totuşi, un gînd îl neliniştea mai mult ca de obicei. Un fel de presimţire că ceva, în afara socotelilor sale şi ale domnului Ţurcanu - aşa-l numea încă în sinea lui ori de cîte ori i se ivea în suflet - s-ar putea întîmpla, de vreme ce Grimalski şi Vică se întorseseră vii de la izolare. Desigur, nu putea fi vorba de vreo pactizare a duşmanilor cu ei, dar miracolul vieţii lor, după atîtea zile de surghiun în turela Reduitului era totuşi ceva ce trebuia să-l pună pe gînduri. N-avea însă prea mare bătaie de cap cu aceasta, căci alături de el, la un moment dat, Vică, tot ţinîndu-se să nu cadă-n nas sau pe spate, se prăbuşi într-o parte rămînînd nemişcat pe căpătîiul patului de fier ca şi cum acela i-ar fi fost ultimul rezem al vieţii. Rămăsese apoi acolo moale şi coşul pieptului nu dădea nici un semn că s-ar mai putea umfla de vreo gură de aer. Totuşi, el, Dan, îl bănui că se preface ca să mai apuce o clipă de somn. Şi nu voia să-l lase. *Banditul* trişa şi, pentru el şi pentru domnul Ţurcanu - care oricum avea să se arate într-un moment la uşă - aşa ceva era de neîngăduit. Dacă murea, să moară odată, iar dacă trebuia să se chinuie ca să-şi ispăşească păcatele faţă de poporul muncitor pe care-l înşelase, atunci să se chinuie potrivit regulamentului. „Cei în drept" ştiau doar ce fac. Iar el, ca un *reeducat* în spiritul dreptăţii, trebuia să-i ajute. Şi-i ajută înşfăcîndu-l pe Vică de parcă-ar fi fost nenorocitul un sac ce nu mai putea fi legat la gură.

- Scoală, banditule ! Hai, nu te mai preface, porcule, că nu-ţi merge !

Şi apucîndu-l cu amîndouă mîinile de subţiori, dădu să-l ridice ca să-l pună să stea iar în fund. Nu mai izbuti însă căci trupul lui Vică era moale ca o cîrpă, nevoind să mai asculte de nici o zgîlţîială.

- Hai ! Hai, băă !

Dar nu-şi încheiase vorba căci Grimalski îi sări bătrînului într-ajutor. Nu însă violent, ci ferm, apucîndu-l doar de o mînă pe Dan şi spunîndu-i:

- Lasă-l nu te mai osteni. A murit, aşa că pe ăsta l-aţi scăpat, şi tu cu toţi ai tăi, ăştia care ne urîţi !

Vocea-i era calmă şi parcă ieşea dintr-o gură ce nu era a lui Grimalski. Nu mai era, ce-i drept, nici el parcă cel de pînă atunci. Gîndu-i zbura aiurea şi celula parcă se spulberase toată din preajmă-i, în faţă nemairămînîndu-i decît mortul, Vică, prăbuşit pe cimentul dintre paturi cu capul la piciorul lui Aristotel Popescu.

Din rătăcirea pentru o clipă îl treziră însă pe Grimalski două lucruri: Bucuria lui Dan, că-i murise „duşmanul de clasă" şi zvîcnirea lui Aristotel spre uşă să bată-n ea ca să-i spună gardianului că-n celula lor murise primul *bandit*, *banditul* Vică Negulescu, pe care să vină cineva să-l ia că se infectează celula !

LA AUZUL morţii unui bandit, şi tocmai a celui mai mare din celula aceea, gardianul se repezi să deschidă uşa. Apoi, constatînd că, într-adevăr, unul din ei zăcea pe jos fără suflare, dădu să-nchidă brusc, alergînd să-şi anunţe superiorii. Şi primul care veni fu *politicul*, poruncind calm să i se tragă zăvorul uşii ca şi cum ar poruncit unei slugi să tragă şareta la scară. Intrînd după aceea în celulă, îi mişcă trupul mortului cu vîrful cizmei, spunîndu-i gardianului să

cheme de urgenţă doctorul. Iar cînd acesta sosi şi căută să-i vadă mortului ochii, convingîndu-se că-ntr-adevăr *banditul* murise, ofiţerul politic rînji, ordonînd să se facă raport amănunţit de cum dase-n, primire numitul.

- Şi-l scoateţi chiar acum de aici ! mai adăugă el ameninţător, ca şi cum s-ar fi temut ca nu cumva, rămînînd în celulă cu ceilalţi *bandiţi*, „primul bandit mort" să învie !

Sergentul de serviciu, ajutat de încă un caporal chemat pe o secţie, îl apucară pe Vică, unul de o mînă şi celălalt de gulerul zeghei, tîrîndu-l ca pe un buştean pînă ce-l trecură pragul.

- Dar să ştiţi, dom' sergent, mai ţinu să adauge Dan cînd scoteau leşul pe uşă, că *banditul* tot mai aţipea. Îl păzea ăsta - şi-l arătă cu degetul pe Grimalski.

Sergentul însă, un ardelean probabil, i-o reteză scurt:

- Şi ce dacă, mă ? Acum poa' să doarmă cît o vrea, că nu-i mai ţine nimeni socoteala !

- Dar domnul Ţurcanu ? mai catadixi Dan să-ntrebe, ca şi cum sergentul acela ar fi ştiut cine-i Ţurcanu.

Drept răspuns, sergentul, cu un picior pus pe cadavrul lui Vică îi zise:

- Ştii ce, bă ? Mai du-te-n p... mă-ti dar nu-şi încheie nici el vorba, că-n capul culoarului în care dispăruse ofiţerul politic, după ce poruncise scoaterea lui Vică, mort, din celulă, se mai auzi un glas:

- Ia lasă-i, tovarăşe. Închideţi şi trage gunoiul afară !

Era un glas necunoscut, după cum tot necunoscute aveau să fie şi cele prin care avea să mai treacă Vică Negulescu, pînă să dispară de tot din catastifele Jilavei.

DE ÎNDATĂ ce Vică Negulescu fu scos din coridorul *Casimcăi* - şi-l scoase de acolo Grimalski, luîndu-l în spinare şi ducîndu-l pînă în mijlocul curticelei din faţă unde-l lăsă jos ca să-l ia *hoţii* în primire - Dan Dumitrescu îi zise lui Aristotel Popescu:

- Am scăpat de un *bandit*, mai rămîne să scăpăm şi de al doilea; dar îl aranjez eu chiar dacă...

Nu-şi putu însă termina fraza că uşa se deschise şi-nlăuntru fu băgat Grimalski. Era puţin descumpănit şi cu gîndul aiurea; se gîndea probabil la ceva ce nu-i putea ieşi din minte sau, poate, la Vică Negulescu pe care-l tîrîse pur şi simplu pe cimentul cenuşiu al curţii de-i făcuse capul „trosc". Şi n-ar fi trebuit. Deşi, pe lîngă cîte încasase viu, o troncănitură, mort, ce mai conta ? Cine ştia apoi la ce avea să mai fie supus de cei de drept comun ? Cine avea să-l ia pur şi simplu de picioare şi să-l tîrască prin curte fără ca nici măcar să bănuiască cine fusese omul ce pătimise sau ce făcuse de ajunsese să sfîrşească acolo ? Şi la cîte se mai gîndea el, Grimalski: la „împachetatul" lui Vică, probabil într-o cutie de scînduri în loc de coşciug, la dusul lui la groapă sau la crematoriu - depinde cum aveau să hotărască cel ce-l băgaseră în *Casimcă* - la zvîrlitul în mormînt gol-puşcă sau în cuptor, apoi la putrezirea sau arderea lui.

- Săracul Vică ! oftă apoi tot el ca să se ştie bine de ce era preocupat.

Ce mai conta însă un oftat pentru mort ? Sau poate că mai conta totuşi. Numai că el, Grimalski Pavel, nu-l mai putea ajuta decît cu atît. Ce putuse, făcuse pentru el cît fuseseră împreună. După... avea să se descurce mortul cumva. Aşa că ce să-şi mai bată capul. Înaintea lui stăteau

acum alţi duşmani. Iar el era omul de acţiune care trebuia să-i înfrunte.

Şi se lăsă să cadă pe patul de jos, din dreapta uşii, lîngă tinetă. Acolo era locul lui de veghe din celulă.

La celălalt capăt al patului stătea Dan Dumitrescu şi-n faţa lui, cu mîinile pe genunchi şi ochii ţintă la vizetă în cea mai reglementară poziţie prescrisă *bandiţilor*, Aristotel Popescu.

O clipă, între cei trei se lăsă o tăcere de ciment, şi primul care o rupse fu totuşi Dan. Îl privea pe Grimalski cu ochi injectaţi de ură, vrînd, dacă s-ar fi putut, nu numai să-l omoare, ci chiar să-l desfiinţeze.

- Acum e rîndul tău să dai în primire, îi spuse ei rînjindu-i.

Fără să-l privească-n ochi, cu capul cufundat în palme, Grimalski îi răspunse pe un ton neobişnuit de calm:

- Ştiu eu, Dane, cui îi va veni rîndul acum ?

Iar după încă o clipă de tăcere, sculîndu-se în picioare şi apropiindu-se de el ca să-l ţintuiască mai bine cu privirea:

- Ascultă, mă, rătăcitule ! Rîndul îţi va veni acum ţie sau nefericitului ăstuia din spatele meu - se referea la Aristotel, pe care de altfel îl băga prea puţin în seamă - aşa că pregăteşte-te să crăpi şi tu cum se cuvine, că eu te-oi ajuta cum l-am ajutat şi pe bătrîn. Să-ţi iasă înainte de moarte *Reeducare* din cap !

Cînd auzi cuvîntul *Reeducarea*, Aristotel se şi repezi la uşă, ridicîndu-se de pe pat ca un robot. Înainte de a face însă al doilea pas, Grimalski, fără să-l părăsească din priviri pe Dan, îl înşfăcă cu o mînă, punîndu-l la loc.

- Stai acolo, nenorocitule, pînă-ţi va veni şi ţie rîndul, îi spuse el, cu privirea însă tot spre Dan, care căscase ochii mari. Iar tu, Dane, să ştii că într-adevăr n-ai nici o scăpare. Ţurcanu o fi şi el mort pe undeva; putred poate sau, dacă nu, într-o cuşcă de beton tot ca asta a noastră. Aşa că nu te mai poate ajuta.

- Trăieşte, trăieşte ! ţipă atunci îngrozit Dan Dumitrescu. Domnul Ţurcanu nu poate muri ! E viu, îl simt, vine ! I-auzi !

Pe coridor se auziră atunci paşi de cizme fără tîrlici. Şi uşa se deschise brusc, în rama ei apărînd, fără a intra în celulă, ofiţerul politic cu veşnicul său rînjet triumfător pe chip.

- Şi zi aşa: aţi mai rămas trei. Să vedem acum care urmează. Ce zici, Dane ? Dai sau nu în primire primul după şef ? Sau tu, „filozofule" Aristotel ? i se adresase el lui Aristotel Popescu care rămăsese tot pe pat cu ochii ţintă la uşă şi mîinile pe genunchi. De ce nu te ridici, mă ? văzînd că Aristotel Popescu nici nu mai auzea ce se petrecea în jurul lui. Aşa-ţi jeleşti tu şeful ?

Întorcîndu-se atunci cu spatele spre Aristotel Popescu şi Dan Dumitrescu, ca şi cum cei doi nici n-ar mai fi contat pentru el, şi sprijinindu-se cu coatele ambelor mîini pe paturile de sus, Grimalski i se adresă *politicului*, spunîndu-i tare aşa:

- Ascultă, mă, criminal sadic, slugoi netrebnic şi scursură a spiţei umane, dar pînă cînd crezi tu c-ai să-ţi mai baţi joc de nişte nenorociţi pe care i-aţi descumpănit, tu şi tot stolul tău de monştri ?

Zicînd aceasta, ochii-i de oţel şi ura de pe chipu-i de *tîlhar* neînvins îl speriară atît de tare pe ofiţerul politic încît, canalia, crezînd că-n clipa următoare avea să-i sară de gît,

ieşi afară din celulă şi-i trînti uşa de fier în nas, bombănind ceva nedesluşit în dosul ei.

În aceeaşi clipă însă, Dan Dumitrescu îl înşfăcă pe Pavel de la spate, chipurile vrînd să-l împiedice să sară pe ofiţerul politic.

Cu Grimalski însă şi-o găsise. Fu răsturnat într-o clipă peste cap, şi pus jos, cu faţa pe ciment. După aceea îl ridică tot el, ţinîndu-l de perete în dreptul tinetei.

- O dată dacă te mai atingi de mine, îţi voi face de petrecanie înainte de termen. Ai auzit ?

Şi cu o mînă ţinîndu-l de piept, îl fixă şi mai tare de zid.

Acum te iert totuşi pentru ultima oară; înţelegi, nenorocitule ? pentru ultima oară ! Dar nu fiindcă ai merita tu - şi zicînd aceasta îl mai lovi o dată şi cu capul de perete - ci ca să-ţi arăt înainte de a muri că ai fost un dobitoc, că tu şi Aristotel ăsta şi toţi cei de la Piteşti şi de la Gherla, voi toţi *reeducaţii*, v-aţi pervertit de groază, mă, tîmpitule; de groaza lui Ţurcanu şi ai trupei lui care azi nu mai este. Înţelegi, mă ? Şi iar urmă o zguduitură cu capul de perete. Degeaba-l mai aştepţi s-apară. Nu-i ! Înţelegi tu, om cu chip de monstru ? Degeaba ţi-e frică de el. De mine însă, să te temi ! Că dacă prin groază v-au făcut ăia neoameni, tot prin groază am să vă readuc şi eu, cel puţin pe tine şi pe acest nenorocit de Aristotel, la starea dintru-nceput. Chiar de-ar fi să mor cu voi de gît. Înţeles-ai, idiot nemernic ?

Între timp, strivit la perete şi cu ochii ieşiţi din orbite, Dan tuşi, ca şi cum ceva i-ar fi făcut explozie în coşul pieptului. O şuviţă de sînge se ivise în colţul gurii şi Grimalski slăbi strînsoarea dîndu-i drumul.

Primul gest pe care-l făcu după aceea Dan Dumitrescu fu să se şteargă la gură cu dosul palmei. Cînd văzu însă sîngele, păli. Semnul era de prost augur şi ceva se rupsese şi-n adîncul sufletului lui. Nu ştia însă ce, decît că o groază mai cumplită decît cea de Ţurcanu îi umpluse toată făptura, înfiorîndu-l cu-n tremur.

Văzîndu-l atunci descumpănit, Grimalski îl aşează pe pat, adresîndu-i-se apoi lui Aristotel Popescu, care rămăsese tot timpul certei în aceeaşi poziţie, de deţinut model, reeducat la Piteşti.

- Ar fi cazul să te trezeşti şi tu, Aristotel Popescu, pînă nu-i prea tîrziu. Altfel o să-ncepi să scuipi sînge ca Dan. Dar nu te teme, că n-am să-ţi fac nimic. Nici n-o să te ating măcar. Te voi asista cît vom mai sta împreună, ca nu cumva să mori ca un automat căruia i s-au imprimat doar cîteva mişcări. Aşa că fii liniştit. Eu nu-s Ţurcanu şi să ştii că atunci cînd nu te vei mai putea mişca, tot eu voi fi acela ce te voi spăla la fund cu apa mea de băut. Cum l-am spălat şi pe Vică. M-auzi ?

Aristotel Popescu, înţepenit ca o stană de piatră, de auzit, auzea; de-nţeles însă, cine putea şti ?

Privirea-i fixată-n gol, ca pe ceva imaginar, nu lăsa să se-ntrevadă dinăuntru lui decît o cumplită absenţă.

Şi Grimalski îl privi compătimitor, întorcîndu-se apoi spre Dan Dumitrescu.

- Tu nu mai sta şi întinde-te iute pe pat, îi porunci el, văzîndu-l cît de speriat rămăsese după ce-şi văzuse sîngele pe dosul palmei. Răspund eu dacă vine sergentul.

Dan însă ezită.

- Întinde-te ! se răsti atunci Grimalski la el, făcîndu-i şi un gest cu mîna, de care însă nenorocitul se sperie.

- Nu cumva începe să mă ?... se gîndi el, cînd vizeta uşii se deschise, în ea ivindu-se chipul gardianului, uluit de faptul că-l vedea pe Dan întins pe pat.

- Fiindcă-i pe moarte, domnule, îi explică atunci Grimalski gardianului, încercînd să-i spulbere nedumerirea. Va muri, domnule, ţi-o spun, îi repetă Grimalski şi mai de aproape.

Drept răspuns gardianul scoase un hm ! trîntindu-i după aceea vizeta în nas, fără a mai insista ca Dan să se scoale. Dan însă dăduse să se ridice; Grimalski îl reaşează la loc.

- Ţi-am spus să stai aşa, că de acum răspund eu de asta ! Şi să ştii că nu glumesc. În celula asta nu va mai intra de acum înainte nimeni fără voia mea, dacă nu va vrea să iasă mort de aici. E cavoul nostru pînă una alta şi-i treaba noastră cum murim în el.

- Şi dacă te scot ăştia pe tine de aici ? se auzi o întrebare venită parcă din tavan.

Grimalski crezu o clipă că vorbise Aristotel. Omul stătea însă ca un sfinx, părînd a pluti în continuare pe alte lumi. Ochii i se mutaseră atunci la Dan. Şi el se uita undeva fix, într-o pătrăţică, probabil, a patului de fier de deasupra lui.

- Atunci o să moară singuri ! strigă Grimalski, ţinînd cu orice preţ să nu lase întrebarea fără răspuns.

În celulă se lăsă apoi o tăcere într-adevăr de cavou. Nu se mai auzeau decît din cînd în cînd picînd picăturile de apă din tavan şi undeva, şuierătura trenului de Moskova - Istambul.

NU ACELEAŞI lucruri se petreceau însă în celulele alăturate. În ultima, Mircea Petre şi Gore Bolovan discutau ceva aprins, în timp ce spălau nişte rufe într-o balie.

- Da, maşina de tuns - îi zicea Gore lui Mircea - are ambele braţe mobile. Cum ajunseseră însă la acestea nu avea nici o importanţă.

Mircea însă, uluit nu atît de faptul că maşina ar fi putut sau n-ar fi putut tunde, ci că avea ambele braţe mobile, ripostă pe loc:

- Asta-i bună ! Cum să aibă o maşină de tuns ambele braţe mobile ? Unul doar e mobil, cel ce mişcă cuţitul cu dinţi; celălalt face corp comun cu cel al maşinii.

- Eşti prost, îi zice Gore; ambele braţe trebuie să se mişte ca să poată tăia părul. Uite !

Şi Gore se căzni să-i arate cum funcţionează o maşină de tuns, scoţînd ambele mîini din balie şi frecîndu-le cu degetele răşchirate una peste cealaltă.

- Măi Gore, interveni Iosif, mie mi se pare totuşi că Mircea are dreptate.

Cu ochii însă privea ţintă cele cinci găuri din josul uşii ca să vadă dacă nu cumva se apropia gardianul.

- Tu vezi-ţi de paza ta, că eşti un prost; nici măcar nu te uiţi la mine ca să vezi ce demonstrez şi, hop, cu idei ! De cînd ai tu aşa ceva ?

- Pentru asta nu-i nevoie de uitat şi nici de idei, e vorba doar de imaginat sau de gîndit puţin, îi răspunse Iosif.

- Punem pariu ? sări atunci Gore de la locul lui.

- Punem, îi răspunse Mircea; dar pe ce ?

- Uite, pe nişte palme, de pildă. Dacă eu pierd, voi o să-mi daţi atîtea palme cîte dungi de murdărie vor rămîne pe izmenele acestea după ce le vom spăla cu apă rece. Şi dacă

cîştig eu, eu vi le voi da vouă ca să vă mai reactivez memoria ramolită.

- Fii atent, Mirceo ! Să laşi cît mai multe dungi la izmene, îl povăţui Iosif, ca să-l putem snopi în bătaie pe înfumuratul ăsta.

- În urma mea nu rămîne nici o pată de murdărie, sări ca ars Gore. Nici la propriu nici la figurat.

- Să nu greşeşti totuşi, Gore, se auzi atunci şi stinsul glas al lui Costache Oprişan.

- Dar n-am dreptate ? îl întrebă mirat Gore, privindu-l ca şi cum ar fi vrut să-i confirme neapărat faptul că maşina de tuns avea două braţe mobile şi nu unul singur.

- Mă abţin să-ţi confirm sau să-ţi infirm părerea; o să te convingi tu singur de cum stau lucrurile, cînd vom primi o maşină de tuns în celulă. În ceea ce priveşte petele, îi răspunse Costache, rămîne de văzut, tot după ce va trece timpul şi rufele spălate ni se vor usca sub nas, dacă vor mai avea sau nu dungi pe ele.

- Vezi, mă nătărăule ! continuă Iosif să-l şicaneze pe Gore. Vezi că şi alţii mai ştiu cum tunde o maşină ? Aşa că las-o-ncolo cu teoriile, şi cu petele.

- Adică ? se zborşi Gore la el.

- Ştii tu bine; doar n-o să mă faci să cred că ţi-ai spălat şi conştiinţa tot atît de bine de cîte ţi-au pătat-o, ca rufele ?

- Hodoronc-tronc ! Ce zic eu şi ce-nţelege el ? Dar dacă-i vorba de conştiinţă, în orice caz nu a mea e mai albă decît a ta.

- Bine, Gore, să zicem c-aşa-i, dar ce mă miră la tine, e grija cu care vrei neapărat să-ţi ştergi un trecut. Crezi c-ai putea ? Crezi că ţi-l vei şterge aşa de uşor, ca pe nişte dungi

de murdărie de pe izmene, cu apă rece ? îl întrebă Iosif. Gherla e o pată care, cred eu, nu iese cu orice.

- Ajunge, Iosife ! îl opri atunci Oprişan. Nu e cazul să ne mai zgîndărim şi noi rănile pe care ni le-au făcut alţii. E suficient ce avem acum pe cap.

- Da, dar deşteptul ăsta nu vezi ce-ncrezut e ? Iar eu... dar ce să mai zic. Mie chestiile alea din Gherla şi din Piteşti nu-mi pot ieşi din suflet. Zău, Costache ! Şi atunci de ce el...

- Fiecare cu ale lui, Iosife, îl domoli Costache. Şi nu uita, că fiecare totuşi poate...

- NU MAI terminaţi, măi, odată cu gîlceava, nici acum, se auzi glasul sergentului de la vizeta deschisă fără ca Iosif să-l fi observat. Ştiţi c-alături de voi unul „a dat în primire" ? Hm ? Tu, ăla, care stai întins ? Te-am prins totuşi, dar te iert acum, însă data viitoare ştii ce te aşteaptă ? Şi vezeta li se închise în nas.

- Poftim cine-i deştept ! izbucni Gore. El stă întins, el păzeşte şi tot pe el îl prinde ! Dar oare cine o fi murit alături ?

Şi Gore se repezi să bată-n peretele de la vecini ca să-ntrebe cine a murit.

- Nu acum, tîmpitule ! îl opri prudent Iosif. Dacă m-a prins ăsta acum întins, vrei să te prindă şi pe tine bătînd la perete ? Dacă pîndeşte dincolo, la ăia ?

- Mda, îi răspunse spăşit Gore. Dar cine o fi murit totuşi dintre noi, aici, la *Casimcă* ?

ÎN CELULA vecină - în care se aflau Nicolae Pătraşcu, Nuţi Pătrăşcanu, Aurel Popa şi Octavian Voinea - atunci cînd Gore întrebă cu toată prudenţa, bătînd clar în

peretele literele alfabetului Morse: „cine o fi murit prin vecini ?", Aurel Popa îi răspunse că de la ei niciunul, dar că-n celula cealaltă, probabil se-ntîmplase ceva. Se deschisese uşa de cîteva ori şi prinseseră şi cîteva fragmente de ceartă între Grimalski şi un altul, pesemne Aristotel sau Dan. Însă toate acestea nu fuseseră nimic pe lîngă discuţia dintre Voinea şi el, privind culoarea uşii de la intrarea în *Casimcă*.

- Adică ? Nu pricep, îl întrerupse Gore. Ce culoare ? Ce uşă ?

- Păi, să vezi, îi răspunse Aurel, bătînd tot în zid. Ultima dată cînd ne-a scos din *Casimcă* în curticica din faţă, eu, intrînd din nou înăuntru am văzut că uşa de la intrare în gangul nostru era brună. Tavi Voinea zice că a văzut-o roşie, şi de aici discuţii. Eu pe a mea, el pe a lui, iar Nuţi susţine şi el că cică ar fi roşie, dar nu roşie-roşie, ci un roşu spre maro. Dar eu ştiu că era maro, şi tot aşa zice şi domnul Pătraşcu. Numai că cine să-l creadă ? fiindcă, zic tot ei, el n-a mai văzut-o de cînd l-au băgat, atunci, prima dată, în *Casimcă*. Ştiţi doar că el nu se poate mişca, însă omul îşi aminteşte foarte bine. Voi ce părere aveţi ?

La această întrebare, Iosif, care între timp trăsese şi el cu urechea la ce le transmisese Aurel Popa prin perete, izbucni în rîs:

- Spune-le că eu am văzut-o verde ca să se potolească odată. Ce ? De asta le arde lor acum ? De culoarea uşii de la *Casimcă* ?

- Dar de ce să le ardă ? De braţele maşinii de tuns ? îi răspunse Gore.

- Iar începi ? zise Iosif.

- Hai, lăsaţi astea, interveni agitat Costache Oprişan. Am început să murim şi voi o ţineţi într-una cu ciorovăiala. Vedeţi mai bine dacă ăia ştiu precis cine a murit !

- Zic că nu; nu ştiu; doar ai auzit şi tu ce-au spus.

- Tare mă tem să nu fi murit Vică Negulescu. Dea Domnul însă să mă înşel. Oricum, mai întrebă-i, îl îndemnă Costache.

Şi Gore Bolovan îşi continuă răpăiala bătăilor alfabetului Morse pînă ce, cei din vecini, Aurel Popa întrerupse brusc comunicarea lovind cu pumnul în perete. Semn că se apropia din nou gardianul. Şi nici o certitudine în legătură cu mortul.

LA CELULA din celălalt capăt al coridorului *Casimcăi*, de dincolo de cea a lui Grimalski şi Dan, unde se aflau Dragoş Hoinic, Gheorghe Caziuc, Virgil Bordeianu şi Ranu Popa, vestea morţii unuia dintre vecini n-ajunsese nici măcar să-i tulbure, ei fiind preocupaţi de cu totul altceva.

Tensiunea cea mai mare era între Hoinic şi Popa Ranu, mocnind între ei o ură neîmpăcată. Hoinic acuzîndu-l în sinea lui pe Popa Ranu că-l terorizase la Piteşti şi Gherla, supraveghindu-i în mod special *reeducarea*, iar Popa văzînd în Hoinic dosarul viu al dezlănţuitelor sale convingeri. Avusese cu el ceva de furcă pînă să-l „dumirească" de noua cale pe care trebuia să o apuce. Şi ca să ajungă unde ? În betonul aceluiaşi cavou. În fine, lucruri pe care de altfel nu le puteau uita nici unul nici celălalt, iar cînd şi le aminteau - şi asta făceau tot timpul - turbau.

Era însă o turbare interioară, zăgăzuită totuşi destul de bine, dar pe care cei ce-i băgaseră împreună la *Casimcă* contau destul de mult. Într-o zi tot avea să izbucnească.

Pînă atunci însă, în tăcerile lungi care se lăsau acolo, peste toţi şi-n special peste celula lor, discuţiile care se auzeau cel mai des la ei erau cele dintre Bordeianu şi Caziuc, primul oftînd de fiecare dată la amintirea frumoasei neveste lăsată singură afară, iar celălalt la gîndul copilului mic pe care nici nu apucase să şi-l vadă mergînd în picioare.

- Parcă-i aud şi acum glasul cînd m-a strigat la proces, văzînd că mă bagă în dubă, zicea Bordeianu. „Virgile !" răcnise ea smulgîndu-şi părul. „Virgile !"... Şi avea nişte sîni ca două macromolecule de butadien, continuă el, imaginîndu-şi-i pînă în cele mai mici detalii. Ce femeie ! Cred c-aţi văzut-o şi voi, nu ? Sau n-aţi auzit-o strigîndu-mă ?

Hoinic şi Popa tăceau. Gîndurile lor zburau probabil la cu totul altceva. Caziuc însă îi răspunse:

- Îmi aduc aminte de ceva, dar nu de strigătul nevestei tale; ci de spusa avocatei mele în concluziile apărării: „Da, domnule preşedinte, zisese ea, aşa s-au petrecut lucrurile în această *reeducare* a clientului meu, dar nu uitaţi totuşi, şi de aceasta trebuie oricum să ţineţi seama; că după ieşirea din închisoare - Caziuc fiind eliberat de altfel o perioadă de timp pînă la al doilea proces - s-a căsătorit şi a făcut şi un copil mic...

„- Parcă-l putea face mare ?" adăugase atunci ironic preşedintele, după cîte îmi amintesc, nu-i aşa ? îl întrebă maliţios Hoinic.

Atît îi trebui însă lui Bordeianu s-audă, că cearta şi izbucni:

- Dar ce era să fac, mă ? se repezi el spre Hoinic, din patul lui ? Legionarism ?

- Şi de ce nu ? Oare nu aşa spunea în actul de acuzare de la proces, că pentru aceasta se *reeducase*, „ca

să compromită regimul şi apoi să iasă în libertate şi să-şi continue activitatea duşmănoasă". N-aţi recunoscut apoi chiar voi la proces ? Ce, am făcut eu afirmaţiile astea ?

- Ascultă, spion netrebnic ! Dar unde te crezi tu de ne acuzi pe toţi în halul acesta ?

Popa Ranu nu se mai putuse nici el stăpîni.

- În acelaşi cavou cu voi mă cred; vă convine ? Sau credeţi că asasinii din tribunal o să vă ierte pentru că le-aţi făcut jocul ?

- Şi cine ne-a băgat pe toţi la puşcărie ? izbucni Caziuc, nu...

- În nici un caz Horia Sima, iar pe la Securitate, pe unde-ţi fi intrat prima dată, nepriceperea voastră.

- Dar pentru ce ne-au arestat pe noi în '48 ? îl întrebă Bordeianu.

- Probabil pentru convingerile voastre ! îi răspunse Hoinic.

- Şi ce fel de convingeri erau acelea ? îi zise Ranu Popa. Nu legionare ?

- Ştiu eu ? De vreme ce le-aţi negat atît de tare pe la procese şi v-aţi dezis de ele, nu cred că erau convingeri, şi în nici un caz legionare.

- Canalie ! Aşa te-a instruit Horia Sima ?

Ranu Popa abia-şi mai putea reţine furia. Buzele i se învineţiseră, iar ochii ieşiseră din orbite. O clipă ar mai fi trebuit şi, dacă nu şi-ar fi dat seama unde se afla şi cu ce scop fusese băgat acolo, s-ar fi repezit la Hoinic să-l sfîşie. Se stăpîni totuşi, dîndu-şi seama că avea cinci caverne în plămîni, că scuipă mereu şi că la spitalul Văcăreşti, unde fusese internat, doctorul îi dase patru flacoane de sînge, în prezenţa ofiţerului politic, numai după ce semnase

declarația că la proces va susține ceea ce i se ceruse să declare și la Securitate. Și semnase.

Pentru a se răzbuna pe cei ce-l înșelaseră, trebuia totuși să trăiască, să se stăpînească și să mai și scape. Conturile vechi trebuiau neapărat plătite într-un fel. Iar el ținea neapărat la aceasta.

Pornirea ucigașă la adresa lui Hoinic îi scăzuse astfel brusc și îndoiala îl făcu să se sprijine din nou de căpătîiul patului pe care stătea. Ieșise primul din competiție. Caziuc și Bordeianu se priviră și ei o clipă mirați, încheind însă imediat orice discuție. Cel mai bun lucru era însă totuși retragerea strategică în sine. Și de ce să n-o facă dacă veghea zilei era atît de apăsătoare ?

ÎN CELULA lor, de altfel, certurile izbucneau rar și aproape întotdeauna pornind de la fleacuri. Însă nu pentru că n-ar fi avut și alte motive. Cel puțin aceleași ca-n restul celulelor operau și acolo, iar perspectiva unei agonii lente era simțită la fel de fiecare. La ei însă mai intervenea ceva; un surplus de inteligență care, datorită pozițiilor lor privilegiate, scăpînd mai puțin alterată de *Reeducare*, îi împingea să-și manifeste resentimentele doar pînă într-un punct. Dragoș Hoinic, de pildă, fusese prins la București în 1947, din pură întîmplare, după ce fusese într-adevăr trimis în țară de guvernul de la Viena. Dar asta n-o știuse decît el și faptul de a nu fi avut colaboratori cunoscuți sau prieteni printre deținuți îi ușurase enorm ancheta și chiar *Reeducarea*.

La anchetă, pentru că n-aveau de ce-l acuza, dar voind să-l prindă totuși cu ceva, i se dase scopolamină. Din delirul încîlcit, produs de faimosul drog, mare lucru neputîndu-se înțelege, iar anchetatorii nevoind să-l scape,

completul decizional îi hotărî totuşi muncă silnică pe viaţă trimiţîndu-l în rezerva documentelor vii de la Piteşti, nu ca student, ci ca „suspect de orice".

Acolo însă, neclarificîndu-şi totuşi biografia - şi lui Ţurcanu, faptul nu-i scăpă - fu pus să se „demaşte" şi să se *reeduce*, în nişte termeni pe care totuşi nu-i prea putuse controla.

Recunoscuse că se întorsese în ţară din străinătate, dar nu ca spion, sabotor ori emisar al cuiva, ci ca simplu vagabond, dornic să-şi revadă meleagurile pe care le părăsise dintr-o simplă nostalgie a drumului. Şi cum dovezi, altele, printre cei de o seamă cu el, nu putură fi găsite, scăpă doar cu autonegarea de sine, cu denigrarea familiei şi cu supravegherea *reeducării* celor ce nu se puteau uşor desprinde de un „odios trecut burghez".

Bine-nţeles că Ţurcanu îl ţinu în continuare sub observaţie, însă „greşeala" lui mult aşteptată fu aşteptată în zadar.

Se autoponegrise substanţial, se autonegase, spusese despre sine verzi şi uscate, monstruozităţi chiar, dar cu *reservatio mentalis*, după cum îl învăţase într-o celulă, pînă s-ajungă la Piteşti, un călugăr iezuit; îşi ponegrise chiar şi familia, dar mama avea să-l ierte căci altfel cum ar fi putut să ajungă să-l mai vadă; îşi ponegrise credinţa, dar se căise amarnic după aceea, ca Sfîntul Petru chiar, sau pe aproape; cel mai grav însă fusese că-i *reeducase* şi pe alţii. Lucrul cel mai greu de şters din amintire şi nu atît din cea proprie, cît dintr-a victimelor. Adevărat că fusese şi el victimă şi, pentru ca să fie iertat, îi iertase şi el pe *reeducatorii* lui, ca-n „Tatăl nostru": „şi ne iartă nouă, precum şi noi iertăm..." Dar de uitat

nu-i uită pe toţi, după cum nici el, chiar iertat, nu putuse fi de toţi.

Amintirea simplă a asistenţei la o bătaie, sau la o turnătorie chiar, şi-o mai putuse şterge din suflet, dar bătaia sau vreo schingiuire făcută dintr-un sadism abisal sau din pur şi simplu orgoliu de a nu admite ca cineva să poată trece prin ceea ce tu nu putuseşi trece, vădeau o rezistenţă diabolică la dispariţie.

Popa Ranu, în schimb, dotat cu o inteligenţă mult mai alimentată de instinctul de conservare decît Hoinic, dîndu-şi seama de la început că *Reeducarea* de la Piteşti şi Gherla se prezenta ca o posibilitate de salvare condiţionată, judecase mai simplu: „decît produs final prelucrat, mai bine iniţiator inventiv".

Şi astfel, trecuse în primele rînduri ale „experimentatorilor". Cînd mai tîrziu însă surveni şocul anchetei de partid, acuzatoare la adresa iniţiativei, care nu mai era socotită cum fusese gîndită iniţial, îşi dădu repede seama de funcţia „ţapului ispăşitor" pe care trebuiau să şi-o ia asupra lor iniţiatorii. Nu li se spusese de-a dreptul, în faţă, ci insinuant, lăsînd însă să se înţeleagă din ancheta premergătoare că, dacă acceptă „versiunea", circumstanţele atenuante vor opera din plin la salvarea lor. Fusese, de fapt, implicat în acelaşi grup cu Ţurcanu şi, de vreme ce acesta acceptase „versiunea", el nu mai avusese ce face. Mai inteligent însă şi mai prudent decît acesta, în tot lungul celor cîţiva ani de anchetă, încerca să se opună totuşi ideii iniţiativei sale privind tactica şi strategia *Reeducării*, translînd întreaga responsabilitate a procedurii pe seama lui. Chiar şi „Gherla" unde el, Popa Ranu fusese de fapt mai prins decît Ţurcanu în amploarea şi perfectarea sistemului, fu pusă tot în

seama acestuia, pentru sine acceptînd doar mandatul executorului condiţionat de implicarea iniţială.

Opoziţia la versiunea oferită de ancheta îi atrase însă pe cap rigorile unui tratament în urma căruia plămînii îi fură făcuţi praf, iar ideea inteligenţei sale, superioare celui al lui Ţurcanu, născu în supraveghetorii anchetei gîndul unui şantaj.

Se hotărîse astfel ca lui să nu i se dea graţierea pedepsei capitale la care fusese condamnat, dar nici să nu i se comunice acest lucru, şi-n plus, orice transfuzie de sînge sau orice antibiotic să nu-i fie făcute decît cu permisiunea anchetei. Iar el, neavînd încotro, marşase, acceptînd depoziţiile false în procesul „comandanţilor" Pătraşcu şi Negulescu.

După el, *Casimca* nu era decît un cavou sigur pentru o agonie faţă de care prima lui sentinţă la moarte nu mai conta aproape deloc. Graţiat totuşi, la cinci luni după pronunţarea sentinţei, fusese lăsat în continuare să opereze asupră-i microbii tuberculozei celor cinci caverne pe care le contractase în anchetă. Scăpase însă de două ori de la moarte şi nu voia s-a sfîrşească totuşi în Jilava. Aşa că boala-i trebuia menajată. Şi prima măsură de apărare fu somnul, pentru care intră în tratative de într-ajutorare pînă şi cu Hoinic. Aşa se instalase şi la ei paza găurilor din josul uşilor pază care, din pricina poziţiei celulei lor situată în capul coridorului *Casimcăi*, deveni chiar cea mai serioasă. Atît doar că nu conlucrau cu vecinii. Dar nu pentru că nu se putea din pricina lui Dan Dumitrescu, ci pentru că n-ar fi vrut nici dacă s-ar fi putut. Încrederea nu era cazul să se instaleze definitiv între oamenii *Casimcăi* nici măcar în pragul

morţii. Aşa fusese gîndită ea şi astfel programaţi cei ce o umpleau.

CAZIUC şi Bordeianu reprezentau însă în acea celulă tipul oamenilor care trebuiau să dispară din universul carceral al închisorilor româneşti, nu pentru că ar fi avut o vină nemaipomenită, meritînd însă chiar pedeapsa cu moartea pentru ea, ci pentru că fuseseră martorii a două înscenări: prima, procesul lui Ţurcanu, iar a doua, procesul comandanţilor legionari, procesul Piteştilor, care trebuia pur şi simplu uitat, ştergîndu-i-se orice urmă.

Caziuc fusese student la agronomie, la Iaşi, arestat în 1948 şi azvîrlit în lotul celor de la Suceava unde se născuse ideea înfiinţării primei organizaţii a studenţilor cu convingeri comuniste, acel ciudat *O.D.C.C.*. Şi gîndul de om simplu de la ţară, cînd auzise de aşa ceva, îl îndemnase să intre în ea, să se facă prieten şi cu necuratul, ca să se vadă iar liber.

Numai că tocmeala lui de acasă nu se potrivise deloc cu cea din bîlciul marilor maeştri. Neeliberat totuşi după primele semne de convingeri comuniste şi descoperindu-i-se resentimente proletare-n suflet şi forţă în braţe, Ţurcanu văzu în el omul „cinstit", menit să-i facă şi pe alţii să se convingă de ceea ce el se convinsese atît de iute: că fuseseră necinstiţi cu ancheta (cum fusese şi el de altfel, dar se-ndreptase), că primiseră în familii educaţii false (el nici nu ştia cînd, dacă şi cum o primise), că avuseseră familii dezmăţate (el o ştia pe a fostului boier din comună) şi că trebuiau neapărat toţi să treacă la demascarea întregii ţări pentru a asigura propăşirea ei pe drumul fericirii comune.

Şi evidenţele-i simple le impusese şi celorlalţi cu toată forţa şi convingerea de care fusese în stare, forţa de cele

mai multe ori depăşindu-i priceperea. Drept care, expirîndu-i mandatul de osîndă, după puţinii ani de activitate sincer depusă, fusese eliberat din închisoare cu cele mai bune recomandări de „forurile" capabile să-l ajute. Idee excelentă ca să fie folosit ulterior drept pretext pentru a exemplifica teza: „S-au reeducat din ordinile lui Horia Sima pentru a compromite regimul şi a fi eliberaţi ca să-şi continue activitatea criminală la adăpostul inducerii în eroare"; el, Caziuc, constituind apoi cel mai elocvent exemplu de procedură criminală, subliniată însă în pofida nedumeririi lui la procesul Pătraşcu şi Negulescu.

Şi atîta apucase să spună la ultimul cuvînt: „Da, domnule preşedinte, în închisoare eu i-am ajutat pe mulţi s-o ia pe drumul drept, pe drumul libertăţii şi al fericirii, dar Horia Sima, c-ar fi spus şi el aşa ceva, n-am auzit; poate le-o fi spus altora; eu doar de domnul Ţurcanu am ştiut şi am ascultat, încolo, afară am făcut numai bine şi un copil..."

Cînd îşi auzise apoi condamnarea la moarte, să moară de inimă înainte de a fi împuşcat. Aşa ceva nu încăpea în capul lui. Apoi, luat într-o nouă anchetă ca martor şi promiţîndu-i-se, dacă-l va asculta pe domnul anchetator, i se va comuta pedeapsa cu moartea, începuse treptat să se întrebe dacă, într-adevăr, în dosul dosului activităţii domnului Ţurcanu nu stătuse cumva chiar Horia Sima. Cînd mai auzi apoi şi pe alţi cîţiva martori la acelaşi proces, declarînd acelaşi lucru, nu se mai îndoi cîtuşi de puţin de „monstruozitatea" comandantului căruia îi căzuse şi el „victimă".

Cu postura aceasta însă nu se mai putea împăca uşor. Fusese, ce-i drept, graţiat şi scăpase cu viaţă datorită „mărinimiei" partidului şi a anchetatorilor, dar că rămăsese

totuşi în puşcărie şi condamnat pe viaţă, nu-i surîdea deloc. Cînd o lua iar de la-nceput, priceperea neajutîndu-l prea mult, ajungea în acelaşi impas: din pricina lor !

Şi unul din acest „lor" se găsea împreună cu el, în aceeaşi celulă, Hoinic.

- Tu ce zici ? îl întrebă el odată pe Bordeianu, fără ca acesta să ştie la ce anume se gîndise înainte de a-i pune întrebarea.

- Adică ?

- Cu privire la... şi glasul i se stinse în tavanul curb al celulei fără a mai da vreo explicaţie.

- Na, ăsta-i Caziuc ! dădu atunci din umeri nedumerit Bordeianu.

El, Virgil Bordeianu, era cu totul altceva. Făcuse oricum chimia, nu agronomia şi nu era chiar de la coada vacii. Dar cui să spună ? Popa Ranu tăcea, Hoinic părea complet dezinteresat de el, iar Caziuc rătăcea pe cine ştie unde.

Că fusese însă şi el folosit în procesul comandanţilor legionari, pentru a întări prin declaraţia lui ideea *Reeducării*, se datora în primul rînd lor şi numai după aceea grupului de iniţiativă a lui Ţurcanu, în care fusese implicat şi el, nu se îndoia deloc; că trebuia însă să suporte şi consecinţele acestui fapt nu-i mai convenea cîtuşi de puţin. Îşi dase seama că fusese şantajat şi păcălit apoi, dar prea tîrziu. Mizase prea mult pe promptitudinea ofiţerilor anchetatori ca să le mai reproşeze ticăloşia şi singurul lucru care-i mai rămăsese era o ură, ca de altfel şi la Caziuc, şi faţă de propria-i credulitate, şi faţă de cei pentru care fusese implicat în proces şi cu care ajunsese să fie pus să sfîrşească împreună.

Cum însă cu el în celulă, dintre aceştia, nu se afla decît unul, obiectul urii lui devenise, deschis, Hoinic şi, într-ascuns, Popa Ranu, sursa de îmbolnăvire a tuturor din pricina tuberculozei lui pulmonare.

Pe Hoinic însă, neputîndu-l acuza făţiş de ceva anume, decît că fusese în Germania unde făcuse el ceva, îl ura ca pe un duşman de la care se putea aştepta la orice. Din păcate, însă nici nu se putea lipsi de el, fiind singurul conlocuitor cu care se putea discuta chiar de pe poziţii adverse. Era util apoi şi-n procesul defensiv, de pază la găuri, pentru ca paşii gardienilor să poată fi depistaţi înainte ca aceştia să-i prindă dormind. Şi Hoinic era un paznic excelent.

Pe Popa Ranu în schimb îl ura mai puţin, deşi se temea mai mult de el, fiind, prin boala lui, sursa directă a sfîrşitului care li se impusese din partea celor ce voiau cu orice preţ să scape de toţi. Nu era o teamă definitivă, dar era cea mai persistentă stare care-l stăpînea şi de care ar fi vrut cu orice chip să scape; ca să poată urî însă. Să-i urască pe toţi cei ce-l tîrîseră în această nenorocire şi-n primul rînd pe el, Hoinic, în lipsa unui altuia mai definit pentru acest scop.

De aceea, discuţiile cele mai aprinse între ei doi începeau, Caziuc şi Popa Ranu alăturîndu-i-se numai pe parcurs şi de obicei de partea lui.

Hoinic însă era foarte prudent în angajări şi cearta cu el începea anevoios.

- La ce te gîndeşti, mă, Dragoş, îl întrebase odată Bordeianu, văzîndu-l că priveşte concomitent şi-nspre găurile din josul vizetei şi-nspre mozaicul pardoselii.

- La ceea ce-mi trezeşte alcătuirea întîmplătoare a desenului pietricelelor albe de pe jos.

- Şi ce-ţi trezeşte acest desen ?

- Ideea că nici întîmplătorul nu-i lipsit de sens.

- Ca punerea noastră aici ?

- Da, deşi nici ea nu-i deloc întîmplătoare.

- Adică ?

- Cum vezi, Popa Ranu o să ne îmbolnăvească pe toţi şi-n agonia colectivă o să ne măcinăm în cel mai disgraţios mod posibil: acuzîndu-ne reciproc, ca vecinii, apoi turnîndu-ne tot ca ei că nu respectăm regulamentul.

- Şi tu cui crezi că foloseşte aceasta ?

- În primul rînd celor ce ne-au „aranjat" această ambianţă. Dispariţia noastră fără urmă e evident scopul lor final, iar ca aceasta să se facă tot prin noi, fără alt amestec din afară decît cel al respectivei asistenţei „favorabile" scopului, ar fi un fapt foarte binevenit. Ar pleda chiar pentru teza fundamentală a proceselor noastre: „Reeducare automutilatorie cu scopuri compromiţătoare pentru regim."

- Iar începi cu insinuările duşmănoase ? îl întrerupse Caziuc.

- Cu tine nu discut; eşti prea dobitoc ca să te poţi dumiri chiar cu asistenţă de starea în care ai ajuns.

- Eu dobitoc ? Mă insulţi ? sări ca ars Caziuc de la locul lui, gata să se încaiere.

- Eu nu, tu singur îţi dovedeşti acest lucru, îi răspunse Hoinic fără a se clătina măcar din poziţia întinsă din care privea găurile.

- Lasă-l măi, Gheorghe, îl opri Bordeianu. Să vedem ce mai dă din el...

- Aaa ! Va să zică de asta mă provocaţi la discuţie ? exclamă Hoinic, ridicîndu-se de la locul lui. Bine ! Atunci discutaţi între voi şi păziţi-vă tot singuri că eu nu mai particip la pază.

- Îţi convine, că eşti sănătos, se auzi atunci glasul lui Popa Ranu.

- La asta, Hoinic rămase surprins. Nu se aştepta la aşa ceva ! El Popa Ranu să fie solidar cu alţii într-o acţiune de salvare !

Şi brusc reveni asupra hotărîrii.

- Binee ! Continuă, dar de acum înainte fără nici o discuţie. Şi se aşternu pe un muţism din care nu-l mai putu scoate decît un strigăt venit din celula alăturată:

- Aaah ! m-am înşelat, Doamne !

În vecini murise Dan Dumitrescu.

PÎNĂ SĂ MOARĂ însă, agonia lui Dan Dumitrescu fu cumplită şi evidenţa ultimă, strigată cu ultimele puteri, fusese şi ea de-a dreptul înspăimîntătoare. Toate urechile se ciuliseră la auzul ei. Fusese şi un răcnet animalic în faţa morţii, dar şi un ţipăt al sufletului în faţa unor evidenţe indiscutabile. Minune ? Poate, în măsura în care, de fapt, fiecare fenomen este o minune şi mai ales cel al morţii omului.

Izbăvire ? Şi aceasta, dacă se ţinea seama de faptul că viaţa fiecăruia dintre cei băgaţi în *Casimcă* era un calvar care trebuia neapărat să sfîrşească aşa. Şi cu atît mai mult cu cît acolo unii dintre cei băgaţi îşi socoteau pedeapsa binemeritată. Nu era cazul tuturor, dar Dan Dumitrescu era primul dintre cei care o socoteau aşa.

În el, student legionar, arestat în 1948, la 18 mai, *Reeducarea*, deşi anevoios realizată şi cu nici un menajament fizic, ba dimpotrivă, exersată asupră-i cu toată ferocitatea de care daseră dovadă maeştrii, produsese o adevărată mutaţie. I se dezvăluiseră dintr-o dată, într-o lumină pe care o proiectase asupra lui însuşi iadul, toate neorînduielile lumii şi toate deliciile ei, dintre care prima fusese troaca cu mîncare în încetarea bătăii. Ce fascinante fuseseră toate !

Supus la început şi el, ca toţi ceilalţi de altfel, cunoscutei reţete: bătaie, foame, frig, întuneric, frică şi nesomn şi trecut apoi prin toate etapele - declaraţii suplimentare (aşa-zisa autodemascare exterioară, cum nu făcuse la prima anchetă cînd intrase la puşcărie): autoponegrire, denigrarea familiei proprii, a educaţiei primite, ruperea de Dumnezeu şi blasfemierea Lui pentru ca-n cele din urmă să devină el însuşi „dascăl" siluitor al celor ce, ca şi el, nu înţelegeau să se rupă de trecut - ajunsese după toate acestea printre ultimii dintre grupul lui experimental, să devină un adevărat OM NOU, OM de care să nu se mai îndoiască nici chiar domnul Ţurcanu. Nu mai avea nici o prejudecată, nici un idol, nici un sentiment, nici o îndoială; nu mai avea pic de inimă, ci numai minte, clară, limpede şi ordonată; şi încă ceva: evidenţe, certitudini, şi o ură neîmpăcată faţă de cei ce nu aveau ce avea şi el şi nu voiau să ajungă unde ajunsese el. Pe aceştia i-ar fi stins chiar şi-n dorinţa de a-i „desăvîrşi" aşa cum se „desăvîrşise" pe sine, dacă nu i-ar fi interzis domnul Ţurcanu.

Într-o zi însă, după ce avu în *Casimcă* prima hemoptizie bogată pe care nu i-o mai putu opri decît propriul leşin, cînd se trezi întins pe pat şi plin de sînge, Grimalski

alături veghindu-l, avu un şoc: Vru să se ridice de pe pat ca să-l înfrunte şi simţi cum se întunecă lumea şi-l părăsesc toate puterile, căzînd din nou pe spate. Atunci îi întinse pentru prima dată mîna lui Grimalski. Dar nu conştient, ci-ntr-un gest de căutare a ceva de care să se agaţe. Şi Grimalski, privindu-l de sus, i-o întinse, dar nu ca să-l ajute să se ridice, ci ca să-l potolească, să stea întins.

O milă cumplită, amestecată cu un vag sentiment de compătimire faţă de nenorocitul în care sîngele nu-şi mai avea loc, îi cuprinse toată făptura. Era o clipă pe care de mult o aştepta şi chiar cu o nerăbdare diabolică.

- Ce va face acum ? se gîndea el privindu-şi fratele „rătăcit". Va continua să mă urască ? Se va mai schimba oare ceva în el ?

Dan însă tăcea, plutind între coşmarul lui lăuntric şi fundul întunecat al patului de deasupra capului său. Atunci, Grimalski se întoarse spre Aristotel Popescu. Nefericitul robot rămăsese mereu în poziţia-i reglementară de sfinx carceral. Parcă nici nu observase ce se petrecea în cameră, neavînd de altfel nici un gînd să dea vreun semn că l-ar interesa.

- Ce au făcut monştrii ăştia din voi ! exclamă Pavel Grimalski, trîntindu-se la picioarele lui Dan Dumitrescu şi nemaivoind să ştie de nimeni şi nimic. Nu-i fu dat însă s-aibă parte de răgaz că vizeta celulei se deschise păcănind.

- Ce-i, mă, cu ăla-ntins iar acolo ? îl întrebă sergentul cu ochii căscaţi cît cepele. Tocmai el care vă turna că dormiţi...

Fără să-l asculte să-şi termine vorba, Grimalski îi răspunse scurt:

- Moare. A început să dea sînge.

- Şi ăsta ? se miră sergentul închizînd uşiţa vizetei mici şi fugind să raporteze mai departe, *mai sus*, faptul nereglementar.

- Da, şi ăsta, îi răspunse apoi Grimalski, vorbind însă singur şi mai mult pentru sine. Şi ăstuia i-a venit rîndul. Şi o să ne vină fiecăruia. Cine ştie însă cînd, unde şi cum ? Hei, sergent ! strigă el apoi deodată, repezindu-se la uşă să-i mai spună ceva.

- Eu n-am dormit şi nu l-am ajutat, să fie clar ! se auzi vocea lui Aristotel Popescu, prevenindu-l.

Grimalski rămase iar nedumerit şi, din poziţia mîinii ridicate cu pumnul în sus ca să bată în uşă, îi veni să se lase moale în jos, cu tot corpul, încetînd deodată şi el orice luptă şi orice strădanie. Nu o făcu însă şi, sub imboldul unei revolte care-l făcu să părăsească uşa, se îndreptă din nou spre Aristotel Popescu.

- Ascultă, mă, frate, îl imploră el din nou, dar ce v-au putut face ăştia de-aţi rămas chiar aşa tîmpiţi ? Să-l vezi pe unul lîngă tine că-şi varsă bojocii, că-l umple sîngele şi ţie să nici nu-ţi pese dacă moare ? Asta n-o mai înţeleg.

- Şi nici n-ai s-o înţelegi vreodată, îi răspunse Aristotel, înghiţindu-şi după aceea limba, ca şi cum ar fi făcut o infracţiune vorbind.

- Dar ce s-a-ntîmplat cu voi ? oameni buni ? se-ntoarse Grimalski din nou spre Dan, care rămăsese în aceeaşi poziţie nemişcat. Ce ? insistă el, clătinîndu-l pe Dan.

Dan însă se străduI, minune, nu să-i surîdă, ci să-l privească.

Ceva, ceva parcă începea să se schimbe în el.

A doua zi dimineaţa însă, după deşteptarea de la ora cinci, pe chipul lui Dan se reinstalase iar crisparea şi ura. Se

mişca însă vioi şi hotărît ca înainte de hemoptizie şi, la o întrebare a lui Grimalski în legătură cu serviciul la tinetă, se făcu că nici n-aude.

Grimalski se desumflă. Ieri crezuse o clipă că se petrecuse ceva cu el, iar azi, sănătatea îl făcuse din nou mai agresiv. Totuşi nu cedă şi mai repetă întrebarea.

- Azi cu cine sînt la tineta de murdărie ?

- Cu mine, *banditule* ! scrîşni printre dinţi Dan.

- Cum ai zis ? dădu să se înfingă Grimalski în el, *bandit* ? Şi se proţăpi în faţă ca un stîlp. După ce...

Dar nu apucă să-şi continue gîndul cînd se deschise uşa mare şi gardianul îi invită să scoată la closet tineta cu murdărie şi pe cea de apă.

- La „vabou" cu ele ! lute ! hai, pas de marş ! le porunci ţinînd să le arate că şi el ştia că la spălător sau „ghivetă" i se mai spunea într-un fel.

Cînd însă Dan dădu să apuce toarta tinetei de care avea să ţie şi se aplecă opintindu-se puţin ca s-o ridice, îl cuprinse un acces de tuse seacă după care urmă un val de sînge. Umplu chiar capacul tinetei iar Grimalski, văzîndu-i starea, lăsă tineta şi-l conduse din nou la pat să stea întins. Nu mai protesta deloc, ci palid, cu mîinile tremurînde şi duse la gură să-şi oprească sîngele, horcăi parcă vrînd să spună ceva.

- Batistă cauţi ? Na, cîrpa asta, îi spuse Grimalski, oferindu-i o zdreanţă din căptuşeala unui buzunar.

Nemaiuitîndu-se la ce i se oferise, Dan o luă şi-n spaimă care-l cuprinsese la vederea sîngelui propriu care-i mînjise iar mîinile, dădu să şi-o înfunde în gură.

- Nu aşa ! îl sfătui Grimalski, c-o să te sufoci. Mai bine linişteşte-te şi o să se oprească. Duc eu singur tineta.

Între timp, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat, Aristotel apucase tineta cu apă şi ieşise cu ea la „vabou".

- Aia nu mai ies odată ? se auzi ameninţătoare pe coridor vocea sergentului care se şi apropiase de uşa deschisă ca să vadă de ce întîrzie cei doi.

- Ce s-a-ntîmplat ? V-aţi caftit ? întrebă el, uluit apoi brusc la vederea sîngelui de pe jos.

- Nici o cafteală, dom' sergent, îi răspunse Grimalski. Ăsta moare sigur.

- Da-n tura mea ? ţipă gardianul. Tocmai la mine s-a găsit ?

- La cine poate şi el, domnule, dacă alţii nu-i îngăduie.

- Repede cu tineta şi hai să vă-ncui ca să raportez, îi spuse el lui Grimalski.

Iar Pavel, înşfăcînd atunci singur tineta cu murdărie o duse în triumf pe tot lungul coridorului pînă la closetul din fund unde o aruncă cu totul pe jos, făcînd-o să bubuie ca un tun.

- Ce faci, băă ! îi strigă atunci sergentul. Nu-ţi mai trebuie ? Vrei să te pişi de-acum înainte în pumni ?

- Am tras o salvă pentru încă unul care se pregăteşte să „evadeze" ! ţipă el ca să-l audă toată *Casimca*.

- Cum ai zis ?...

- Nimic grav, domnule sergent. Grav e însă că ăsta o mierleşte fără lumînare.

- Şi ce, s-o fac eu ? De un' să-i aduc ? Ce, ne dau ăştia lumînări ? Hai, intră ! Şi-acum să vă pişaţi în gamele dac-ai spart tineta 'nţeles ?

- Ştii ce, sergentule ? Eu de înţeles, înţeleg, dar tu dacă n-aduci aici o tinetă şi pe ofiţerul de serviciu în zece

minute, eu sparg uşa asta cît o fi ea de ferecată, 'ţeles matale ?

- Hai ! Hai ! c-o să vină ei în galop, dac-aud ce-o să le spun. Numai c-atunci o să te văd eu ce-o să le raportezi !?

- Ceva ce n-or să uite nici în mormînt. Adu-mi-i numai mai repede.

Aristotel Popescu, auzind despre ce fusese vorba, se-ntorsese repede-n celulă şi se făcuse mic, mic de tot în colţul lui. Nu cumva cineva să-i fi putut spune ceva.

Văzîndu-l însă în poziţia stupid reglementară, cu mîinile nu numai întinse pe genunchi dar şi cu degetele răşchirate şi cu privirea fixată pe un punct imaginar, nicidecum în exteriorul celulei, ci numai înăuntrul ei (fapt, de altfel, tot reglementar), Grimalski se apropie de el şi privindu-l în creştetul capului începu să-i toarne:

- Bine nenorocitule, c-alt fel n-am cum să-ţi spun după cîte am văzut c-ai făcut şi după cum te comporţi. N-ai nici un interes, măcar anatomic - că zici c-ai făcut şi medicina - pentru cel de lîngă tine ? Unde ţi-e jurămîntul lui Hipocrat ? Simţul datoriei tale profesionale, mă ? Şi nu pentru mine, pe care amîndoi m-aţi considerat duşman de moarte, ci pentru *tovarăşul* tău de agresiune de pînă mai adineaori ! Nu-l vezi în ce stare a ajuns şi că poate muri în orice clipă sufocat dacă i se rupe în plămîn un vas mai mare ? Nu te-ai gîndit, chiar dacă aici nu-i poţi face nimic, să sari totuşi pentru el şi să-i dai ceva; mîna să ţi-o strîngă, dacă nu altceva, sau măcar speranţa mincinoasă că-i va trece, că veţi sau vom scăpa cu toţii şi că... atîtea şi atîtea cîte i se pot spune omului cînd îi trebuie neapărat o amăgire. De ce sta la toate nemişcat ? Dac-ai fi şi tu în situaţia asta şi ai vedea că curge

roşu din tine pe vreo gaură a trupului, ce ai zice ? Ce ai face ? Hm !

Aristotel Popescu însă continua să rămînă mut. Şi atunci Grimalski îl îmboldi cu genunchiul în coastă adăugînd:

- Măi, tu ori eşti nebun, şi mie aşa-mi place să cred, sau, dacă nu, eşti fie monstru, care ar trebui păstrat în veşnicie pentru splendoarea lui, fie un mare tîmpit. Oricum ai fi însă, nu mai ai nimic omenesc în tine decît chipul şi instinctele, pentru că vocea şi celelalte văd că ţi-au dispărut; eventual reflexele să-ţi fi rămas, nici ele normale, ci condiţionate de cei ce te-au robotizat în halul ăsta.

Şi Grimalski continuă pe tonul acesta pînă cînd Aristotel sări din poziţia în care stătea şi strigă: „Raportul !"

Strigătul îl surprinse pe Grimalski care şopti ca pentru sine !

- Eşti într-adevăr irecuperabil.

Pe coridor însă se auzea schimbul următor de paznici căruia vecinii şi-ncepuseră să-i dea raportul.

De schimb, Pavel se sinchisea însă mai prea puţin. Aştepta chiar să le fie sărită celula din pricina situaţiei lui Dan. Dar nu fură „săriţi", iar uşa li se deschise şi-n ea apăru însuşi directorul închisorii.

Fără să-i dea însă nici un raport, cum se obişnuia în celulele închisorii, şi fără ca nici el să ceară acest lucru sau să-ncerce să-i numere pe cei dinăuntru, Grimalski începu: „Domnule colonel..." La care colonelul, fără să-l mai lase să continue îi zise scurt: „Ştiu, ştiu, dar de ce moare tocmai ăsta ?"

- Pentru că moartea îşi are alte socoteli decît cele ale birourilor din Ministerul de Interne. Oricum însă, aşa stînd lucrurile, vă rog să-i acordaţi primul ajutor.

Între timp, ofiţerul politic sosit şi el în grabă la faţa locului - indicaţiile fiind ca fără el conducerea să nu intre în *Casimcă* - începu să strige la Grimalski:

- Ăstuia ceri tu să-i acordăm primul ajutor ? Duşmanului tău de moarte ? Pentru el te zbaţi tu ? Lasă-l pe el să spună ce are.

- Domnule ofiţer (evita să-i mai menţioneze şi gradul sau specialitatea), pînă acum v-am lăsat să vă faceţi cum aţi vrut jocurile cu el. Acum însă e sfîrşit; gata cu lupta ! Aşa că dacă nu-l ajutaţi şi-l lăsaţi şi pe ăsta să moară ca pe celălalt, pe Negulescu, veţi avea din partea mea o mare surpriză.

- Ce spui, mă ?

- Ce ai auzit, bă !

- Mă insulţi ?

- Din păcate nu cît aş vrea, dar...

- Încetează, mă banditule, cu insinuările; îţi ordon ! îi porunci atunci colonelul.

- Ştii ce, colonele ? De ordonat le ordoni tu asasinilor tăi, mie îmi ordonă altcineva. Şi ascultă: dacă pe bolnavul ăsta muribund nu-l luaţi acum de aici, ce v-am făgăduit veţi avea imediat.

- Băă ! aici nu-s stăpîn numai eu; ştii tu asta ? schimbă colonelul tonul. Iar de ce o să le raportez eu superiorilor n-ai tu grijă ! Pînă atunci însă descurcaţi-vă voi cu asta.

La auzul cuvintelor „descurcaţi-vă voi", Aristotel Popescu sări de la locul lui şi ceru insistent să fie adus de faţă şi „domnul Ţurcanu". La care colonelul, uluit de cerere, îi răspunse pe tonul cel mai clar că „domnul Ţurcanu nu mai este, nu mai trăieşte, a murit, a dispărut şi n-are ce-l mai aştepta".

Aristotel îl privea cu ochii holbaţi, nevenindu-i să-şi creadă urechilor, iar cînd văzu rînjetul *politicului*, urmat de asigurarea-i că-ntr-adevăr „Nu mai e, băă, Ţurcanu, nu mai e ! Am scăpat de el şi o să scăpăm şi de voi - cu palmele făcu apoi semnul degajării totale de orice urmă a pomenitului - gata ! v-am dus", se întoarse maşinal şi se aşeză în obişnuita poziţie regulamentară.

- Asta-i diliu, îi zise apoi *politicul* colonelului.

- De mult e diliu, domnilor, din faimoasa voastră *Reeducare*; aşa că vă puteţi contempla triumfători opera, adăugă Grimalski.

Politicul îi suflă atunci colonelului ceva la ureche iar colonelul îi răspunse altceva tot la ureche, pe Grimalski asigurîndu-l doar că vor raporta mai *sus* cazul şi se va interveni. După aceea îi trîntiră uşa în nas iar el, azvîrlind pe dinăuntru un picior în ea, îi făcu asasini, promiţîndu-le neapărat surpriza. Dan Dumitrescu însă muri la scurt timp după aceea, scoţînd din gîtlej cel mai înfiorător strigăt omenesc pe care-l putură auzi cei de acolo vreodată: „Ah, m-am înşelat, Doamne !"

SCANDALUL din celula lui Grimalski se auzi în toată *Casimca*, deşi nu părea desluşit şi nu totul vrut să fie auzit de toţi.

În celula lui Gore Bolovan, Iosif şi Mircea, stînd cu urechile la crăpătura uşii, auziseră şi ei clar ce se-ntîmplase prin preajmă. Dincolo însă, la celula vecină, singurul care părea că nu voia să audă şi să ştie prea multe, era Nuţi Pătrăşcanu, îndoielile revenirii Reeducării mai plutind încă peste el. Aurel Popa, Voinea şi Pătraşcu în schimb se

întristaseră cumplit la auzul a ceea ce se petrecuse în celula lui Grimalski.

Numai la cei din capătul coridorului, de lîngă gardă, cele auzite fură receptate cu mai puţin interes, deşi lui Hoinic nu-i scăpase nimic. Celorlalţi însă, în afara lui Ranu, tuberculos şi el în stare gravă, se părea că nici nu le pasă. Şi ziua se lăsă din nou apăsătoare peste toată *Casimca*, toţi în sinea lor aşteptînd să se mai întîmple ceva.

NU SE ÎNTÎMPLĂ însă nimic. Decît că Dan Dumitrescu fu scos din celulă, adică, mai bine zis cadavrul lui, tîrît de picioare pe coridor, apoi prin curticica de ciment din faţa *Casimcăi*, vîrîndu-l în cele din urmă într-o încăpere din fundul Jilavei, unde cinci şobolani îl aşteptau să-l înceapă. Nu-l începuseră totuşi bine, cînd uşa morgii provizorii se deschise iar şi doi deţinuţi de la dreptul comun îl luară pe sus, aşezîndu-l într-o cutie de scînduri negeluite. Era ca un colet macabru destinat fie crematoriului, fie acelui colţ de cimitir al comunei Jilava peste care, treptat, treptat, avea să se întindă băligarul gospodăriei de stat din vecini.

Şi în clipa aceea, în afara celor din conducere care, conform unui ordin venit tot de *sus*, îl trimiseră - înainte de a-l arde sau înmormînta - undeva, în oraş, la o adresă indicată, nimeni nu mai putu afla nimic despre el. Îi rămăsese doar în urmă, răsunînd în urechile tuturor celor ce-l auziseră, sinistrul strigăt: „Ah, m-am înşelat, Doamne !"

Cu ce, cum, cît şi unde însă, cine mai putea şti ? Poate doar un „piteştean", trecut prin ciur şi dîrmon şi rămas totuşi în viaţă să mai fi putut spune ceva despre ceea ce-nsemna un astfel de ţipăt. Încolo, cine ?

Aristotel Popescu, de cum fu scos Dan din celulă, se aşeză iar la marginea patului, cu mîinile pe genunchi şi ochii ţintă la vizetă, cum prevedea regulamentul închisorii „binemaritate". Era ca un robot căruia gesturile nu-i erau dictate decît de resortul intimal al unei frici pe care i-o băgaseră în suflet *reeducarea* odată pentru totdeauna. Iar Grimalski se uita la el ca la o piesă de muzeu. Nici nu mai ştia ce să-i mai facă după ce-i spusese tot ce-i trecuse prin minte.

Să-ţi moară tovarăşul de alean alături şi tu să te porţi ca şi cum nici n-ai fi ştiut c-ar fi fost şi el lîngă tine, era prea de tot. Vică Negulescu, hai că-i era duşman, chipurile. Dar Dan cu care era de aceeaşi parte a baricadei ? Nu, nu mai înţelegea nimic, decît că poate la asta şi trebuiseră să ajungă: să se mire unul de altul pînă a nu mai şti ce să creadă. Şi atunci se resemnă oftînd adînc, ridicîndu-se apoi în picioare şi plimbîndu-se măsurat pe distanţa dintre paturi.

PE LÎNGĂ becul care lumina celula unde stăteau Iosif, Mircea Gore şi Oprişan îşi făcuse cuibul o rîndunică. Şi într-o zi cînd Iosif, care făcea de pază, îşi ridică privirea de la găurile din josul uşii către tavan, ce văzu nu-i veni să creadă: în cuibul aşezat tocmai lîngă lumină, un pui îşi dase duhul.

- Măi, tu vezi ce văd eu ? îl întrebă el pe Gore Bolovan, dîndu-i un picior ca să-l trezească din somnolenţa în care se scufundase.

- Dac-aş avea aceeaşi ochi şi m-aş uita unde te uiţi tu, poate că da, îi răspunse Gore indiferent.

- Măi, nu-i de glumă ! îl dojeni Iosif ridicîndu-se de pe locul unde păzea; vezi că-n cuibul de rîndunică de la becul nostru a murit un pui.

- Şi ce dacă ? îi răspunse Gore îmbufnat (trebuise să se scoale după întreruperea pazei lui Iosif).

- Să fie oare un semn ? întrebă Mircea cu glas tare; semn că-ntre moartea unuia dintre noi şi cea a puiului de rîndunică exista vreo legătură ?

- Ce legătură să fie între un pui de rîndunică şi noi ? fleacuri ! pură-ntîmplare ! ţipă Gore la ei. Vina-i a păsării că şi-a făcut cuibul în fundul hrubei ăsteia şi tocmai la becul nostru; o zănatecă !

- Mde, Gore ! Dar dacă o fi simţit, săraca rîndunică o căldură mai altfel ieşind din celula noastră ? Ştii tu că păsările nu se prea înşeală în ceea ce simt; mai ales rîndunicile.

- Ei bine, acum s-a înşelat. Rîndunica asta nu şi-a ales bine locul, dacă i-a murit puiul.

- Ea sau noi ? se auzi glasul lui Oprişan.

- Ei şi tu, Costache !... exclamă Gore. Ce-ţi veni să dai apă la moară superstiţioşilor. Nu vezi că ăştia doi abia aşteaptă s-o ia razna cu mintea dacă cu trupul nu pot ?

- Ştiu eu, Gore, dacă superstiţiile n-or fi avînd ceva-n dedesubtul lor ? Prea-s de milenii în capul oamenilor ?!

- Da, Costache, dar oricum; moare Dan Dumitrescu alături şi nouă ne zboară prin căpăţîni rîndunici ! De aia nu mă pot eu odihni, că Iosif a văzut un pui de rîndunică mort lîngă un bec ?

- Da-i becul nostru, măi omule ! strigă Iosif la el. E semn rău la uşa noastră ! pricepi tu, deşteptule ?... Of ! că

prin capul ăsta numai de-astea-i trec. Şi tot cu judecata asta ai judecat şi la Gherla...

- Iar începi, Iosife ? îi strigă atunci Mircea. Iar vrei s-ajungi la „fund" şi să scurmi rănile ?

- Dacă ăsta-i cap „luminat" ! Nu vezi că pe toate le ştie, le explică şi le pricepe ? Iar noi ce-om fi... ? C-aşa au fost şi acolo, la Piteşti şi la Gherla... unii care le-au ştiut pe toate şi noi, ceilalţi, dobitoace retrograde, burgheze, legionare care n-aveam cuvînt. Ce mai: *banditii* lui Horia Sima ! Iar acum vezi unde am ajuns şi ce a făcut domnul Gore ca să scape din căruţa dracului ? A trebuit dumnealui, uite, să sară nu mai departe decît în moartea din ea, şi tocmai aici lîngă noi; n-a zis chiar el aşa ? Dar ce ştii tu ?... i se adresă el lui Mircea, continuîndu-şi apoi pledoaria-n gîndul care i-o luase razna.

Gore, simţindu-se vizat, deşi ar fi vrut să-i spună ceva îşi înghiţi totuşi replica. Ar fi vrut să-i spună lui Iosif că..., dar se abţinu. În fond, ceea ce-i spusese şi Iosif lui nu era deloc lipsit de temei, numai că Iosif nu ţinea seamă, ah ! de atîtea şi atîtea pe care ar mai fi trebuit să le ştie.

Mircea însă, curios să afle întotdeauna cîte ceva din certurile muşcătoare ale celor doi, era numai ochi şi urechi iar Oprişan, chibzuit şi mai obosit ca de orice de controversele răscolitoare ale rănilor neînchise, se-ntrebă cu voce tare (pe cît îi mai permiteau puterile) dacă nu cumva o fi existînd vreo relaţie ascunsă între ansamblurile umane şi cele ale vieţuitoarelor din jur.

- Adică ? se arătă, nedumerit Iosif.

- Adică, dacă nu cumva între puii de rîndunică şi noi există vreo relaţie numerică ascunsă. Cîţi sînt ei ? Cîţi şi noi ? Atunci a murit unul dintre noi, a murit şi un pui de

rîndunică ! Şi raportul de vieţuitoare a rămas neschimbat. Aşa că ar putea fi şi asta o ipoteză... Dar nu-şi încheie vorba că un val de sînge îl podidi pe gură.

- Costache ! ţipă atunci Gore sărind să-l ajute să-şi oprească hemoptizia.

Costache îi făcu însă un semn negativ cu degetul şi, forţîndu-se, mai putu întinde mîna spre cuibul de rîndunică cu puiul mort în el.

- Of, of, Costache ! se căina Gore. Şi, ştergîndu-l de sînge, îl acoperea cu pătura, îl mîngîia, îl încuraja bombănindu-l că prea se străduieşte să facă lumină în nepriceperea tuturor.

Cei doi, Mircea şi Iosif, îl priveau uluiţi. De unde o fi avînd Gore ăsta atîta putere şi patimă în tot ce făcea ?!

- Iosife ! îi şopti atunci Mircea lui Iosif. Văzîndu-l pe Gore ăsta cum se zbate îmi vin în cap spusele nu ştiu cui la adresa unui sfînt provenit dintr-un tîlhar.

Iosif însă nu-l prea auzea, aţintit fiind cu privirea la ceea ce făcea Gore.

- „Mare ai fost sfinte şi-n rău, după cum tot atît de mare eşti şi-n bine !" adăugă Mircea ţinînd cu orice preţ să-şi continue gîndul în legătură cu tîlharul.

- Mda ! exclamă atunci Iosif, smulgîndu-se din contemplarea mută în care căzuse. Ce-i a lui, e a lui. Eu n-aş avea puterea să-l îngrijesc aşa.

- Nici eu, drept să-ţi spun, îl consolă Mircea, tăcînd apoi amîndoi şi gîndindu-se fiecare la altceva.

Crişan se liniştise şi el; hemoptizia-i încetase iar Gore Bolovan înţepenise parcă alăturea-i în poziţie de drepţi. Era-ntr-adevăr ca un stei de piatră, ca un bolovan în care însă crăpase ceva.

- A pierdut, săracul, aproape o jumătate de litru de sînge, mai murmură el cu privirea aţintită la sîngele spumos care-ncepuse să i se închege pe pătură şi pe mîini.

Cei doi, deşi-l auzeau şi-l vedeau, tăceau înfioraţi.

IOSIF trecu după aceea iar la pază şi Mircea se-ntinse pe pat cu gîndul aiurea: să fi fost rîndunica aceea chiar aşa zănatecă şi cu instinctele dereglate în aşa măsură încît să nu fi ştiut unde-şi face cuibul ? sau poate c-a fost anume trimisă acolo de cel ce le rînduieşte pe toate ? Şi atunci, de ce rînduială şi de ce legături putea fi vorba ? Să moară o pasăre în locul unui om ? Sau o dată cu el ? Şi de ce ? Ca să respecte o lege a numerelor ? Sau totul a fost o pură-ntîmplare, cum zicea Gore ? Or să fi murit puiul pentru că l-a otrăvit suflarea celor dinăuntru ? Doamne ! se-nfioră el în sinea lui. Iosif îl atinse atunci cu piciorul, dar nu ca să-l facă să se scoale, ci ca să se uite spre colţul de deasupra tinetei de apă unde Gore meşterea ceva-n secret.

- Dumnezeule ! exclamă Mircea sărind spre Gore. Ce faci ?

- Taci ! îi porunci scurt Gore. Storc o gamelă de sînge din braţ ca să-i dau limfă lui Costache. Nu vezi c-a pierdut atîta sînge şi se stinge dacă nu intervenim cu ceva ?

Mircea se retrase înfiorat şi se lipi de Iosif întorcînd capul.

- Tu vezi ce face Gore ? îl întrebă el în şoaptă.

- Văd, dar nu mă pot uita că-mi vine rău. E nebun; crede c-o să vrea Costache să bea sînge ?

- Dumnezeule ! o bea, n-o bea, dar eu n-aş putea face aşa ceva. Mi-e frică, mă cutremur...

- Nici eu, îi răspunse scurt Iosif; însă ăsta-i Gore. Aşa a fost întotdeauna. A sărit dintr-o parte într-alta; dacă crede el c-aşa-şi va şterge păcatele, treaba lui. Lasă-l !...

- Gore ! exclamă totuşi Mircea; opreşte-te ! Mori !

Oprişan deschise ochii închizîndu-i apoi la loc, ca şi cum nu i-ar mai fi păsat de nimic. Mircea îl privi îngrozit. Să fi auzit ce vorbeau ? Să-l fi văzut pe Gore ce făcea ? Să fi simţit ce punea la cale ? Iar el ? Ce va face el ? Va accepta sîngele ? Îl va bea ? Dumnezeule ?!

Înţepenise şi privea siderat cînd spre Costache Oprişan, cînd spre Gore Bolovan.

- Cînd termină îmi spui şi mie, îi zise Iosif privind într-una spre perete ca să nu vadă cum sîngerează Gore.

Mircea îl auzi, dar gura i se încleştase. Gore umpluse între timp jumătate din gamelă cu sînge şi o pusese pe tineta cu apă acoperind-o cu o cîrpă.

- Îl las să se sedimenteze hematiile şi-i voi da doar limfa s-o bea, îi explică el lui Mircea în şoaptă, în timp ce-şi bandaja sumar încheietura braţului de unde lăsase să i se scurgă sîngele.

Şi Mircea îl privea în continuare cu ochii holbaţi cît cepele. Gesturile lui Gore i se păreau fireşti; ca şi cum ar fi terminat de spălat nişte rufe. Şi nu se clătina deloc după sîngele scos, nici nu era trist, ci, cu permanentu-i surîs pe buze explica cu o mimică hazlie chiar, jocul hematiilor cu limfa.

- Spune-i fricosului ăluia, mai adăugă al arătînd spre Iosif, că operaţia-i gata şi se poate întoarce ca să treacă la pază; vreau să mă odihnesc şi eu un pic.

- Bine, bine, îi răspunse Iosif trecînd din nou în poziţia de veghe, cu ochii ţintă la cele cinci găuri din josul uşii.

Nu putea însă tăcea şi, gîndind cu voce tare, ca şi cum şi-ar fi vorbit sieşi, bolborosi:

- E şi ăsta un fel de a-ţi şterge trecutul. Şi ţi l-ai şters în faţa mea. Nu ştiu însă dacă va mai afla cineva ceva despre gestul ăsta ?

- Ascultă, mă, Sică, îi răspunse Gore cu faţa întoarsă către pătura cenuşie în care-şi înfundase capul; dacă tu crezi c-am făcut ce am făcut pentru ca să se vadă, te-nşeli amarnic. Eu ce fac, fac pentru c-aşa simt eu că trebuie să fac. În rest, nu mă interesează cine vede şi ce zice.

- Mda ! numai cum naiba că tu ai simţăminte atît de diferite ? Atunci, cîndva, ştii tu cînd şi la ce mă gîndesc acum, tot aşa simţeai ?

- Du-te-ncolo, îi răspunse Gore, întorcîndu-se brusc de pe burtă pe-o rînă şi-nfundîndu-şi capul în pătura jilavă.

Iosif tăcu atunci, gîndindu-se însă în continuare la ceva ce nu mai vru să spună cu glas tare.

Mircea în schimb n-avea pace deloc şi, întins lîngă Iosif într-o poziţie nu prea comodă, se tot zvîrcolea.

- Mai stai şi tu locului, îl certă Iosif, că mă împiedici la pază şi dacă ne prind ăştia întinşi iar ne mănîncă turela.

- O să-ncerc, îi răspunse Mircea, cu gîndul aiurea însă.

De-ncercat să-şi stăpînească trupul, încercă şi reuşi chiar, mintea însă deloc. Îi fierbea ca un ceainic, gîndindu-se la ceea ce-l văzuse pe Gore făcînd cu cîteva clipe înainte şi la ceea ce-i spusese Iosif despre el că făcuse cu ani în urmă ? Şi acelaşi om ! De necrezut. Şi totuşi...

S-o fi făcut însă din nevoia de răscumpărare ? Poate. Dar de ce nu se liniştea atunci ? Şi de ce nu făceau ceva asemănător şi ceilalţi, care trecuseră prin aceleaşi evenimente ? Tavi Voinea, de pildă, sau Aristotel Popescu, ori Popa Ranu ? E drept că nu ştia el bine ce făcuseră ei şi ce făceau sau nu făceau acum, dar, din cele spuse prin perete, dincolo, la ei, aşa ceva nu se întîmplase. Şi doar şi acolo erau bolnavi de tuberculoză, cu hemoptizii poate, dacă nu şi mai rău. De ce nu-l ajută de pildă Bordeianu pe Popa Ranu sau Hoinic; ori mai aproape, în vecini, Nuţi Pătrăşcanu pe Voinea sau pe Pătraşcu, ori Aristotel Popescu pe Grimalski. Nu să-i toarne că doarme ca un *bandit* ce era, „refuzîndu-se dreptei şi binemeritatei pedepse populare"... Şi încă mulţi alţii care-i treceau prin minte fură-ntrebaţi, cîntdrămuiţi şi judecaţi fără însă ca vreunul din ei să-i poată răspunde în aşa fel încît lui altă întrebare să nu-i mai treacă prin minte.

Probabil fiecare e un caz în sine, îşi spuse el, cu propriile-i acuităţi de conştiinţă, cu propriile-i nelinişti sau remuşcări, cu propriile-i motivaţii şi, fără-ndoială, cu puteri sufleteşti diferite, în stare sau nu să facă faţă năvalei gîndurilor sau amintirilor. Gore însă le făcea deşi nici el fără zvîcniri, cel puţin aşa i se părea lui Mircea. Se petrecea cu el ceva ce-i scăpa lui, celui ce nu trecuse prin ceea ce trecuseră Gore şi Iosif. Ceva ce-i scăpa şi lui Iosif de vreme ce pentru el lucrurile erau foarte simple: „Gore face ce face ca să-şi răscumpere trecutul". Dar atunci ceilalţi de ce nu vor să şi-l răscumpere ? Nu trăiseră aceleaşi stări ? Procesul sau evenimentele nu fuseseră oare comune ? Nu le produseseră oare cîţiva şi le suportaseră toţi ? Şi atunci de ce numai Gore să fie singurul care...

- Tu ce zici, Sică ? îl întrebă el cu voce tare pe Iosif, ca şi cum acesta i-ar fi urmărit gîndurile.

- Pentru că ăsta-i Gore. Primul la toate, creştetul şi talpa, înţelegi ? îi răspunse prompt Iosif, preocupat în fond şi el de aceleaşi întrebări.

- E grozav, exclamă Mircea.

- Uşurel, uşurel, frăţioare, îl domoli Iosif, pentru că habar n-ai ce-l costă şi ce l-a costat. Înţelegi ? Pricepi ?

Şi, întrebîndu-l, întoarse capul spre el, făcîndu-i cu o mînă gestul opririi unei porniri prea nestăvilite.

Mircea pricepu atunci că se grăbise, dar nici entuziasmul nu i se mai putea stăvili.

I-l stăvili însă gardianul care, nezărit la timp de Iosif, îi surprinse pe toţi întinşi pe pat în poziţia neregulamentară. Vizeta mare fusese deschisă fulgerător şi-n ea apăruse chipul mustăcios al celui poreclit de toţi „fierarul".

- V-am prins acum ca pe şoareci, pe toţi trei ! ei, ce mai ziceţi ? îi întrebă el cu-n aer de copil care, după lungi pînde, în sfîrşit prinsese vrabia.

- Nimic, dom' sergent, sări ca ars Iosif de la locul lui. Acum chiar nimic, ce să mai zicem ?

- Şi eu ce să vă fac ? Hm ? Că ăla (se referea la Gore) nici nu se sinchiseşte; i-o-te la el ! Îl binoclez şi el face pe mortul.

- Păi e şi mort pe jumătate, domn sergent, continuă Iosif, că doar el vede de cel ce moare acolo !

Şi zicînd aceasta, îl arătă pe Oprişan.

- Şi ăsta moare ? întrebă mirat gardianul. Păi de ce moare şi ăsta ? N-ajunge ăla de la celula ailaltă care a mierlit-o mai adineaori ?

- De „roşu" domnule, continuă tot Iosif explicaţia în timp ce Gore nu mişca.

- Cum de roşu ? întrebă iar gardianul, mirat.

În clipa aceea, Gore zvîcni ca o săgeată de la locul lui, îndreptîndu-se spre Oprişan de pe care smulse pătura plină de sînge.

- De asta, domnule; de roşul ăsta; de roşul sîngelui ce l-a vărsat din plămîni, îi spuse Gore, vîrîndu-i sub nas pătura cu sîngele închegat pe ea. De asta moare.

- Măi să fie ! exclamă uluit sergentul în timp ce-nchise brusc vizeta.

- Acum va deschide uşa, zise Mircea.

- S-o credeţi voi, răspunse Gore în timp ce-l acoperea din nou pe Oprişan cu pătura. Dar ţine minte, Sică, să faci altădată mai bine de pază, adăugă el.

Apoi, îndreptîndu-se spre gamela lui Mircea, i-o luă şi se-ndreptă cu ea spre tinetă.

Iosif şi Mircea erau ca împietriţi, aşteptînd fie să se deschidă uşa, care nu se mai deschidea, fie să vadă ce voia să mai facă Gore. Se dumiriră însă repede, văzîndu-l cum decanta limfa din gamela în care-şi storsese sîngele, în cea a lui Mircea.

- Bea ! îi zise el apoi lui Costache pe un ton poruncitor.

Oprişan însă zîmbi nemişcat. Răspundea cu-n surîs nelumesc la tot ce se-ntîmpla în jur.

- Costache, bea asta ! încercă Gore să-l facă să bea limfa cu orice preţ în timp ce cu cealaltă mînă voia să-i ridice capul ca să poată sorbi mai uşor conţinutul gamelei.

Costache însă surîdea în continuare. Atunci sări şi Mircea să-l ajute.

- Prea tîrziu ! exclamă Iosif; Costache e departe acum; atît de departe că nimeni nu-i mai poate face nimic. Lăsaţi-l !

- Costache ! Costache ! ţipă atunci Gore, strigîndu-l ca şi cum ar fi vrut să-l întoarcă din drum c-o gamelă de sînge. E al meu, al meu, mai am ! murmura el, şi ei o să ţi-l dea şi ei pe al...

Nu-şi termină însă vorba cînd Oprişan, cu o ultimă sforţare, se ridică puţin de pe pat şi, privindu-l pe Mircea peste gamela cu limfă, schiţă un gest de apărare.

- Costache, Costache ! îl strigă iar Gore şi mai speriat şi cu gamela tot mai aproape de gura lui.

Costache însă tresări atunci ca la vederea a ceva nevăzut de cei trei şi, privind încă o dată spre un „sus" zăbrelit de gratiile patului de deasupra, îşi dădu duhul pe braţele lui Gore. Gamela cu limfă căzu pe jos iar ei îl îmbrăţişase pe Costache ca şi cum ar fi vrut să nu-l mai lase să plece. Din ochi îi şiroiau însă nişte lacrimi tulburi care-i picau celuilalt pe obraji ca o ploaie, şi doi stropi mari se topiră în două mărgăritare mici prelinse de sub pleoapele lui Costache. Gore, cu capul plecat pe pieptul mortului, izbucni apoi într-un hohot de plîns atît de sfîşietor încît Iosif îi strigă:

- Gore ! Gore ! nu-ntoarce morţii din drum, că-i păcat ! Cine să-l mai audă însă cînd Gore plecase parcă şi el pe urma lui Costache Oprişan ?

Cei doi, Iosif şi Mircea, înlemniseră. După aceea, revenindu-şi, se pomeniră cu „fierarul" alături de ei. Nici nu-l simţiseră cum deschisese uşa şi cum intrase. Atît doar că-l

văzuseră cu mîna-ntinsă spre Gore, încercînd să-l ridice în timp ce-i zicea:

- Las' măi, că nu vă fac raport; mai bine pregătiţi-l, c-o să vină să vi-l ridice *ăi de sus*.

Atunci se opri şi Gore din plîns, întorcîndu-se cu faţa spre el.

Ce a vrut să-i spună nu i-a spus, iar ce a înţeles gardianul din gestul lui nici atît. Pe chipul celor doi se vedea însă sfîrşitul unui dialog mut ce-ncepuse parcă cine ştie cînd, în cine ştie ce temniţă. Reproşurile unuia, probabil, şi dezvinovăţirea celuilalt în faţa morţii. Tăcerea fu urmată apoi de un pocnet de uşă.

- A plecat „fierarul" ! zise Iosif. Dar acum să te ţii vizite !

- Între timp să-l pregătim, adaugă Mircea. Să-l spălăm, cu cîtă apă vom mai avea, măcar mîinile, faţa şi sîngele de pe piept.

Şi toţi trei îl spălară, îl şterseră, tropotiră pe lîngă el în limfa lui Gore, vărsată pe jos. N-o mai băgă nimeni în seamă, nici măcar Mircea care-şi ridică gamela fără s-o mai spele.

- Şi-acum să zicem o rugăciune, propuse Iosif; Tatăl nostru măcar.

Şi rugăciunea fu rostită de toţi trei; în gînd însă şi-ntr-o muţenie minerală.

Gore se repezi apoi fulgerător la perete, răpăind în alfabetul Morse vestea scurtă: „A murit şi Costache Oprişan". La vecini se lăsă atunci o tăcere mai adîncă decît cea de cavou. Tăcerea mult jinduită de altfel, de *cei de sus*.

La uşă însă se auziră iar zornăind cheile şi un ordin rostit cu vocea pe jumătate: „Pune-i să-l scoată imediat afară, în curtea de la poartă !"

Şi uşa se deschise cu-n pocnet de butie desfundată.

- Scoateţi-l afară ! le porunci ofiţerul de serviciu. Ceilalţi „asistenţi" stăteau după uşă.

- Parcă l-am putea scoate altundeva decît afară ! mormăi Iosif, în timp ce-l ridica pe umeri ca să-l aşeze pe o targă aşezată pe coridor.

Iar cînd îl scoaseră afară şi-l puseră jos, cei de după uşă dădură să se ascundă mai bine ca să nu fie zăriţi. Iosif însă le strigă:

- Aşa, aşa, ca să nu vă vadă mortul, c-altfel o să vă ţină minte la judecata de apoi !

- Da ce ? noi l-am omorît ? băă ! Microbii lui i-au făcut seama, se auzi un glas de după uşă.

- Şi voi d-ăştia vă temeţi ?! le ripostă Iosif.

- Mişcă, *banditule* ! îl îndemnă atunci un ofiţer venit cu „trupa" oficială la faţa locului. Făcea parte din suita *politicului*.

Iosif şi Gore înşfăcară apoi targa cu mortul, ducînd-o pînă în prima curte a Reduitului unde poposiră lîngă o brazdă de verdeaţă.

- Ce faci, mă ? întrebă Iosif, mirat că Gore se oprise; ce, ai obosit ?

- Mişcă, băă ! se auzi atunci ţunînd şi o altă voce.

Gore însă, neascultînd de nimeni şi de nimic, se aplecă spre o floricică, o rupse şi o aruncă pe pieptul lui Costache.

În clipa următoare, spre curul celor doi se repeziră toate cizmele cetei de *cadre* şi de *lucrători* ai Jilavei, băgîndu-i în şuturi pe unde ieşiseră.

- Ce-ţi veni, măi, să-l laşi tocmai în faţa lor şi să rupi floarea aia ? îl întrebă „fierarul" pe Gore după ce-i vîrî din nou în celulă.

- Aşa mi-a venit mie, domnule, îi răspunse Gore, înfundîndu-şi capul în palme şi aşezîndu-se la marginea patului, pe curul vînăt de cîte cizme primise în el.

- Obicei de la ţară, nene, completă Iosif; nemaiştiind ce să zică şi el.

- Numai c-aici nu-i la ţară, îi răspunse sergentul, bucuros că i se spusese în glumă nene; aici eşti... Dar nu-şi încheie vorba că-n capul coridorului se auziră din nou paşi. speriat apoi şi el, le trînti vizeta-n nas cu un zgomot mai mare ca de obicei, ca s-arate omul că nu pactizează cu *banditii*, chiar dacă-s morţi.

- Asta-i dialectica, exclamă Iosif, ridicînd din umeri şi privind spre Mircea.

- Dialectica lui Jumanca sau a lui Moromet ? îl întrebă Mircea, gîndindu-se la o întîmplare din trecut care-l făcu să zîmbească amar.

„Ju-ju-jumanca ! - îi zisese cîndva Maromet, directorul închisorii, lui Jumanca, fostul socialist, amenințîndu-l cu un ciomag - nu eu am vrut să-ţi arăt că totul se re-re-re-zolvă prin re-re-re-voluţie, ci ştiinţa omenirii, dialectica lui Marx". Şi bîta-i era vîrîtă tot mai dialectic sub nas.

ŞI ACUM cui i-o mai veni rîndul ? se-ntrebă Mircea într-o zi cînd îl văzu pe Iosif că se uită iar atent la cuibul de rîndunică de lîngă bec.

- Mai ştii ? îi răspunse Iosif zîmbind şi privind cu coada ochiului spre el. Poate ţie, mie sau... dar nu-ndrăzni să pronunţe numele lui Gore care împletea alături un ciorap cu nişte paie de mătură.

- Hai ! Hai ! pronunţă şi numele meu, că simt eu la ce te gîndeşti, îl îndemnă Gore, preocupat în continuare de cum să-i iasă mai bine călcîiul ciorapului.

- Nu-l zic, pentru că ştiu că tu nu accepţi să mori oricum şi oriunde, ca noi ăştilalţi. Ţie ţi se va trimite o moarte specială, îi răspunse Iosif; doar n-ai zis tu că, indiferent dacă o să vrea sau nu Dumnezeu, tot ieşi de aici ?

- Şi ce-i dac-am zis ? Ce, parcă Dumnezeu se ia după mine ? Ia mai bine încearcă tu, Mirceo, ciorapii ăştia ! mai adăugă el, oferindu-i lui Mircea ciorapii din lînă de zeghe pe care tocmai atunci îi încheiase. Să ştiu dacă-ţi vin, c-am visat că lui Costache îi era frig şi-şi freca picioarele. Uite, parcă-l văd şi-acum. Era întins tot pe patul ăsta pe care a murit. Şi aş vrea să-ţi dau de pomană în numele lui; nu eşti tu oare cel mai prăpădit dintre noi ?

- Mulţumesc, îi zise Mircea, luîndu-i din mînă ciorapul tocmai atunci terminat. O să-l încerc.

Şi dînd să-l încerce, se aplecă cu capul mai spre perete lăsîndu-se niţel pe spate.

- La vecini e mare sfîrîială. Se aude prin zid, spuse el, uitînd ciorapul în mîna întinsă spre picior.

Era ca o balanţă nedecisă s-arate cît cîntărea ceea ce fusese pus în talgerele ei.

Gore se repezi atunci spre perete întrebînd în Morse: „Ce-i la voi, Popicule ?" I se adresă el lui Popa Aurel care bătea cel mai rapid răspunsul.

- La noi a murit Nuţi Pătrăşcanu, îi răspunse Aurel Popa, siderîndu-i cu noua veste.

Gore înţepenise cu degetul ridicat ca să mai întrebe ceva iar Iosif şi Mircea, sculaţi brusc la auzul noii morţi, se holbau nedumeriţi unul la celălalt.

- Dar de ce a murit ? mai încercă Gore să bată o întrebare. Nu primi nici un răspuns.

- Cei de dincolo erau probabil preocupaţi cu priveghiul.

- Măi, să fie ! rupse Iosif tăcerea, va să zică Nuţi ! Dar aşa, din senin ? Fără nici o prevenire ? Cel puţin la Costache se vedea din zi în zi că-i mai rău, dar Nuţi ? parcă mai ieri îl vedeam înhămat la tinetă cu Tavi Voinea. Şi se mişca, nu glumă. Iar acum aud că-i mort. Ce s-o fi-ntîmplînd, Doamne, cu noi ?

- Ce te tot miri ! îl certă Gore; parcă Nuţi n-ar fi fost şi el bolnav de plămîni cum a fost Costache; altfel de ce să-l fi pus acolo şi nu aici ? nu ca să-i îmbolnăvească pe ăia ? Numai uite, c-acum a luat-o şi el pe urmele lui Costache şi Dan. N-a mai aşteptat să le împlinească *celor de sus* socotelile. Aşa că... Aşa că aşteaptă-te şi tu la surprize; mai ştii ? zise Gore...

- Ba tu să te aştepţi, că tu te crezi nemuritor.

Tropotele auzite pe coridorul *Casimcăi* le curmă însă pe loc discuţia. Şi uşa celulei din vecini, deschisă tot cu acel pocnet cu care le fusese deschisă şi lor cînd murise Oprişan, se dădu mai larg ca oricînd de perete. Era ca o ofertă parcă, cu atît mai insistent făcută celor dinăuntru cu cît era vorba de o ieşire fără întoarcere. Şi, din acea celulă, Nuţi „răspunsese" primul la apel.

Îl scoaseră afară Aurel Popa şi Tavi Voinea ţinîndu-l unul de cap şi altul de picioare, aşezîndu-l apoi pe targă, aşa cum fusese aşezat şi Oprişan. Pe el, pe Nuţi, din coridorul *Casimcăi* nu-l mai scoaseră camarazii lui, ci doi hoţi de la drept comun, aduşi anume acolo cu zeghiile în cap, iar la poarta *Reduitului* îi mai fu schimbat încă odată „atelajul" ca să se păstreze „sicretul". După-aceea, drumul pînă la cimitir sau crematoriu nu mai ştiu nimeni de ce-i mai fu sau nu-i fu stînjenit.

CÎND UŞA celulei din care fusese scos Nuţi cu picioarele înainte se-nchise din nou cu o izbitură, de data aceasta însă mai puţin violent, din peretele vecin se auzi iar întrebarea: „Şi cum a fost ? Spune !"

Atunci Aurel Popa îşi începu din nou „răpăiala":

- Nu se aştepta nimeni de aici, nici chiar el, Nuţi, să moară atît de brusc, deşi vestea dispariţiei lui Oprişan îl afectase foarte tare. O zi după aceea n-a mai vorbit cu nimeni. A doua zi însă părea că şi-a revenit complet, nimeni nemaipomenind ceva nici măcar despre boală. De fapt nici el nu mai scuipa deloc. Ai fi zis chiar că i se închiseseră toate cavernele.

- Şi ? îl mai întrebă nerăbdător Gore.

- Şi, ce să vă mai spun, pînă mai ieri se tot ciondăneau cu Tavi pe chestia supercarpatinei.

- Adică ce supercarpatină ? întrebă curios Gore.

- Păi o să vedeţi voi dacă o să staţi vreodată împreună. Cică, dacă ar ajunge el la putere să poată decide, ar porunci să se facă o şosea suspendată pe culmile Carpaţilor începînd din Bucovina şi pînă la Cazane.

- Ăsta-i nebun de-a binelea !

- O fi, dar el o şi vede trecînd peste piscuri ca o omidă cu picioare de oţel; nebunia lui, ce să-i faci ? Bine însă că s-a fixat la asta, pentru că i-au mai trecut şi altele prin cap. De pildă, stîrpirea viilor şi a prunilor, ca să se mai termine o dată cu băutura şi cu beţivii. Ce mai ! ca Deceneu. Dar Nuţi nu s-a luat de el pe chestia viilor, ci a supercarpatinei. Şi de aici, gata cearta; Tavi c-o va face cu orice preţ, Nuţi că se pişă pe ea şi tot aşa pînă cînd au ajuns iar la „Piteşti" şi la ceea ce au făcut acolo unul şi altul. În cele din urmă, s-au hîrjonit şi pentru procesul domnului Pătraşcu, la care de fapt au depus amîndoi mărturie. Ştii doar ?

- Cum să nu ştiu, dar acum ce importanţă mai are ? Important e că şi-au spus de ajuns ca Nuţi să facă comoţie, hemoptizie sau ce o fi făcut.

- Ştiu eu ce-o fi făcut sau ce s-a rupt într-însul, că deodată, cum stătea alături de mine, a murit de parc-ar fi fost fulgerat. Probabil şi-o fi adus aminte de ceva ce uitase cu totul. A mai deschis doar gura ca să-şi fixeze mai bine privirea pe Voinea sau pe ceva ce stătea nevăzut alături de ei, apoi i-a ieşit o şuviţă de sînge din colţul buzelor şi gata ! s-a lăsat pe spate fără suflare. Eu l-am strigat pe nume: Nuţi ! Nuţi ! ce faci ? în timp ce Voinea, plimbîndu-se prin faţa uşii încă îşi mai justifica necesitatea supercarpatinei sau a depoziţiei din proces.

- Justifica sau explica ? insistă Gore.

- Mai ştiu eu dacă una sau alta; numai d-asta nu-mi mai ardea văzîndu-l pe Nuţi cum se duce. Însă ce mai ! se înfierbîntaseră rău de tot, Tavi acuzîndu-l de unele, iar el pe Tavi de altele, în legătură însă tot cu trecutul. Totuşi cred că

ceea ce a pus capac la toate a fost acuzarea de principiu a *Mişcării*; cum că ea ar fi fost „instrumentul burgheziei"...

- „Teza lui unchiu'tău "! i-a strigat la un moment dat Voinea. - Se referea, bine-nţeles, la Lucreţiu Pătrăşcanu al cărui nepot era Nuţi. - Ultimul vostru argument leninist, cînd nu mai aveţi încotro da.

- Şi tu n-ai marşat în anchetă la teza aceasta ? i-a ripostat Nuţi.

- Ba, da ! ţipă Tavi la el, dar am făcut-o după şase săptămîni de pişat pe mine, cînd mă legaseră fedeleş de un stîlp din celulă şi-mi zdrobiseră coastele cu bîta. Ce era să mai fac atunci ? Am zis şi eu ce-am zis ca să scap.

- Dar ce ai zis era şi ce credeai tu ? C-ai mai zis-o odată la Piteşti; ştii tu bine ! insista Nuţi.

- Ştiu foarte bine, c-am spus-o în faţa ta şi a lui Ţurcanu; dar ce-mi făcuseraţi voi oare pînă atunci ? Şi cine oare a fost cu ideea ?

- Or, continuă Popa Aurel, cred c-acesta a fost punctul nevralgic pe care i l-a atins Voinea şi la amintirea căruia a făcut Nuţi şoc. Cu toate că a mai încercat şi el să se explice la rîndu-i ce a păţit pînă a intrat în echipa lui Ţurcanu; cine să-l mai asculte însă cînd Voinea-l acuza - pe mine nu mă interesa că ştiam şi eu - iar domnul Pătraşcu era înnebunit de sciatică.

Aşa că ajunsese săracul să vorbească singur explicîndu-se, cînd, deodată, cum ţi-am mai spus, s-a oprit şi şi-a dat duhul. La ce anume s-o fi oprit cu gîndul însă, sau cine şi cu ce l-a împiedicat să mai sufle o vorbă, nu ştiu. Destul că s-a stins cum ai sufla într-o lumînare.

- Mda ! mormăi Gore depărtîndu-se de perete ca să le spună şi celorlalţi doi ce auzise.

Nu fu însă nevoie să explice prea multe pentru că atît Mircea cît şi Iosif trăseseră cu urechea la ciocăniturile lor înţelegînd aproape totul.

- L-o fi împiedicat îngerul păzitor să mai spună vreo prostie, încercă Mircea cu jumătate de glas o explicaţie pentru sine.

- Tu mai bine ai tăcea, îl certă Iosif; că-n d-astea n-ai cuvînt. N-ai trecut pe acolo; aşa că n-ai dreptul nici să acuzi nici să aperi. Şi mulţumeşte într-una lui Dumnezeu că te-a scutit de aşa ceva. C-altfel...

- Bine, bine, hai, gata ! interveni Gore, Dumnezeu ştie ce face cînd îl scoate şi cînd îl bagă pe fiecare în „marea scenă". Aşa că să-l lăsăm pe Nuţi pe drumul pe care a pornit, iar noi să vedem ce mai putem face ca să supravieţuim.

CÎND IOSIF trecu la pază şi se uita din nou spre bec, din cuib atîrna iar capul unui pui de rîndunică. Semn că mai murise unul.

- Măi să fie ! exclamă el iar ridicîndu-se de pe pat din poziţia de pază.

- Ce s-a-ntîmplat ? îl întrebă enervat Gore.

- Iar a murit o rîndunică, răspunse el nedumerit.

- Şi ce dacă ? Să moară odată toate ca să nu vă mai obsedeze, se răsti Gore la amîndoi. Că doar n-o să tot număr morţii, cînd din cuib, cînd de la noi.

După aceea, cum tot nu putea face altceva în timp ce stătea lungit, reveni la gîndul corespondenţei dintre număr şi formele de viaţă. Îl enervase chestiunea şi la-nceput, cînd o discutase cu Oprişan; îl înfuriase şi cînd Iosif o adusese iar pe tapet, observînd moartea celui de-al doilea pui de

rîndunică, şi-l supăra că-i revenise un fel de obsesie de care nu putea scăpa.

- Măi, voi doi, le spusese el la un moment dat lui Mircea şi Iosif, sînteţi atît de speriaţi, încît cred c-aţi ajuns să faceţi o legătură cauzală între orice fleac şi viaţa voastră. Uite, chiar şi cu puii ăştia de rîndunică. Dacă tot aţi stabilit o relaţie între voi şi ei, n-ar fi mai bine să-i consideraţi pe ei în funcţie de voi şi nu invers ? De unde şi pînă unde dacă a murit unul dintre ei, trebuie să moară şi unul din noi ?

- Măi Gore, îi răspunse Iosif, cu ochii tot la găurile de pază, eu nu-s atît de deştept ca tine, dar de mirat nu pot să nu mă mir cît de prost eşti uneori şi cum învîrteşti lucrurile aşa ca să nu le iei cum sînt. Ce dacă ne-am mirat de moartea puilor ăstora de rîndunică şi dacă ne-am gîndit c-ar putea fi o legătură între ei şi viaţa noastră ? Cîte nu-ţi trec aici şi ţie prin cap ? Altceva ce să faci în hruba asta decît să te gîndeşti, să visezi şi să-ţi aminteşti ?

- Să gîndeşti cum trebuie, îl repezi Gore. Nu să le bălmăjeşti pe toate ca-ntr-un ghiveci.

- Ascultă, mă ! se-nfurie atunci şi Iosif, ridicîndu-se din poziţia de pază. Ia spune-mi tu mie cine le-a-ntors şi le-a bălmăjit mai mult în viaţa noastră, asta a amîndurora, de pacum ? Eu sau tu ? Cine-ncepuse la Piteşti să se trezească şi la Gherla să-şi afirme noile convingeri ? eu sau tu ? Şi acum tot tu vii cu sfatul gîndirii celei bune ? De unde-i la tine monopolul cugetărilor întotdeauna drepte ? Nu crezi oare, tu cel care le ştii pe toate mai bine decît oricine, c-ai putea să te înşeli ?

- Chiar dacă mă înşel - dar nu m-am înşelat, dragă Sică - însă de revenit tot eu mi-am revenit primul, şi singur,

nu cu ajutorul altcuiva. Or, să văd eu care ar putea face la fel ?

- Da, recunosc, prostii ca tine au făcut mulţi, dar de revenit nu ştiu cum şi-a revenit fiecare. Un lucru ştiu însă precis, fiindcă-l văd zi de zi: ai o mîndrie în tine de nestins.

- Şi ce-i cu asta ?

- Din asta ţi s-au tras toate - dac-ar fi să generalizăm - şi încă ţi se vor mai trage multe dacă nu renunţi la ea.

- Ei, da; şi ce-ai vrea tu acum, să spun ?: bine, dragilor, cum gîndiţi e bine, să vă speriaţi de orice, de puii morţi, de fluturi, de şoareci şi de mai ştiu eu ce vă trece prin cap.

- Prin cap, dragă Gore, nu ştiu ce-mi trece, ce nu-mi trece, se plînse Mircea, dar prin maţe îmi trece acum o durere de parcă s-ar plimba un arici prin ele.

Şi zicînd aceasta fugi la tinetă.

- Te pomeneşti că şi p-ăsta l-o fi apucat „aia" de-o pulpană ?! îşi spuse Iosif mirîndu-se; Şi tu ziceai - i se adresă el după aceea lui Gore - că mie-mi zboară rîndunici prin cap.

- Nu boci mortul pînă nu-l vezi pe năsălie, îi răspunse Gore.

- Staţi, că deocamdată-s doar pe tinetă şi pînă la năsălie mai e, completă Mircea zîmbind din poziţia-i delicată în care se afla. Deşi, continuă el, diareea asta fulgerătoare şi cu dureri mă cam sperie. De la plămînii lui Costache s-o fi mutat aia la maţele mele.

- Şi mai ziceţi că eu gîndesc prost, obiectă Gore. Păi voi faceţi din orice o catastrofă: uite, ăsta dintr-o diaree se şi vede tămîiat; şi dacă la asta s-ar mai adăuga şi un pui de rîndunică, gata cu viaţa lui ! nu ?

- Mde ! exclamă Iosif, nu se ştie niciodată pe unde poate zbura o rîndunică.

După o oră însă, Mircea fu iar la tinetă, apoi încă o dată şi încă o dată, noaptea-ntreagă. În jur, nimeni nu mai zicea nimic. Iosif îl şi privea ca pe un om cu-n picior în groapă, în timp ce Gore îl încuraja, plîngîndu-se de dureri de maţe şi stînd şi el pe tinetă ca să vadă nenorocitul că nu-i singur.

A doua zi dimineaţă însă, cînd Mircea se mai putu tîrî pentru ultima oară la tinetă, din fund îi ţîşni un val de sînge.

- Gata-i şi ăsta ! îi şopti Iosif lui Gore în timp ce-l ajuta să-l transporte de la tinetă în pat.

- Dar ce te faci că n-a murit nici un pui de rîndunică ? încercă Gore să-l ironizeze ca să-i spulbere spaima.

- Nu zi de două ori, îi răspunse Iosif; poate moare şi ăla dac-o fi să moară şi ăsta. Şi cu o mişcare de cap i-l arătă pe Mircea.

- N-ai tu grijă, c-ăsta nu moare; aşa-i, Mirceo ? încercă el să-l încurajeze. Şi apoi eu ce păzesc aici ? Nu, nu dragă Sică; dacă Costache mi-a „scăpat", pe ăsta nu-l las nici mort din gheare.

- Gore ! s-o văd şi pe asta, tu luptîndu-te cu moartea ăluia.

- Binee ! Că m-ai mai văzut şi alte dăţi, nu ?

- Mde !

- O să vezi tu că Mircea n-o mierleşte: Ce Dumnezeu ! Să rămînem doar noi la pază ? În nici un caz !

Şi Mircea zîmbi atît de palid la auzul spuselor lui Gore, încît Iosif îl compară cu o lămîie stoarsă.

Din acea clipă, începu un alt calvar pentru toţi trei. Mircea, nemaiavînd puterea să se ridice din pat ca să se

ducă la tinetă, făcea pe el, Gore îl îngrijea, iar Iosif îi pregătea apa, cîrpele, balia de rufe pe care însă tot Gore le spăla. La fiecare val de sînge şi excremente ieşite din Mircea, Iosif însă zicea: „Hai şi de data asta, că poate nu vom mai avea mult !"

Că acest „mult" însemna pentru el viaţă sau chin, nu precizase niciodată.

Gore în schimb n-avea stare o clipă. Cînd Mircea făcea pe el, îl întorcea, îl spăla, îl ştergea, îl schimba şi, după ce se spăla şi el pe mîini, cu zîmbetul pe buze venea să-l întrebe zgîlţîindu-l puţin: „Ei ! Ţi-e mai bine acum ?"

Mircea, în loc de răspuns, surîdea, apoi, crispîndu-se îi şoptea: „iar am făcut..."

La un moment dat, exasperat de toată tevatura, Iosif propuse:

- Nu-i mai da izmene pe el că eu nu mai pot spăla.

Şi Gore nu-i mai dădu, sfîrtecîndu-şi-le şi pe ale lui ca să-i facă scutece. Ajunsese să-l înfăşeze ca pe un copil.

În cîteva zile Mircea, din slab ce era, deveni aproape schelet. Şi odată, cînd cei doi îl „manevrau" ca să-l spele, Iosif zise:

- Mare noroc pe noi c-a slăbit aşa înainte de a muri. Altfel ne scotea sufletul cu atîtea întoarceri şi săltări. De altminteri bine că-i aşa. Or avea viermii mai puţin ce roade sau cei de la crematoriu ce arde.

- O să facem grevă, să-i dea măcar un talazol, îi răspunse Gore ca şi cum nici n-ar fi auzit ce zicea Iosif. Apoi se repezi la uşă ca să cheme ofiţerul de serviciu. Ca prin minune însă, după cîteva bătăi cu bocancul în tabla uşii, se deschise vizeta şi-n ea se ivi chipul unui ofiţer.

- Raport la ofiţerul de serviciu ! îi strigă Gore în faţă.

- Eu sînt ofiţerul de serviciu, îi răspunse chipul încadrat de rama vizetei; ce vrei ?

- Să vie doctorul să-i dea muribundului ăstuia ceva, că altfel se „duce".

- Adică n-o s-o poată mierli fără ajutorul doctorului, vrei să zici ?

- Poate, nu poate, noi, începînd din această clipă, declarăm greva foamei pînă cînd prietenul nostru, ăsta - şi cu degetul Gore îl arătă pe Mircea lungit pe pat - nu va fi scos de aici viu sau mort.

- Bine, băă ! o să raportez la *ăi de sus* şi dacă or vrea ei ?... bine, dacă nu, ştie ei ce face.

- Dar pe mine m-ai întrebat dacă-s de acord cu greva ? îi spuse Iosif lui Gore după ce ofiţerul închise vizeta.

- N-ai încotro. Altfel murim pe rînd de-a-n boulea. Şi de ce să nu facem o ultimă încercare. Poate avem noroc. După trei morţi, mai ştii dacă n-or accepta s-aducă şi ei un doctor; cel puţin să vadă cum stăm.

- Bine, fie şi de data asta cum zici tu, da-i ultima; se-nvoi Iosif, trecînd la pază ca un cîine plouat.

Stătea cu ochii aţintiţi la găurile din josul uşii ca să se poată odihni în voie, cînd deodată tresări:

- Dar, parcă am zis ca sîntem în grevă ? Aşa c-ar trebui să-mi fie indiferent dacă ne prind sau nu dormind.

- Mie nu, îi răspunse Gore; însă dac-aşa gîndeşti tu, n-ai decît. În definitiv, în regulamentul grevei statul întins pe pat e permis.

Amîndoi se lăfăiră apoi întinzîndu-şi ciolanele de parc-ar fi stat pînă atunci împachetaţi. Din nefericire însă, bucuria statului întins, fără grija surprinderii, le fu foarte

scurtă. În uşa mare deschisă apărură comandantul, *politicul*, ofiţerul de serviciu şi încă o mică trupă de gradaţi ai Jilavei.

- Care mori, bă, aici ? întrebă comandantul.

- Ăsta, domnule colonel, îi răspunse Gore arătîndu-i-l pe Mircea cu degetul.

- Şi ce-ţi pasă ţie ? îi zise *politicul*.

- Ei, uite că-mi pasă, domnule; de data asta îmi pasă foarte; e bine ?

- Măi a' dracu'! apoi întorcîndu-se către colonel: tovarăşe comandant ! Ce afurisiţi s-au făcut ăştia deodată ! Nu vi se pare că...

- Ie, ie afurisiţi *banditii*, că de aia ie ce ie iei ! rînji comandantul. Şi ziceţi că vreţi să muriţi şi voi o dată cu stîrvul ăsta ? îi mai întrebă el pe Iosif şi pe Gore.

- Cine a zis, domnule, că vrem să murim ? vrem doar să facem grevă pînă vine doctorul. Atîta tot.

- Păi dacă-i doar atît, tov. comandant - i se adresase *politicul* comandantului - trimite-le medicul şi gata ! Ăsta tot nu mai scapă. Pînă atunci însă să le mai bage şi furtunul cu hrană pe gît de cîteva ori. Că tot nu strică. Da, băieţi ?

- Nu, tovarăşe, ţipă atunci un caporal; c-am văzut eu că d-alde ăştia înghit maţul cu totul şi nu moare...

- Păi să nu moară, tovarăşe; să se chinuie, c-asta vrem şi noi. Ce au făcut *banditii* ăştia !... dar hai, acum executarea, ordonă *politicul* ca să-şi arate suprema autoritate.

- I-A DOBORÎT, cred, putoarea, comentă Iosif îndepărtîndu-se de uşa care le fusese trîntită în nas. Păcat că noi n-o să mai simţim.

- *Politicul* era drogherie, zise Gore; Ce mai ! Să nu moară de putoare; dar dă el acum antibioticele aici ? Dăăă ! Şi atunci de ce să te miri că se crede Dumnezeu ?

- „Nu, nu el, tovarăşe !" - încercă Iosif să-l imite pe Maromet, fostul comandant al Jilavei dintr-o altă perioadă - „ştiinţa o-o-o-menirii ! Ea-a-a a ve-ve-venit să ne-ne-ne dovedească că..că..ă".

- Mi-aduc aminte, zise Gore rîzînd şi aşezîndu-se întins pe pat în cea mai nepăsătoare poziţie. Dacă-i grevă, grevă să fie ! se justifică el apoi pentru poziţia luată, pereţilor umezi.

TREI ZILE după aceea fură lăsaţi în pace; Iosif şi Gore să nu mai mănînce, iar Mircea să moară sau să trăiască după cum s-ar fi nimerit.

Numai că cei doi suportară totuşi stoic foamea iar Mircea, pînă să moară, mai fu spălat de Gore în aceste zile de douăzeci şi şapte de ori la fund, iar în ultima zi, chiar cu propria-i apă de băut. Ultima gamelă, de fapt, din tineta pe care nu mai avea nici unul puterea s-o scoată le umplut.

- Acum îl spăl cu picăturile astea pentru ultima oară, îi spuse la un moment dat Gore lui Iosif, folosindu-şi şi apa lui de băut.

- Bine, mîrîi Iosif cu convingerea că e ultimul dar pe care avea să-l mai facă vreodată cuiva. Dar tu-l speli, completă el, că eu mor de scîrbă.

- Şi Gore îl spălă pe Mircea cum ai spăla un copil mic. Mai rămăseseră din el doar nişte biete oase înfăşurate într-un sac de piele zvîrlit pe o rogojină roşie şi mucilaginoasă. Semn, de fapt, că trupu-i era pe sfîrşite. Şi, după ce-l mai întoarse odată pe spate, zîmbindu-i cu acelaşi surîs

încurajator cu care-l îngrijise şi pe Costache Oprişan, îi zisese:

- Mirceo, să nu mori azi, să mai rezişti că nici noi nu mîncăm !

Iar Mircea drept răspuns, pentru că nu mai avea puterea să vorbească, zîmbi lăsînd să i se scurgă din ochi două lacrimi sărate, sărate...

- CE MAI E în cuibul rîndunicilor ? îl întrebă Gore pe Iosif cam la o oră după cină.

- Nici un mort la păsări, îi răspunse scurt Iosif cu gîndul la mîncare şi ochii ţintă la bec. Dar să vedem... Sau poate o fi început să te obsedeze şi pe tine moartea ?

- Nu moartea, ci numărul. Sînt curios, pentru că singur ai spus-o. Noi ăştialalţi vom mai vedea.

SPRE SEARĂ, după închidere, cînd sergentul de tură nu le mai deschisese uşa ca să-i ia în primire, ci doar vizeta mare, uitîndu-se la ei să vadă dacă nu cumva Mircea murise, Gore apropiindu-se de hoitul lui Mircea care puţea îngrozitor, îi spuse: „Mirceo, ştii ceva ? - şi Mircea, neputînd articula vreun răspuns, deschise doar ochii - să nu mori nici în noaptea asta, că ştii ! nu-i bine să mori noaptea".

Şi Mircea îşi clătină doar capul dintr-o parte într-alta, semn că-l auzise.

NOAPTEA ce urmă fu apoi pentru toţi ca un priveghi; Iosif gîndindu-se cui îi va veni rîndul la moarte după Mircea, şi dacă nu cumva lui, iar Gore ce să mai facă pentru a nu se lăsa pradă cu nici un chip vrerii ofiţerului politic.

„O să rezist, numai aşa, ca să le fac în ciudă", îşi spuse el cufundîndu-se într-o toropeală fără vise.

Mircea în schimb, pornit doar cu-n picior pe drumul fără întoarcere, se pomeni deodată, ca-n vremea copilăriei, în biserica din Ciungani, satul unde bunicul său îl lua deseori cu el la slujba de Paşte. Şi se văzu chiar cum îl dăduse jos Crîsnicul din desaga cu ceasloave în care fusese adus pînă acolo călare.

Ce frumos era atunci, la Paşte ! Într-o parte a desagii, zvîrlite peste şa, el, şi-n cealaltă ceasloavele, nişte cărţi groase, negre, unsuroase, cu nişte litere pe care nu le putuse niciodată citi.

Iar Crîsnicul, după ce-l scosese din desagă şi-l dăduse jos de pe cal, îl dusese în braţe la uşa din stînga a altarului. Abia se putea ţine însă pe picioare, atît de slab era. Şi dînd să se sprijine de ceva, se sprijini de icoana unui înger înaripat. Uşa pe care era icoana nu-l susţinu însă şi, scîrţîind, se deschise puţin, atît cît să se poată strecura prin ea o mînă albă care-l mîngîie pe cap. Era o mînă, scurtă, luminoasă, vizibilă doar pînă la încheietură şi de care-şi aminti apoi c-o mai simţise cîndva mîngîindu-l. Dar nu mai ştiu cînd, decît doar că-l mai mîngîiase într-o clipă de mare înghesuială.

Apoi, cînd Crîsnicul îi mai pusese în mînă şi un pai de lumînare care abia pîlpîia, bunicul apăru în uşă, bătrîn, în odăjdii strălucitoare, mai strălucitoare parcă decît oricînd, cu o torţă cu care-i aprinsese paiul de lumînare pe care el abia-l ţinea. După aceea, bunicul se retrase iar în altar şi-n urma lui, aceeaşi mînă albă care-l mîngîiase înainte îl mai mîngîie odată pe creştet, făcîndu-l să simtă un fior foarte ciudat. O furnicătură care-l străbătu din creştet pînă-n tălpi. Şi se trezi.

În faţa lui îl văzu atunci pe Gore care-i spuse:

- Acum e dimineaţă; dar nu ştiu ce să-ţi mai spun decît că nu muri nici azi, mai încearcă, zbate-te...

- Acum nu mai mor, vru el să-i spună lui Gore, mişcînd doar buzele.

Şi pe chip i se văzu o lumină care-l umplu de bucurie pe Gore.

- Cred că nu moare nici azi, îi şopti el lui Iosif.

- Nu moare azi, moare mîine; şi ce-i cu asta ? îi răspunse Iosif.

În clipa aceea se deschise însă uşa larg şi-n prag apăru un om cu-n halat alb însoţit de ofiţerul de serviciu.

- Doctorul ! exclamă ofiţerul. Mîncaţi ori vă bagă furtunul pe gît ? îi ameninţă el.

- Nici gînd ! îi răspunse Gore.

- Bagă-ne maţul pe gît, că tot e ceva, adăugă Iosif.

Şi atunci, de după uşă, se mai ivi un sergent cu un ceaun pe care-l propti lîngă tineta murdară.

- Aşezaţi-vă ! le porunci el.

Pe scaun se aşeză atunci Iosif, iar Gore se strămută pe un colţ de pat.

- Deschide-i gura ! porunci ofiţerul.

- Nu-i nevoie, răspunse Gore privindu-l pe doctorul care se apropia de Iosif cu-n cioc de barză (instrumentul cu care le deschidea gura greviştilor foamei cînd nu voiau să mănînce - un fel de menghină mică ce ţi se vîra între dinţi desfăcîndu-se cu şurub pe care-l învîrtea felcerul). Ne băgăm noi singuri furtunul pe gît. Dă-l încoa, domnule doctor ! Şi cu mîna întinsă spre omul în alb, Gore ceru furtunul.

Doctorul se apropie atunci de el cu furtunul întins şi, la un pas, se opri siderat. Gore îl recunoscuse. Era

Paraschiv, fostul lui coleg de la medicină. Numai că Paraschiv nu mai avea glas. Îşi dăduse şi el seama cu cine avea de-a face şi amuţise întinzîndu-i doar maţul cu pîlnie în cap. Şi Gore îl înşfăcă cu dexteritate vîrîndu-şi-l pe gît pînă în stomac, ca pe un sparanghel.

- Toarnă-i zeama ! porunci apoi doctorul sergentului de pază.

Şi sergentul turnă-n pîlnie o zeamă gălbuie care se scurse în Gore ca apa într-un jgheab.

- Încă o cană ! porunci doctorul.

În clipa aceea însă Gore smulse furtunul din gură şi-i zise:

- Las-o pentru celălalt, pentru Iosif.

Iar doctorul zîmbi şi aprobă nu fără o oarecare mirare.

- Şi eu cum să-mi bag sparanghelul ăsta pe gît ? întrebă Iosif.

- Ţi-l bag eu, se repezi Gore la el. Uite aşa: caşti gura, respiri adînc, îţi vîri maţul şi gata; toarnă ei apoi mîncarea.

- E periculoşi ăştia ! tovarăşe doctor, exclamă ofiţerul de serviciu. Dacă moare sub ochii noştri ?

- Nu moare, las' c-aici-s eu !

Şi, discret, îi făcu lui Gore semn cu ochiul să-i bage lui Iosif furtunul în gît.

Iosif însă, văzînd că Gore se şi pregătise cu maţul, îi zise:

- Las' că-l bag eu; ce, numai tu eşti deştept ? Şi, înşfăcînd maţul, şi-l vîrî singur pînă-n stomac.

- Ăştia e mari hoţi, tovarăşe doctor ! interveni iar ofiţerul de serviciu. E versaţi ai dracu' !; ce, parcă-i acum pentru prima dată că se îndoapă aşa ? Cîte d'astea or mai fi

înghiţit ei ? Nu-i aşa, bandiţilor ? Ia spuneţi voi drept pe cîţi aţi mai îndopat aşa, la Piteşti ?

- Pe mulţi, domnule, pe foarte mulţi; îi răspunse Iosif privind spre Gore.

- Ăştia-şi bat joc de noi, tovarăşe doctor; închipuiţi-vă însă ce ne-ar face dacă le-am pica în mînă ? Hm ? ne-ar beli de vii !

- O să vă beliţi singuri, îi răspunse scurt Gore.

- Ha ! ha ! ha !; rîse atunci prosteşte sergentul. Acum însă noi pe voi, mai adăugă el. Dar ţineţi-l bine tovarăşe doctor, că-i torn zeama.

Şi doctorul făcîndu-se că-l ţine pe Iosif, îi zise:

- Toarnă !

- Încă una ! adăugă Gore pe acelaşi ton poruncitor ca doctorul.

- Io-ţe cine-mi porunceşte mie ?! se miră sergentul.

- E porţia mea, domnule, îl lămuri Gore, e dreptul meu.

- Toarnă-i ! toarnă-i ! insistă şi doctorul; Că-i porţia lui.

- Dar nu-i reglementar, tovarăşe ! izbucni ofiţerul de serviciu.

- Reglementar, nereglementar, ce vrei ? să-i las să moară ? Aşa mi s-a ordonat, să-i hrănesc, şi aşa-i hrănesc; cu mîncarea ce mi s-a dat. Nimic în plus. S-a înţeles ?

- Dar, tovarăşe, dar...

- Nici un dar, că eu nu fac daruri.

Iosif îşi smulse atunci şi el furtunul din stomac.

- Mîncaţi-vi-l voi atunci ! se răsti el la ofiţerul de tură zvîrlindu-i furtunul în braţe.

- O să mi-o plăteşti tu ! îl ameninţă ofiţerul, ştergîndu-se pe mîini de balele de pe furtun.

- Încetaţi, tovarăşi ! interveni doctorul. Deocamdată, gata ! şi o să raportăm mai sus. Hai ! închideţi uşa acum. Asta, adăugă el apoi uitîndu-se spre Gore, fiindcă el e tartorul, trebuie adus la raport la mine; o să-l învăţ eu cum să se poarte cu cei ce-i dau viaţă.

- Înţeles, să trăiţi ! răspunse sergentul izbind uşa cu piciorul.

ACUM să te ţii ! exclamă Iosif, văzîndu-se iar singuri. Bine c-am băgat totuşi ceva la jgheab.

- Mă doare-n c... ce-o să vedem ! spuse Gore; o să vedem că... şi vrînd să spună că-n doctorul venit îşi recunoscuse un fost coleg de facultate, se opri totuşi. Dar dacă... Şi tăcu.mîlc.

La vreo oră după aceea, uşa fu iar izbită-n lături şi sergentul de tură îl invită pe Gore să iasă numaidecît la doctor.

- Adică ? se miră Gore, nevoind să se conformeze dintr-o dată poruncii.

- Doctorul, doctorul ! ăla care a fost aici; te aşteaptă în birou la mine, îl suprainformă sergentul nu fără o oarecare bucurie pe chip.

Gîndul că totuşi aceste cadavre mai puteau fi reparate oarecum de un doctor, chiar dacă le vedea la un an o dată, parcă-i crea şi lui o bună dispoziţie. În definitiv i-ar fi dat mai puţin de lucru. Una era să ai de-a face cu *banditi* sănătoşi şi alta cu nişte mortăciuni împuţite.

Şi Gore fu condus la „biroul" sergentului de tură. O celulă, de fapt, în capul coridorului, cu o sobă specială, iarna,

iar vara cu o fereastră ce da direct în uşa de la ieşire a *Casimcăi*. Acolo îl aştepta doctorul, acelaşi care-l vizitase şi-n celulă.

- Ah ! exclamă el după ce fu introdus Gore în „birou", apoi, adresîndu-se sergentului.

- Tovarăşe, te rog adu-mi de la poarta întîia stetoscopul. Că l-am uitat acolo.

- Ce-i aia ? întrebă mirat sergentul.

- Ăla pe care-l pun eu în urechi ca să ascult cum bate inima.

- Da, ştiu ! exclamă sergentul părăsind imediat încăperea.

Şi după ce doctorul îl văzu ieşit din curticica în care dădea *Casimca*, simţindu-se în deplină siguranţă, se întoarse spre Gore.

- Bine, mă Gore, să nu mă recunoşti tu pe mine, colegul tău de an ?

Gore însă, după ce se convinsese din priviri că sergentul nu-i pe aproape, cu voce mai scăzută ca a doctorului, făcîndu-i semn cu-n deget semnul discret al prudenţei, îi răspunse:

- S-o crezi tu; pentru că nu ştii unde te afli; astea-s încăperile morţii, Paraschive ! Pricepi tu ? Nişte hrube unde ne-au băgat ca să ne omoare. Aşa că, repede, pînă nu vine sergentul, dă-mi ceva pentru cel bolnav din celulă, că „se duce", crapă poate chiar azi; înţelegi ?...

- Am priceput eu; n-ai tu grijă, dar ce să fac ? aşa m-au repartizat după absolvire, la penitenciare. Şi Jilava n-a fost singurul. Însă oricum, slujba-i sigură şi unde ! în Bucureşti, nu-ntr-o circă prăpădită pe cine ştie unde. Aşa că vezi. Ţine însă aici, uite patru tetracicline pentru ăla, bolnavul,

şi vă descurcaţi voi. Bagă-le undeva bine să nu te percheziţioneze la întoarcerea în celulă că ţi le iau; ştii tu c-aici numai *politicul* aprobă antibioticele contra - mă înţelegi - ciripeală.

Gore însă le luă repede şi le băgă în gură spre mirarea doctorului care voi să-i mai atragă atenţia că totuşi nu erau pentru el ci pentru cel „bolnav" din celulă.

- Nici o teamă ! îl asigură Gore după ce le vîrî ca pe nişte mărgele între dinţii din faţă şi buza de jos. Aici nu le mai găseşte chiar dacă-mi bagă degetul şi sub limbă; uite ! Şi, zicînd aceasta, îşi vîrî demonstrativ degetul în gură ca şi cum s-ar fi percheziţionat singur; aşa că fii pe pace; în mîinile lor nu mai pică; cel mult poate în stomacul meu, dar le-aş vărsa imediat ca să-mi salvez prietenul. Astea-s aur, viaţă pentru el.

- Mie-mi spui ? zîmbi Paraschiv. Dacă are noroc, cu asta-i pe picioare chiar mîine.

- Sigur ! adeveri Gore accentuînd u-ul din sigur.

- Dar în celulă de ce nu mi-ai făcut semn ? cu coada ochiului măcar, dacă nu cumva cu altceva ? îl mai întrebă doctorul; eu te-am recunoscut din primul moment; c-atunci cînd ai dispărut tu, în anul patru de la medicină, atunci, în mai '48...

Nu mai putu însă continua, că-n clipa aceea sergentul trimis după stetoscop se-ntoarse cu el, ţinîndu-l în mînă ca pe un şarpe veninos. Îi era frică să-l ţină mai aproape de corp şi i-l puse doctorului pe masă ca pe ceva de care abia aştepta să se descotorosească. Nici prin gînd însă nu-i trecuse că trimiterea lui după aparat fusese un truc.

- Vă mai trebuie ? îl întrebă el totuşi ca să se asigure că nu făcuse drumul degeaba.

- Sigur că da; ia dezbracă dumneata haina la piept, îi ordonă el apoi lui Gore făcîndu-se că-l ascultă la inimă. După aceea adresîndu-se sergentului îi spuse: „N-are nimic, du-l în celulă !"

- Dar nu ăsta moare, tovarăşe doctor, schiţă atunci şi sergentul un protest; altu-i bolnavul...

- Tovarăşe sergent, te rog... nu mă învăţa dumneata pe cine trebuie şi pe cine nu trebuie să-l văd. Asta o ştiu ei, *cei de sus*; aşa că faci dumneata ce zic eu: îl duci pe ăsta la locul lui şi atîta tot, 'ţeles ?

- 'Ţeles, să trăiţi ! răspunse sergentul, luînd şi o vagă poziţie de drepţi.

ACOLO însă, Gore, de îndată ce se convinsese că sergentul se depărtase de uşă, îi spuse lui Mircea:

- Eşti salvat !

Deschizînd şi mai tare gura, scoase apoi din ea cele patru tetracicline întinzîndu-i-le în palma mîinii drepte, deschisă.

Erau patru nasturi portocalii spălăciţi de cît stătuseră în gura lui Gore, între gingie şi buza de jos; patru sîmburi din care avea din nou să încolţească viaţa lui Mircea.

Numai că Gore mai adăugă:

- Doi îi iei acum şi cu ceilalţi doi îţi fac o clismă.

- Ai înnebunit ? îl întrebă Iosif. Dar cu ce să-i faci clismă şi ce clismă ? nu înţeleg, la ce i-ar mai folosi ?

- Pînă să-nţelegi tu, mai va; dar clisma i-o fac pentru că-n intestinele lui Mircea mai iute ajunge tetraciclina pe fund decît pe gură. Şi acolo-i buba cea mare la el, în maţe, pricepi ? Iar cu ce i-o voi face, voi vedea; cu ajutorul tău, dacă vrei să ştii...

- Adică ? se holbă Iosif speriat la gîndul că cine ştie ce avea Gore să-l mai pună să facă.

- Adică eu o să-l răstorn cu fundul în sus peste capul patului iar tu o să-i deschizi sfincterul cu coada unei periuţe de dinţi; ciotul ăla pe care l-a păstrat Mircea de la intrarea în puşcărie. După aceea am să-i torn în fund tetraciclina dizolvată în soluţia de cafea pe care am păstrat-o de dimineaţă. Doar acum e gata cu greva !

- Şi crezi c-o să poţi ? îl mai întrebă sfios Iosif; vrea şi el ? e de acord ?

- Parcă-i după el ? Vrea nu vrea, asta-i soluţia cea mai bună dacă vrea să scape; nu-i aşa, Mirceo, că vrei ?

Mircea, auzind toată discuţia şi, stins de puteri cum era, ce mai putea face ? închise pleoapele în semn de aprobare.

- E de acord, exclamă atunci Gore luîndu-l în braţe ca să-l aşeze în poziţia necesară pentru clismă.

Iosif făcu apoi şi el ce i se porunci şi-n după minute totul fu gata; Mircea avea în el patru tetracicline; două băgate pe fund şi două pe gură.

- Acum treci la pază ! îi porunci Gore lui Iosif ca să mă odihnesc. Am întrerupt greva şi sînt dispus să mănînc orice dacă ne vor aduce de mîncare.

- Dar nu ne-am spălat pe mîini, îi aminti Iosif.

- Nici nu mai avem cu ce, îi răspunse Gore ştergîndu-şi mîinile pe pulpanele zeghei.

- Hm ! exclamă Iosif, cu ochii cînd la cele patru găuri din josul uşii, cînd la puii de rîndunică din cuibul de lîngă bec.

MIRCEA însă, îndată ce se văzu aşternut la locul lui, adormi, şi adormi atît de profund încît nici Gore nici Iosif

aproape că nu-l mai auziră respirînd. Gîndurile lor zburau aiurea, desprinse de grija celui pentru care ei, în sinea lor, credeau că făcuseră tot ce le stătuse-n putinţă ca să-l salveze.

Şi-ntr-adevăr făcuseră; şi făcuseră cu preţul sacrificării ultimelor picături de apă pe care le mai aveau în celulă.

La un moment dat însă, Gore tresări. Prea nu se auzea nimic în jur. Poate că aţipise şi el, poate că aţipise şi Iosif la pază, dar poate că murise şi Mircea ?

- Mirceo ! Mirceo ! îl strigă el pe Mircea zgîlţîindu-l puternic.

Mircea nu răspunse şi nici nu deschise ochii.

- Ăsta s-a dus; a mierlit-o ! strigă atunci Gore.

Mircea însă, deschise ochii şi, cu-n zîmbet fad pe faţă, vru să murmure ceva. Nu reuşi din păcate să scoată nici un fel de sunet ci clătină doar uşor din cap în semn de protest; un fel de „nu-i adevărat, n-am murit şi nici nu vreau să mor". Ceea ce-l bucură foarte tare pe Gore. Nu şi pe Iosif însă, care îşi contempla mîinile nespălate cu gîndurile zburătăcite aiurea.

A DOUA ZI după toată tărăşenia, Mircea nu mai avea diaree, iar Gore şi Iosif se putură spăla cu toată apa pe care o primiră.

Încetară şi greva foamei, mulţumiţi că le venise doctorul, chiar dacă nu-i consultase pe toţi. Ceea ce fusese cel mai important pentru ei, obţinuseră: Mircea nu murise; se vindecă chiar, şi-n puţină vreme avea să redevină „paznicul" al treilea dinlăuntrul celulei.

Problema lor însă era alta: Cu ce să-l hrănească pe convalescent ca să-l întremeze ?

Şi cel care găsi soluţia, fu tot Gore.

- Sică ! îl luă el cu binişorul pe Iosif; aş zice că n-ar fi rău dacă i-am da noi raţia noastră de pîine cel puţin pînă-şi revine ? Şi, ca să nu zici că-s zgîrcit, eu uite i-o cedez pentru opt săptămîni de acum înainte; e bine ?

- Pentru el, da; pentru mine, nu... dar, uite, ca să nu zici aşa şi pe dincolo; i-o cedez şi eu; cînd nu mi-o fi foame însă.

- Dar cînd nu ţi-o fi ţie foame ? dacă tot timpul numai la asta te gîndeşti ?

- Hai, hai, lasă-mă ! fac şi eu ce pot, şi tu... adică... pe tine te priveşte... dar nu, uite; m-am răzgîndit, o să i-o dau şi eu; însă numai mîine. Vineri voi vedea.

- Bun ş-aşa, conchise Gore, aşteptînd ca ziua următoare s-aducă ceea ce nu adusese cea care trecuse.

Şi le aduse, dar nu ce aşteptau ei, ci obligaţia cumplită pe care singuri şi-o asumaseră de a-i da lui Mircea toată pîinea pe care o primeau de două ori pe săptămînă.

Drept urmare, Gore se îmbolnăvi de tuberculoză ganglionară, arătînd la cap ca o pară cu codiţa în sus, iar Iosif ca o stafie cu urechi clăpăuge.

- Măi ! îi spuse într-o zi gardianul de tură lui Gore, pare că nu mai ai mult şi o să miroşi dovleacul la rădăcină.

- Ce are a face ? îi răspunse Gore; Poate că o face atunci şi el flori roşii.

PÎNĂ SĂ mai ajungă însă Gore să miroase dovleacul la rădăcină, în celula vecină se auzi, într-o zi, un urlet de parcă i s-ar fi smuls cuiva limba.

- Ce se întîmplă la voi ? îl întrebă atunci prin perete Gore pe Aurel Popa. Parc-ar fi cineva sfîşiat în bucăţi.

- Nimic, îl linişti Aurel. A urlat domnul Pătraşcu pentru că reumatismul sau sciatica l-au anchilozat complet. Şi Voinea, voind să-l întoarcă de pe o parte pe alta, i-a produs fără să vrea durerea ale cărei urme le-aţi auzit.

- Dar chiar aşa-i de rău anchilozat ? insistă Gore.

- Cumplit ! E ca un butuc, şi dacă-l mişti brusc, cum a făcut Tavi, ţipă ca-n gură de şarpe. Are pe semne dureri atroce şi nu-şi mai poate stăpîni durerea. Altfel, ştii cum era ? Pînă să scoată vreun scîncet trebuia să-l loveşti cu parul.

- Bine, dar ce-o să faceţi ? Îl lăsaţi aşa ?

- Păi ce-am putea face ? că medicamente şi aşa nu i se dau. Decît să ne uităm la el, şi noi şi paznicii.

- Bun, dar atunci întoarceţi-l mai cu grijă, ca să nu ţipe şi eventual declaraţi greva foamei; noi n-am făcut la fel de l-am salvat pe Mircea ?

- Zău ?! se miră nedumerit Aurel.

- Zău, pentru că altă cale nu aveţi; decît să asistaţi cinici la agonia lui.

- Da, dar noi ăştialalţi, nu tot agonizăm ? Şi mai devreme sau mai tîrziu...

- Mai devreme sau mai tîrziu vom muri cu toţii, dar nici să ne lăsăm ca oile. Ei să ne omoare şi noi să tăcem, c-aşa ne-a fost soarta ?

- Eh ! că parcă pînă acum ce-am făcut ? Nu ne-am tot zbătut ?

- Da, dar uite că n-a fost destul; bietul dom' Pătraşcu a ajuns şi el la capătul puterilor ? A ajuns. Şi voi ce faceţi ? Asistaţi indiferenţi la ţipetele lui, nu ?

- Mda ! ai dreptate. Bine. O să vorbim cu el şi o să declanşăm grevă.

- Vezi însă, că dacă-i spuneţi, n-o să accepte; aşa că declaraţi-o doar voi doi, tu şi cu Tavi. Şi dac-o vrea şi el să vi se alăture, pe urmă, bine, dacă nu, ziceţi-i gardianului că vreţi să vi se aducă doctorul ca să-i dea ceva bolnavului sau să-l ia la spital.

- Şi ăştia, la raportul nostru, numaidecît o să ne aducă doctorul şi o să-l ia la spital.

- Bine, măi Popicule (aşa-i zicea Gore cînd se înfuria puţin pe el), ce naiba ! Te credeam mai deştept. Păi dacă voi vă postaţi de la început pe poziţia lor şi gîndiţi astfel o s-aşteptaţi mult şi bine salvarea. Nu pricepeţi odată că trebuie să ducem o luptă continuă cu ăştia ? Cînd cu greva, cînd cu vorba ?

- Da, dar aşa nu le dăm oare satisfacţie dublă ? îl întrebă şi mai nedumerit Aurel.

- Ce satisfacţie ? Că ţipăm, nu mîncăm, protestăm ?

- Ştiu eu ?!!

- Păi nu ştii tu, ştiu eu: nu le face plăcere şi-i irită nespus de mult. Cel puţin pe ăştia, care ne au aici în supraveghere, orice protest de al nostru îi scoate din sărite. Şi nu-i vorba de cei de la vizetă, ci de cei de la conducere: ofiţerii, comandantul, *politicul*, bestia aia de Ştefan, lamandi călăul, şi toţi cei care răspund de noi.

- Şi ce-i dacă-i iritäm ? Nu şi aşa sîntem puşi aici pentru tocare mărunt, mărunt ?

- Ba da, Popicule, dar tu eşti prost ? Păi dacă asta vor, înseamnă că şi eu, victimă, să vreau acelaşi lucru ? Să le accept punctul lor de vedere ?

- Nu, dar tu crezi că punctul de vedere al victimei mai contează ?

- Oho ! şi-ncă cum !

- Ai putea să-mi explici ?

- Păi uite cum. Ăştia, paznicii, începînd cu cel de la vizetă şi sfîrşind cu comandantul sau *politicul*, ştiu că *cei de sus* ne-au adus aici, ca-ntr-un fel sau altul s-o sfîrşim şi să scape de noi. Mde ! plata pentru că nu le-am făcut jocul. Or asta, făcîndu-se, prin conducerea Jilavei, adică cu complicitatea celor de acolo, tot ei sînt cei care - ştiind ce au mai păţit şi alte conduceri de penitenciare pentru diverse complicităţi - n-ar vrea ca totul - adică noi - să le fie numai lor aruncat în spinare. Şi atunci ce-şi zic ? De ce să fim numai noi răspunzători de bandiţii ăştia ? Ia să aibă şi „ăi de sus" partea lor de răspundere. Şi uite aşa, vrînd nevrînd, le anunţă zilnic superiorilor tot ce aud că se petrece cu noi: ţipete, răcnete, plîns, aftări, greve.

- Şi ?

- Şi *cei de sus*, sau de *foarte sus*, uite că ne mai trimit cîte un medic, chiar dacă o dată la trei ani. Cum ne-au trimis de pildă pentru Mircea. Să fie şi doctorul răspunzător măcar în parte de morţile noastre. Că acest medic s-a-ntîmplat să fie şi... dar nu-şi încheie fraza că paznicul începuse iar să umble pe la vizetele uşilor.

Popicu însă, sărind de la perete, se hotărî să declare greva foamei. Tavi Voinea în schimb, la auzul hotărîrii lui Aurel, rîse: Popicu e naiv, îşi zise el. În cele din urmă însă i se alătură. Oricum, nu se putea eschiva de la o faptă care ar fi trebuit, poate, vreodată făcută şi pentru el. Nu se putu însă abţine în sinea lui să-l bombăne pe Gore pentru ideile pe care mereu i le injecta lui Popicu, făcîndu-l să-i tulbure planurile. El gîndea altfel.

NICOLAE Pătraşcu, trebuie să sufere şi să urle ca să se audă în toată Jilava că-n *Casimcă* se petrece ceva monstruos. El, însă, Octavian Voinea, fiind cheia procesului lui Ţurcanu şi chiar şi a lui Pătraşcu, trebuie să supravieţuiască cu orice preţ. Oare nu de declaraţiile lui avuseseră toţi nevoie, depinseseră chiar de ele ? Şi atunci ? Nu era el cel mai important, cel pe care, dacă-l menţinuse M.A.I.-ul în viaţă, trebuie cu atît mai mult să-l menţină şi ai lui ?

Într-o zi însă, Aurel Popa îi spusese:

- Tavi ! Cred că dac-ar trebui neapărat să moară cineva din celula noastră şi dacă acel cineva ar trebui să fii tu, n-ai pregeta nici o clipă totuşi să-l trimiţi pe altul în locul tău. Aşa-i ?

El însă rîse, răspunzîndu-i jumătate în glumă, jumătate în serios:

- Da, pentru că nu-i tot una să mor eu sau un prost ca tine. Nu sîntem egali, omule !

- Cred şi eu, completă Aurel; mai ales cînd e vorba de asumarea unor merite; cînd e vorba însă de plată şi de răspundere, atunci să fie altul în locul tău. Aşa gîndeşti tu.

- Dar tu gîndeşti altfel ?

- Chiar dacă nu, de spus n-o să spun nici mort.

- Da, într-asta ne deosebim într-adevăr noi doi, la gură; faptele-s altceva.

- Dar ai trecut tu prin ce am trecut eu ?

- Nu, însă nici n-am avut pretenţiile tale. Şi nouă Bunul Dumnezeu ne trimite încercările nu după fapte, ci după pretenţii. Iar tu le ai... aşa că...

- Aşa că ce ? Nu merit ?

- Cu prisosinţă chiar; de aceea ai şi păţit ce ai păţit.

- Am păţit, am păţit, dar am păţit eu şi nu tu; aşa că nu poţi avea aceleaşi pretenţii. Eu sînt mult mai complex.

- Să-ţi fie de bine şi s-o scoţi cît mai uşor la capăt, îi ură Aurel Popa întrerupînd discuţia ca să se pregătească de programul închisorii.

ÎNTR-O ZI, cînd durerile de sciatică sau de reumatism i se mai potoliseră, Nicolae Pătraşcu se prinse fără voia lui într-o discuţie destul de aprinsă. Tavi Voinea susţinea teoria imposibilităţii rezistenţei nelimitate la teroare şi bătaie, iar Aurel Popa, fără a-l contrazice direct, era de părere că doar mila divină îi scuteşte pe unii de încercarea suferinţei. „Adică, dacă Dumnezeu iubeşte pe cineva mult, nu-l încearcă, zicea el, ci, dimpotrivă, îl fereşte de rău". La care, Voinea, oftînd, regreta din rărunchi că pe el nu-l prea iubise Bunul Dumnezeu cum ar fi trebuit, încercîndu-l în schimb pe rupte, mai rău ca pe Iov. De unde apoi alte şi alte discuţii în care însă Aurel Popa ceda întotdeauna. Şi-ntr-o seară, după numărătoare şi închidere, ca să-l mai apere pe Aurel, la care ţinea parcă totuşi mai mult, tocmai pentru naivitatea lui, Nicolae Pătraşcu îi spuse lui Voinea că Aurel Popa avea mai multă dreptate.

- În ce sens ? sări Voinea de la locul lui.

- În sensul că el, dacă spune ceva, ceea ce spune e rezultatul nu al unei elaborări ci al unei „gîndiri pe loc". Şi gîndirea spontană e semnul primei „şoapte", a celei care nu greşeşte niciodată. Ce mai ! Glasul inimii.

- Dar eu de ce simt în mine două „şoapte" deodată ? îl întrebă Voinea.

- Pentru că eşti dialectic, domnule Voinea, îi spuse zîmbind Pătraşcu. Şi diavolul aşa procedează, prin dialectică.

E invenţia pe care o opune îndrituirilor divine ori de cîte ori e înghesuit.

- Daa ? Sînt dialectic ? îi ripostă el. Atunci să se ocupe numai Aurel de dumneavoastră; să vă-ntoarcă el de pe o parte pe alta. Şi nici să nu mai apelaţi vreodată la mine.

- N-o lua aşa, domnule, îi zise atunci Nicolae Pătraşcu; eu ce ţi-am spus, ţi-am spus ca o simplă observaţie şi nu ca reproş, iar dacă nu vrei să mă mai ajuţi, cu ce aş putea eu să te oblig ? În definitiv, fiecare cu soarta lui şi cu ce i s-a dat să ducă.

- De-acord, răspunse Voinea, bucurîndu-se aparent că Pătraşcu îl „observase" doar şi nicidecum jignise. Dar de ce le-o fi dat atunci, oare, unora să suporte mai mult decît alţii ?

- Ascultă Tavi, de cînd pînă cînd îl întreabă oala pe olar de ce a făcut-o într-un fel sau altul ? îi zise Aurel Popa.

- Da, ai dreptate; numai că eu nu sînt oală.

- E o alegorie totuşi, domnule Voinea, interveni Nicolae Pătraşcu; şi ia-o ca atare; nu te mai şifona la orice aluzie.

- Ştiţi ce ? M-am săturat de atîtea alegorii. Astea-s lovituri mascate.

- Dar îţi vin din partea prietenilor, aşa că...

- Ei, atunci aflaţi că nu mai suport nici prietenii.

- Păi, n-ai de ales, dacă tot ne-au pus împreună. Fără numai dacă vrei să faci ceea ce urmăresc şi *cei de sus*, cum a făcut şi Dan Dumitrescu.

- Da ? şi de aceea vreţi să mă împingeţi şi pe mine spre prăpastie ?

- Noi în nici un caz; orgoliul însă cu siguranţă.

- Orgoliul meu, domnilor, a fost de mult călcat în picioare.

- Şi ce dacă ţi-a fost călcat ? orgoliul omenesc nu dispare orice i s-ar face insului; se sublimează, se converteşte, se subtilizează, dar nu piere. De altfel, e o chestiune mistică şi nu uita: că-i cel dintîi şi cel mai mare păcat ! fisura pe care se strecoară diavolul în sufletul omului.

- Se poate, numai că eu nu dorm, chiar dacă diavolul e meşter în strecurări; şi apoi sufletul ştiu să mi-l păzesc.

- Fără ajutor divin, nu cred că vei putea.

- Nici aşa, domnule Pătraşcu, să-l amestecăm pe Dumnezeu în toate ale noastre.

- Nu-l amestecăm noi, se amestecă El; pentru că nici să-şi părăsească creaţia nu poate.

- Păi dacă mă ştiaţi aşa... însă, oricum, eu m-am săturat să tot primesc şi ceilalţi să tot dea.

- În orice caz noi nu sîntem „ceilalţi"; ceilalţi sînt „ei" şi nu noi, între noi incluzîndu-te şi pe tine.

- Bine, bine, fie şi cum ziceţi, dar cel puţin ascultaţi-mă, sau, mai bine zis, auziţi-mă şi pe mine cînd spun ceva, fiindcă o fac cînd nu mai pot. Ce vreţi ? Sînt şi eu cum sînt şi am nevoie să fiu ascultat.

- De acord, interveni Aurel Popa, numai că deocamdată noi avem nevoie de ajutorul tău şi nu tu de al nostru.

- Bun, bun, o să vi-l dau; poate fi liniştit domnul Pătraşcu. Dureri să aibă el, şi nevoie să-l ajut, că nu mă voi feri s-o fac.

- Bate-te peste gură, gloabă afurisită, îl apostrofă Aurel, că nu ştii cînd o să-ţi vină şi ţie rîndul.

- Dar de ce nu şi ţie ? îi răspunse Voinea rîzînd; de ce tot mie întîi ?

- Fiecăruia după merit şi pretenţii, n-ai spus tu oare aşa ?

- Hai, lăsaţi discuţia, c-a intrat iar cineva pe coridor şi-i cazul să treceţi la pază. Pentru voi, de altfel, nu pentru mine, încercă Pătraşcu să-i facă atenţi.

Şi toaca Jilavei sună lugubru, marcînd încă un eveniment în cele 24 de ore ale penitenciarului: schimbul de noapte.

DACĂ ĂŞTIA au început să dispară unul după altul, şi pînă acum ritmul dispariţiei lor este bun, în scurt timp cred c-o să scăpăm de ei, spuse insul cu părul cărunt din Consiliul superior de supraveghere al celor din „secretul Jilavei" sau a cazului L (acèst L însemnînd „problema legionară").

- Perfect, aprobă a doua persoană din consiliu, un tip îndesat la trup şi cu-n rictus permanent în colţul drept al gurii. Numai să nu transpire cazu' în afară, adăugă el privindu-l pe cel din dreapta lui, specialistul de fapt în problemele „L".

Erau trei şi se aşezaseră în jurul unui birou masiv dintr-o sală amenajată pentru întîlniri secrete într-o clădire care n-ar fi dat nici ea cîtuşi de puţin semne pe dinafară c-ar fi folosit la ceea ce folosea.

- Asta depinde de cei din conducerea Jilavei pe care i-am pregătit special, îi răspunse al treilea. Atunci cînd am aranjat chestiunea cu Pantiuşa (singurul nume de altfel pronunţat la respectiva întîlnire). Şi pe chipul smead nu i se mai putu observa nimic. Era ca o mască de ceară.

- Din rapoartele *politicului* ar reieşi că fac prea mult „zgomot", interveni cel scund. Pătraşcu, uite, urlă de s-aude şi-n Giurgiu; Voinea se cere într-una la raport; Iosif V. Iosif e neastîmpărat şi violent, iar de la Pavel Grimalski, scrie aici *politicul*, se aşteaptă „imprevizibile gesturi ostile". E cel mai primejdios ca agresivitate dintre toţi.

- Mda ! exclamă cel cu părul cărunt. Aştia trebuie lichidaţi repede şi-n mare secret.

- De acord, dar aveţi cumva şi vreo idee în ceea ce priveşte procedura ? îl întrebă cel cu rictusul permanent în colţul gurii, lăsînd condeiul din mînă. Era ca şi cum ar fi făcut o pauză marcantă înainte de a consemna ceva de o deosebită importanţă.

- Ideile de acest gen, tovarăşe, nu aparţin unei persoane, ci unui Consiliu; chestiune de iniţiativă colectivă, de altfel, îi răspunse cel ce conducea efectiv lucrările grupului.

- Dar dumneavoastră, întîmplător nu aveţi nici una ? întrebă cel ce voia neapărat să noteze ceva.

- Numai în cazul în care ceilalţi ar fi prea „obosiţi" ca să mai poată avea idei. Sper însă că nu lucrez aici cu pensionari ? Sau poate vrea cineva să treacă-n rezervă ?... şi întrebarea îi rămase suspendată pe buze.

La această aluzie străvezie, care dealtfel denota poziţia ierarhică a celui ce o făcuse în cadrul serviciului preocupat de cazul „L", cel smead, tuşind scurt, le aminti de un alt alineat al articolului „n" dintr-un cod secret care prevedea tocmai ceea ce căutau ei. Şi cel scund respiră adînc. Se găsise soluţia ! Oferită însă de cine ? de anonimatul unor prevederi parafate într-un dosar al cărui

întocmitor era tot anonim. Deci nici o responsabilitate care ar fi putut cădea, la o adică, asupra cuiva.

Un instinct de conservare, o prevedere nemărturisită îl făcea pe fiecare să-şi suspecteze în aşa măsură tovarăşul de acţiune încît să n-aibă nici o încredere în el şi nici o vorbă să nu-i iasă necumpănit din gură. Fiecare ştia de altfel că hotărîrile de genul „lichidărilor" sau al celor luate în cazuri speciale (cum era şi cazul „L") erau sentinţe unde trebuiau implicaţi cît mai puţini şi dacă s-ar fi putut doar unul asupra căruia, la o adică, să se poată arunca toată vina.

Însă pentru cei a căror singură satisfacţie erau plăcerile senzoriale ale unui „paradis terestru", circumspecţia se impunea şi mai puternic. Tihna vizată era prea preţioasă ca să fie riscată de o decizie pripită. Şi consiliul celor trei se încheie cu satisfacţia că-ntr-un anume cod secret de indicaţii, se găsise totuşi şi „soluţia" discretă a cazului Grimalski.

- Şi cu ceilalţi ce facem ? mai întrebă cel smead înainte de a-şi strînge hîrtiile din faţă.

- Deocamdată nimic, îi răspunse cel grizonat. Îşi vor face ei singuri ceea ce au de făcut. Mecanismul pornit prin *reeducare* va funcţiona de la sine, iar în condiţiile create acolo, este exclus să nu ducă la rezultatul scontat. E limpede ?

- Deocamdată da, îi spuse sceptic cel preocupat de formele scriptice ale deciziilor consiliului, în gîndul sau în străfundul sufletului lui simţind un fior pe care cu greu şi-l putu ascunde. Dar dacă ?... după acest dacă urmînd o teamă la gîndul unei eventuale „dări de seamă" cîndva, pentru cele hotărîte acolo.

Însă în clipa în care se ridicaseră toţi în picioare ca să plece, cel grizonat, cu aerul omului preocupat de ceva ce-i venise fulgerător în minte, îi mai întrebă dacă n-ar fi bine să mai vadă încă o dată raportul cu starea actuală a fiecăruia dintre cei implicaţi în această problemă ?

- Aş vrea să am mai clar în minte starea fiecăruia, adăugă el.

Era o întrebare şi o dorinţă care sugera de fapt un ordin: reanalizarea cazului fiecăruia dintre cei aflaţi în *Casimcă*. Şi, cum poziţia ierarhică a celui ce ridicase chestiunea era indiscutabilă, toţi se reaşezaseră la locurile lor privind spre cel ce deţinea dosarul.

- Să vedem atunci fiecare persoană în parte, spuse el.

- Şi să începem cu primul, cu şeful, Nicolae Pătraşcu, spuse cel grizonat. Referiţi-vă în special la cele subliniate în rapoartele din dosar, acelea ale ofiţerului politic şi ale comandantului din Jilava.

- Da, începu cel smead, răsfirînd hîrtiile. E într-o stare de mare agitaţie datorită bolii care-l mistuie şi care-l face să urle, zice-se aici !...

- Boala este ce.? încercaţi să precizaţi, îl invită prudent cel de al treilea care vorbise cel mai puţin, zîmbind tot timpul sarcastic.

- Deocamdată doar un reumatism, probabil poliarticular, cum menţionează în raport doctorul de acolo; nici urmă însă de o eventuală tuberculoză sau vreo altă afecţiune infecţioasă de care au suferit cei morţi.

- Se ţine, se ţine bine, banditul !

- Mda ! să urle atunci pînă la moarte şi să fie adus în pragul disperării, adică la limită, sugeră rînjind cel ce propusese reluarea dosarului.

- Bine, bine, dar cu asta scontîndu-se ce ? îl întrebă cel ce răsfoia hîrtiile cu ochii ridicaţi peste rama ochelarilor de bagà.

- Ce ? Nu vă trece prin gînd ? O dispariţie cît mai rapidă.

- Adică în ce fel mai rapidă ? ceru explicaţii suplimentare cel cu faţa prelungă şi ochi de oţel.

- Sinuciderea, tovarăşi ! Nu-i destul de clar ? De ce să ne mînjim noi mîinile şi cu nişte stîrvuri în descompunere ?

- Totuşi, totuşi, fie-mi permis să mai cer un detaliu - de fapt nu pentru mine ci pentru plauzibilul motivaţiei ulterioare - şi condiţiile acestea create, pentru producerea respectivului act, ar cădea atunci în sarcina cui ?

- În nici un caz a dumitale, dacă asta te preocupă în mod deosebit, îi răspunse cel cu privirea de oţel. Va fi o chestiune de mediu pe care singuri şi l-au creat.

- Care singuri ? întrebă zîmbind de data aceasta cel nedumerit de uşurinţa explicaţiei.

- Dar *reeducarea* lor ce a fost ? interveni cel scund.

- A fost ce a fost; o chestiune încă neelucidată complet. Ştiţi, factorii determinanţi, decizia experimentării ei, făptaşii, executanţii de fapt, vreau să spun complicii lor, apoi cadrul desfăşurării acţiunii; toate, în fond, sînt foarte delicate pentru noi. Şi dacă tot vrem să insistăm asupra detaliilor, zic eu, să le precizăm cît de cît, insistă cel cu rictusul permanent în colţul gurii.

- Ar fi o eroare, răspunse cel smead. Acestea, tovarăşi, sînt fapte a căror urmă trebuie ştearsă definitiv chiar şi din memoria hîrtiei.

- Dar dintr-a noastră ? întrebă cel de al treilea din triumviratul nefast al consiliului. Era cel ce vorbise cel mai puţin dintre toţi.

- Uităm şi noi, tovarăşi. Uităm de toţi şi de toate, altfel...

Şi-ntreruperea frazei îi făcu să le treacă tuturor prin suflet un fior.

- Şi dacă nu reuşim ? rînji cel scund.

- Atunci se va proceda în consecinţă... chestiune de partid.

- Mda, şi cum el nu poate greşi, e clar, conchise cel căruia i se răspunsese mai mult sau mai puţin direct.

Apoi, după o altă clipă de tăcere în care nimeni nu mai putu şti exact ceea ce se petrecea în celălalt, cel smead făcu din nou invitaţia ca cel ce răsfoia rapoartele să continue.

- Deci, cu Pătraşcu ne-am lămurit, continuă el; trebuie să dispară cît mai repede şi dacă s-ar putea primul.

- Inexact. Primul trebuie să dispară Grimalski, e cel mai virulent şi mai primejdios dintre toţi. Nu-i el oare cel cu constituţia cea mai robustă ? sugeră şi întrebă în acelaşi timp şeful indiscutabil al consiliului.

- Ăsta nu trebuie să scape în nici un caz, continuă el. A auzit, a văzut şi ştie prea multe. Or, dacă s-ar produce cumva vreo schimbare în tactica şi strategia partidului privind problema deţinuţilor politici, mă-nţelegi ce vreau să spun...

- Perfect ! aprobă cel scund.

- Şi atunci ? îl întrebă cel de alături.

- Atunci să continuăm cu stabilirea succesiunii acestor cît mai grabnice dispariţii: Grimalski, deci, să fie primul; Pătraşcu imediat după el, iar următorul Vică Negulescu; de acord ? întrebă cel cu nasul neridicat din hîrtii. Dar staţi ! reveni tot el; ăsta a dispărut deja, aşa că nu mai constituie o *preocupare*. *Şi atunci al patrulea* sau al treilea dintre cei vii ar fi care ?

- Martorii de la procesul lui Pătraşcu şi Vică, interveni prompt cel mai tăcut dintre toţi.

- Adică Voinea, *Aurel Popa, Caziuc Gheorghe* şi Bordeianu Virgil. Pentru că Nuţi Pătrăşcanu, Dan Dumitriu şi Aristotel Popescu sînt morţi şi ei, le explică cel ce avea dosarul cu evidenţele în faţă.

- Fără Aristotel Popescu, interveni cel smead; pentru că mai suflă încă; ce, nu reiese din rapoarte ?

- Da, dar e mai mult decît mort; e cel mai *reeducat* dintre toţi, după informaţiile de aici; şi fără nici o posibilitate de revenire. E cazul, cred, cel mai incurabil pentru adversari în cazul că...

- Să nu ne împiedicăm, tovarăşi, de agonizanţi; aşa că treceţi mai departe, le sugeră cel ce-i invitase la reanalizarea cazurilor.

- Ceilalţi ? Da; mai sînt cîţiva, dar precizaţi atunci dumneavoastră ordinea în care trebuie să dispară; Voinea sau Popa Ranu să fie următorul ?

- Voinea, cred, zise şeful. E cel mai perfid dintre cei *rămaşi în viaţă. Cu toate mărturiile lui acuzatoare în procesul* lui Pătraşcu şi Negulescu.

- Dar e şi foarte orgolios şi-n consecinţă încă utilizabil, opinie cel scund; ţine prea mult la bruma de viaţă rămasă ca să nu i-o putem specula la o adică.

- Mda, căzu de acord cel ce răsfoia dosarul; totuşi, Popa Ranu pare a fi cel mai inteligent dintre toţi martorii şi-n consecinţă mai periculos decît Voinea; nu credeţi ?

- Atunci să dispară deodată, interveni cel de al treilea. Şi aşa sînt cam în aceeaşi stare: amîndoi condamnaţi la moarte şi graţiaţi, amîndoi cu plămînii ciuruiţi, amîndoi cu cîte cinci flacoane de sînge străin în vine - ştiţi atunci cînd le-am aprobat transfuzia ca să-i putem avea vii la proces - şi deci cu aceleaşi şanse de supravieţuire sau dispariţie.

- Da, dar dacă procesul distrugerii lor, aşa cum a fost prevăzut, decurge normal, cît o să mai sufle ăştia ? O lună, două. Şi atunci de ce să ne mai complicăm cu soluţii noi ? se întrebă cel smead.

- O lună ar fi prea mult, darmite două ? zise cel ce răsfoia rapoartele. Aşa că o succesiune prestabilită a dispariţiei lor nu văd cui ar strica ?

- Să dispară atunci totuşi Voinea şi apoi Popa Ranu decise şeful. Am eu neliniştile mele în ceea ce-l priveşte pe Voinea.

- Bunnn ! exclamă cel ce voia neapărat o succesiune prestabilită; Voinea să urmeze la rînd şi după el Popa Ranu. Adică Voinea al treilea şi Popa Ranu al patrulea. Dar să continuăm, insistă el. Şi după aceştia care ?

- După aceştia, indiscutabil Iosif V. Iosif, spuse cel scund, pentru că e al doilea pe lista agitatorilor după Grimalski. Nu-i el cel ce „a transmis" ordinele lui Pătraşcu şi ale lui V. Niculescu lui Oprişan şi altor condamnaţi legionari aflaţi la Piteşti ca să se automutileze şi să-nceapă *Reeducarea* ? E şi macedonean pe deasupra. Şi-i ştiţi doar pe macedoneni ?

- Tocmai fiindcă-i ştiu şi-i cunosc de ce-s în stare, macedoneanul poate să mai aştepte; Gore Bolovan în schimb mă preocupă mai mult; e un caz cu totul special. Avînd cea mai vie inteligenţă, cu care s-a şi salvat de altfel de consecinţele *Reeducării*, e şi cel mai periculos. Mai periculos chiar decît Pătraşcu şi Grimalski. Închipuiţi-vă ce dezastre ar produce în lumea această inteligenţă scăpată de sub control ? Amintiţi-vă numai ce ne-a făcut la proces, îi îndemnă la reflecţie şeful.

- E totuşi prea compromis la Gherla ca să mai aibă crezare. L-ar rade urgent orice ar face şi oriunde ar ajunge chiar propriile lui victime rămase vii. A avut doar postul cel mai delicat: n-a fost el şeful informaţiilor ofiţerului politic de la Gherla ? Şi apoi, oricine ar auzi de el afară l-ar putea ataca; nu mai vorbesc de ponegriri, acuze, învinuiri, şi de o eventuală acţiune a noastră în acest caz, interveni cel smead.

- De ce să riscăm ? îi răspunse şeful. Să dispară cît mai repede. ne-am complica prea mult cu acţiuni ulterioare de deconspirare, calomniere şi demascare. Aşa că, rîndul lui e după Grimalski. Ar fi ordinea cea mai nimerită.

- De acord atunci;aşa voi menţiona şi aici; şi după el ?

- După el, ar fi, ar fi - se gîndi şeful - ăla, Mircea Petre, sau cum îi zice ? Încăpăţînatul ăla pe care l-am băgat acolo la sugestia anchetatorilor. Trebuie să le dăm şi lor o satisfacţie. Altfel cum să se fi răzbunat pentru cîte le-a făcut ?

- Parcă nu le-aţi dat destule grade ! bombăni cel smead.

- Da, dar ei au dus greu anchetei la întocmirea dosarelor.

- Bun, aprobă interlocutorul; fie ! să dispară atunci şi ăsta; la urma urmelor, de ce să mai rămînă martori ai descompunerii ?

- Să dispară atunci ! repetă cu voce tare „grefierul", făcînd totodată pe dosar semnul care însemna sfîrşitul propus „cazului M.P.", în ordinea sfîrşiturilor imaginate de consiliul superior însărcinat cu problema „L".

O „troică" de fapt, în termenii de specialitate, acest consiliu, „o troică" cu studii şi experienţă răsăriteană suficientă pentru a face faţă oricărei încercări de rezistenţă a adversarului. Cele mai ascuţite organe de simţ ale clasei muncitoare şi cel mai experimentat instrument în lupta de anihilare a duşmanului de clasă. Eminenţa cenuşie fără prejudecăţi şi scrupule în demontarea şi montarea oricărui organism viu de apărare.

Se adunase la un ordin venit şi mai *de sus* privind lichidarea *Casimcăi*, după cum tot aşa făcuse şi cînd fusese vorba de crearea ei. Deciziile îi erau ferme, iar îndeplinirea lor indiscutabilă. Şi-n cazul desfiinţării celor de acolo, a „cazului" lor în general, verdictul dat fusese luat cu prevederile şi măsurile necesare discreţiei şi securităţii. Nu trebuia să mai rămînă nici unul dintre locatarii acestei hrube în viaţă, ştergîndu-li-se orice urmă chiar şi din dosarele secrete.

CUM „zilei din *Casimcă* îi ajungea povara ei", şi cum „ziua de mîine" nu se punea niciodată în discuţie, acolo viaţa celor dinlăuntrul ei se desfăşura în perspectiva unui prezent fără sfîrşit. Tot ce se întîmpla în acest cotlon părea veşnic:

veşnică foamea, veşnică setea, veşnic frigul, întunericul, veşnică pînda, veşnică suspiciunea şi, mai veşnica decît orice, amintirile. Nu puteau fi şterse cu nici un chip din sufletul niciunuia. Fiecăruia trecutul îi devenise prezent, iar viitorul grijă doar şi-ntrebare despre cum va fi acel cîndva, dacă va mai fi vreodată să fie şi acela într-un fel. Un cîndva al explicării însă, nu şi al justificării. Un cîndva care ar fi putut fi chiar şi-ntr-un „dincolo", numai să fie odată. O stare în care şi moartea era aşteptată ca altceva decît ceea ce era ea însăşi, dar numai o stare, pentru că restul era mereu rămînere în identic, mereu în acel ceva ce părea a nu se schimba niciodată.

Cuprins sau înecat în aşa ceva, într-o monotonie perfectă, era cu neputinţă ca măcar din cînd în cînd să nu izbucneşti. Şi Iosif V. Iosif suporta cel mai greu.

- Ce dreptate avea în poemul lui, bietul Costache, Dumnezeu să-l ierte ! exclamă el într-o clipă în care tăcerea îl apăsa ca plumbul.

- Adică ? îl întrebă Mircea.

- Măi, mi-au venit în minte cîteva strofe din el.

- Care din ele ? se interesă curios şi Gore.

- Alea, ştiţi şi voi, alea cu adevărul şi cu libertatea, şi-mi sună-n cap de parc-aş avea un radio în el. Ia auziţi numai ! Vi le spun cum le aud:

Ce este adevărul ? Vei spune un raport,
Un pol care cunoaşte iar altul suportînd,
Deci nu există-n sine, ci tot în mine-l port,
Ca să măsor cu dînsul justeţea unui gînd.

- Da' ce-ţi veni să te opreşti tocmai la versurile lui Costache ? se miră Gore.

- Dar nu m-am oprit deloc; stai că o să continui, pentru că de azi noapte îmi tot umblă prin minte, şi parcă nu spuse de Costache, ci ieşite din gura unui diavol.

- Măi ? tu ce faci ? Reciţi sau povesteşti ?

- Recit dar şi explic ca să vedeţi cu ce mă lupt eu cînd voi visaţi colorat.

- Atunci recită, că versurile nu se povestesc.

- Ştii ce, Gore ? Lasă-l să recite, interveni Mircea, pentru că ilustraţia lui explicativă are totuşi sens. Parcă bietul Costache nu făcea la fel ? Ia adu-ţi tu aminte ?

- Ştiu, dar, dacă-l las să povestească, îi strică fragmentului frumuseţea.

- Bine, atunci n-o să mai comentez, dar voi o să pierdeţi; deşi parcă-l şi văd pe cel ce mi le spune; uite aşa, o coadă avea ! Şi Iosif V. Iosif se opri din vorbă ca să arate între mîinile-i întinse lungimea cozii interlocutorului nocturn.

- Bun, bun, se-nvoi Gore rîzînd de măsura arătată între mîinile lui Iosif, şi ?... Continuă !

Căci de pătrunzi în piatră, sau tai în diamant
Ai pururea în faţă a minţii formă goală
Iar el sub analiză dispare în neant.

Cînd tai atomul, taina din lanţuri să i-o scot,
Substratul energetic dispare ca un vis,
Materia e legea, constrîngerea e tot
Iar dincolo de ele, pustiul stă deschis.

- Să fiu al naibii dacă versurile astea nu se aseamănă cu teoriile dintr-un curs de materialism dialectic care ni se ţinea la facultate, exclamă Mircea.

- Măi, tu ce vrei ? Să discutăm ? Atunci discutăm; dar lasă-l odată să recite, se enervă Gore.

- Da, dar anumite versuri sînt foarte asociative şi dacă reci doar auditiv peste ele, uiţi termenii de comparaţie. Ştii loar că finalitatea lor nu-i estetica. Nu zicea aşa şi Costache ?

- Mă lăsaţi să continui ? îi întrebă Iosif; c-altfel o să ired de-a binelea că mă bruiaţi şi zău că nu-i lucru curat cu ile !; de altfel v-am spus eu...

- Ne-ai spus; ne-ai spus ! continuă acum; ce-o tot ungeşti ?

Iar legea sînt eu însumi, concept obiectivat - continuă osif. Iosif brusc -

De cresc în spaţiul cosmic, ori scad în amănunt,
Mă regăsesc pe mine, de mine proiectat,
Să mă privesc narcisic în ceea ce nu sunt.

Tot ce-i sistem, gîndirea şi cosmosul, sunt eu
Eu pun gîndirii stavili şi cosmosului legi,
Eu sînt necesitatea iar tu obiectul meu,
Şi tolerant cu tine, te las să mă-nţelegi.

Materia e lege iar tu exişti prin ea
Şi de comiţi greşeala să ieşi din lanţul său,
Îţi voi distruge trupul să-mi apăr legea mea,
Căci apărîndu-mi legea, îmi apăr trupul meu.

Deci nu greşi ! dar asta ştiind că nu se poate,
Îţi voi salva fiinţa pe drumul cel mai bun,
Originea greşelii constînd în libertate,
Prin lanţuri te voi face greşelilor imun.

- Ca să vezi cine ne vrea salvarea ! Cei ce ne pun în nţuri: Ştefan, Maromet... adăugă Mircea.

- Inexact; Cineva de şi mai sus, bombăni Gore puţin enervat de întreruperea făcută.

- Nicolski, atunci, Teohari Georgescu, Burăh Herşcovici...

- Lasă-i pe ăştia; urcă mai sus !

- Atunci dracu-n persoană.

- Mai ştii ? Dar taci şi ascultă, iar tu continuă ! îl îndemnă Gore pe Iosif.

Salvarea deci e lanţul şi nu-ncerca să ieşi,
Abisul nefiinţei se cască-n faţa ta,
Ci dus de geniu-mi sigur pe drumul fără greş,
Pe poarta fericirii în lanţuri vei intra.

- Miraculos e lanţul ! exclamă iar Mircea.

- Psst ! îi făcu semn Iosif. Ascultă, ascultă ! că-i chiar aşa:

Miraculos e lanţul, principiul meu suprem,
Îl aflu în gîndirea şi inima oricui,
E lege, raţiune, metodă şi sistem,
E însăşi viaţa lumii iar eu sînt geniul lui.

- Gata ?! întrebă Gore.

- Gata, deşteptăciunea voastră, îi răspunse Iosif. S-a-nchis şi radioul şi-a dispărut şi diavolul. Nu mai e, a dispărut pînă şi din capul meu.

- Ciudat. Şi te-ncearcă des astfel de vedenii ? îl întrebă Mircea.

- Nu rîde, c-o să te-ncerce şi pe tine. Ce, parcă tu şi Gore nu ştiaţi versurile ! Nu le-am auzit toţi de la Costache ? Aţi uitat ?

- Nu, n-am uitat, îi răspunse Gore, dar nici să ni le vînture pe la urechi nu ştiu cine, care zici tu c-avea o coadă

atît de mare ! Şi cu mîinile-ntinse îi arătă o lungime imaginară.

- Păi voi sînteţi mai deştepţi, voi visaţi, teoretizaţi, discutaţi, ce mai ! vouă nu vi se arată nici dracul pentru că-l purtaţi în voi. Şi atunci de ce să se mai obosească. Nu ? Numai eu sînt prostul care...

- Care are nevoie de imagini pentru a reţine ideile, îl şicană Gore.

- Ştii ce ? Oi fi avînd eu nevoie de imagini şi de pilde ca să mi se-ntipărească bine lucrurile-n cap - parcă Sfîntul Petru nu făcea la fel - dar odată băgate la „cutie" nu-mi mai ies uşor. Ca asta cu lanţul. Şi-s convins c-aşa-i: Lanţul ăsta e legea şi instrumentul cu care vrea dracul să fericească lumea.

- Halal fericire ! exclamă Mircea.

- Da, dar dacă-l laşi pe om liber, nu vezi că face prostii ? interveni Gore. Istoria-i plină de ele. Începînd cu călcarea primei porunci; aia cu pomul oprit, de fapt pomul cunoaşterii. E primul semn pe care l-a dat dobitocul de Adam - e drept că la sfatul Evei, tîmpită şi aia - semnul indiscutabil că, liber fiind, n-a ştiut ce să facă cu libertatea.

- Să precizăm însă ceva: nu cu libertatea ca mijloc, ci cu libertatea condiţie de manifestare. Ceea ce nu-i tot una.

- Să nu facem cazuistică, Mirceo; eu mă refeream la tîmpenia funciară a omului care, dacă e lăsat şi liber, o dă-n gropi şi provoacă numai dezastre.

- Păi tu crezi că omul e numai tîmpit ? Că asta-i singura lui slăbiciune ? Că-i prost din naştere ? Şi apoi, creaţia Lui ce splendoare ar mai avea fără libertate ?

- Lasă-mă cu libertatea lui iar în ceea ce priveşte tîmpenia-i funciară n-o cred, ci o constat; pentru că, hai să

zicem, omul e vîrful creaţiei, inflorescenţa sa terminală. Bun, dar totodată, deşi a fost creat cum a fost creat - potrivit celor scrise-n Genezâ - acest om n-a fost el cel care de la primul pas liber a călcat alăturea ? Ce altă făptură a mai făcut la fel ? Şi chestia aceea cu „pomul" oprit din rai a fost numai începutul, dar toată istoria apoi ? Totuşi, Dumnezeu nu l-a pierdut, şi a vrut să-l salveze cu orice preţ trimiţîndu-i într-ajutor, pe cine ? pe însuşi fiul Lui, pe Iisus. Iar el, omul ăsta liber, ce l-a făcut ? În loc să-i sărute picioarele, ca unui Dumnezeu ce era, L-a răstignit, L-a bătut în cuie, înţelegi ? Iar pe cei care s-au împrietenit mai tîrziu cu El, i-a fiert, i-a tăiat, i-a ciuntit, i-a chinuit, în fine, a făcut ce-a vrut cu ei. Şi de ce ? Pentru că-i era îngăduit „măriei sale omului" să facă orice ! Cu el, cu alţii, cu-ntreaga lume chiar. Or, dac-ar fi fost înlănţuit, ehee !...

Şi Gore se ridică deodată cu chipul strălucind de o lumină rece.

- Vorbeşti prostii ! îl apostrofă Iosif. Şi nu ştiu cu ce drept ?

- Adică ? interveni Mircea, de teamă ca nu cumva cei doi să se încaiere cumva.

Gore însă, preocupat cum era de cele spuse la adresa libertăţii părea că nici nu-l auzise.

- Ascultă, Gore ! Tu mai faci mult pe deşteptul ? îl întrebă atunci Iosif.

Gore însă se gîndea la cu totul altceva. Ceea ce-i spunea Iosif auzea; de băgat în seamă, însă, cîtuşi de puţin. Iar pe faţă, mirarea-i întipărită aducea a-ntrebare.

- Şi apoi de cînd pînă cînd, continuă Iosif, îţi permiţi tu să-l tragi la răspundere pe Dumnezeu că l-a făcut pe om cum l-a făcut şi nu altfel ?

- De la bun început, dragul meu, de la facere îmi permit, de cînd sînt liber.

- Ba nu, zise Iosif; vrei să-ţi spun eu de cînd ? De cînd te-ai prostit. Şi dacă vrei să afli şi cînd te-ai prostit, îţi spun tot eu: de la Gherla, de cînd te-ai crezut deştept. Ştii tu la ce mă refer...

Suspendîndu-şi apoi explicaţia, Iosif zbură cu gîndul iar la trecut, la vremea cînd Gore devenise unul dintre „centrii nervoşi" ai Gherlei.

- Doamne ! Se gîndi Mircea văzîndu-i cum se privesc. Ăştia ajung iar de unde au plecat, mereu la vechile obsesii.

Cei doi însă nu-l auzeau. Stăteau doar faţă-n faţă ca două fiare gata să se înfrunte.

- Staţi ! interveni el. Chestiunea nu-i tocmai atît de simplă.

- Tu ce te bagi ? ţipă atunci Iosif. Crezi că simplifici lucrurile ?

Riposta-i vehementă îi închise gura lui Mircea. Amuţiseră toţi trei. Iosif aşteptînd un răspuns, Mircea neştiind ce să mai zică, iar Gore rătăcit prin amintirile pe care i le stîrnise discuţia. Îi spusese Iosif ceva despre prostia lui, dar şicana îl atingea prea puţin. Uneori se amuza chiar de felu-i simplu în care acesta lua lucrurile. Şi totuşi, pomenirea Gherlei îi trezise în suflet ceva la care ar fi vrut şi n-ar fi vrut să revină.

Că făcuse acolo ce făcuse, era adevărat şi faptele nu-i puteau fi şterse de pe răbojul amintirii. Se cuibăriseră prea adînc în el. Dar le făcuse cum ? Din convingere ? Din constrîngere ? Pentru că se înşelase asupra motivaţiei lor ? Poate. Poate însă ce ? se întreba tot el. Şi în încercarea de a-şi răspunde, întotdeauna se oprea la un singur fapt: la

acela că făcuse ceea ce făcuse pentru că fusese liber, liber să gîndească şi să facă ce voise. Dar cum liber ? se gîndi tot el. Cum liber în Gherlă, Jilava sau Piteşti şi cu zeci de zăvoare la uşi ? Desigur, dar ce să înţeleagă Iosif din toate astea ? Libertatea ce-l obseda pe el era libertatea pe care i-o îngăduise Dumnezeu omului, făptură creată după chipul şi asemănarea Lui şi lăsată apoi să poată face orice în afara unui singur lucru: acela de a nu se atinge de pomul cunoaşterii şi de roadele lui.

Ceva în plus deci faţă de Lucifer căruia nu-i pusese nici măcar această interdicţie. Or, dacă Lucifer căzuse, adică se lăsase ispitit, nu de ideea cunoaşterii şi de cea a nonacordului cu Creatorul său în ceea ce priveşte alcătuirea lumii, cum să-i reziste omul ispitei cînd în cale i se punea şi o interdicţie care mărea incitaţia la săvîrşirea ei ? Nu putea însă să spună nici că n-ar fi avut şi posibilitatea de a refuza. Şi nu refuzase, dar de ce nu refuzase ? În baza faptului că nu ştiuse şi că, „aflînd", avea să se convingă singur dacă va regreta sau nu cunoaşterea ? Iar dacă regreta că cunoscuse acest lucru, regretul lui ce e ? Simplă stare neplăcută ? Şi de ce neplăcută ? Nu optase doar el pentru ea ? Sau, poate, acest regret era însuşi cunoaşterea satisfăcută în sine şi neputincioasă în afara ei ?

Era aici ceva ce-i scăpa. Un fel de mister care-i dădea mereu tîrcoale fără a se putea dumiri însă de ce făcea acesta.

Şi iar revenea la-ntrebarea: De ce a vrut Dumnezeu să-şi verifice creaţia ? Nu ştiuse oare - în baza atotputerniciei Sale de a stăpîni totul şi a faptului că era atît de atot şi atoate Ştiutorul şi Făcătorul - ceea ce făcuse ? Şi atunci de ce să Se verifice şi în fapt ? Sau, poate, libertatea aceasta,

acest atribut suprem, era ceva ce-L tenta şi pe Creator ? Însă „a tenta" era oare o atribuţie care să i se potrivească Creatorului ? Şi apoi avea el oare căderea să-l determine atributiv pe Dumnezeu ? Nu, nu, fără îndoială că nu. Intrase într-o criză de limbaj. Nu mai avea concepte care să-i exprime gîndirea, sau nu gîndirea ci zbuciumul, mai bine zis. Ori poate gîndirea-i nu mai era cum trebuie ? Dar de ce ? Se zbuciuma, dar de ce acest zbucium ? Întrebări şi iar întrebări, gînduri şi vorbe pe care, voind să şi le explice le-ncurca şi mai tare. Şi, de fiecare dată cînd se oprea la ceva, la un concept, noţiune, cuvînt, socotind acest ceva cheia în explicaţiile pe care şi le dorea, după disecarea lui, dacă astfel se putea numi ceea ce făcea el, ajungea din nou la concluzia că prin explicaţie, lucrurile se complică şi mai tare, epuizarea exhaustivă a obiectului, prin aceasta, fiindu-i imposibilă. Era ca şi cum, privind o pată luminoasă sau un strop de lumină, conta nu ceea ce vedea clar înăuntru lui, ci ceea ce i se arăta întunecat pe margini.

Şi atunci zbuciumul lui ce era ? O permanentă încercare de cunoaştere nesatisfăcută-n sine şi potenţată mereu de contactul cu ceea ce era şi mai mult de cunoscut ? O dorinţă sau sete neostoită de a şti, de a şti într-una şi totul, pînă la capăt fără ca la acel capăt, cunoscînd aşa din aproape în aproape, să se poată ajunge cîndva ?

Ce tevatură cumplită ! se pomeni tot el exclamînd într-o clipă în care parcă uitase şi de unde pornise şi unde voia s-ajungă.

Iosif însă stătea alături şi-l privea compătimitor. Parcă ar fi vrut să-i spună dar fără să caşte gura: îţi baţi capul cu prostii şi te zvîrcoleşti degeaba !

Cu prostii, poate, îşi bătea şi-şi bătuse capul, dar de zvîrcolit nu se zvîrcolea degeaba. Dacă nu pentru alta, pentru ispăşire şi tot îi trebuia neliniştea, zbuciumul. Altfel cum să ajungă la-mpăcare cu sine decît spunîndu-şi: „am încercat totul şi..."

Şi într-adevăr încercase; întîi trăind, experimentînd, adică făcînd tot ce făcuse pentru ca apoi, în nesfîrşite discuţii şi certuri cu cei din jur şi cu sine însuşi să se considere şi reconsidere în tot ceea ce săvîrşise, gîndise sau voise să facă.

De aici şi revolta, şi motivaţiile şi reproşurile - făcute sau primite de la alţii - şi tot ce se lega de ceea ce-i putea trece prin suflet unui om cînd, pus într-o jumătate de cilindru de beton, altceva nu mai putea face.

Şi ce semicilindru perfect era celula lor, constată el desprins o clipă de tensiunea gîndurilor ce-l frămîntau. Sau nu ! îşi reveni. Nu era semicilindru, ci un fel de fracţiune de trunchi de con în care spaţiului lor vital i se acordase mai mult de jumătate.

- Ce ciudat ! Ce ciudat ! mai exclamă el.

- Ce-i ciudat acum pentru tine ? îl întrebă Iosif. Că te afli aici şi c-o mai iei razna din cînd în cînd ?

- Îhm, îi răspunse el scurt, şi încă ceva.

- Ce încă ? îl întrebă curios Mircea.

- Forma „locuinţei" noastre.

- Ce-i cu ea ? insistă Iosif, mirat oarecum că-şi punea problema ei cînd trăia în ea zi şi noapte.

- E tare ciudată. E un joc bizar de curbe şi drepte, de geometrii de tot felul în care dimensiunile parcă se-ncurcă în spaţii artificiale.

- Tot nu-nţeleg ? îl sîcîi Iosif. Ce te-a apucat acum geometria cînd tu ai putea muri mîine ?

- Uite aşa, m-a apucat. Abia acum am observat-o ca spaţiu în care sîntem puşi.

- Şi ce-i cu ea, cu geometria asta a spaţiului în care zici că sîntem puşi ? îl întrebă Mircea.

- Vă reprezentaţi Jilava ? Adică fortul ăsta, 13 ? Cum e el construit şi aşezat în spaţiu ?

- Ba bine că nu, îi răspunse Mircea.

La care Iosif adăugă:

- Cred că tot atît de bine ca şi tine.

- Bun, atunci îl vedeţi cum e aşezat şi-n peisaj ? Adică în Bărăgan ?

- Perfect, răspunse Mircea. O gaură cilindrică într-o suprafaţă plană, Bărăganul. Sau nu, să-i zicem un volum oarecare din care o suprafaţă plană e Bărăganul.

STINGEREA, anunţată în toată Jilava prin sunetul toacei metalice îi făcu la un moment dat să-nceteze discuţiile. Poziţia reglementară de dormit, cu corpul perfect întins, cu mîinile peste pătura sură şi jilavă şi cu faţa descoperită îi obliga însă la orice numai la somn nu. Era momentul cînd începeau amintirile, se iscau dorurile, se-nfiripau iluziile, gîndurile de toate felurile şi-n cele din urmă coşmarurile şi rugăciunea. Nu se rugau însă toţi, dar cei ce o făceau o făceau într-o atît de mare taină încît cine ştia dacă şi Dumnezeu îi auzea. Era de fapt o însuşire a celor învăţate-n copilărie, la şcoală sau la biserică, rugi de cerere mai mult şi mai puţin de mulţumire sau de laudă, după cum izbucneau nestăvilite dorinţele şi ele destul de insistent. De fapt o împletire de vreri pornite din zăgazuri cu

greu de rupt. Nemairostite nici în gînd cum trebuia, se-nfiripau pe buze cum îi venea omului în minte. Unele oftaturi abia îngăimate, iar altele năzuinţe.

Cum altfel să i se adreseze lui Dumnezeu nişte suflete zăcînde-n trupuri legate fedeleş cu toate opreliştile ?

Dar ce fierbinţi erau ! Sfredeleau tavanele, treceau prin ziduri şi se-nălţau sus, sus de tot într-un undeva unde nu se întîlneau cu gîndul inimii decît imagini, împletite într-un haos fără de noimă. Şi totuşi mai era ceva acolo, ceva ce mişca totul dintr-un dos de după care cînd se ivea, cînd se ascundea. Un chip nedesluşit dacă ai fi vrut să-i prinzi conturul cu ochii lăuntrici şi totuşi chip cînd te apropiai cu inima de el. Un fel de icoană de tavan de biserică sau de iconostas la care însă nu puteai deloc ajunge. Parcă te oprea ceva. Mîna era prea scurtă şi mintea prea îngustă ca să o poată cuprinde. Se-nfiripa spre ea doar cuvîntul rugător ieşind de undeva din adîncuri. Adîncuri de piepturi cu atît mai zvîcninde cu cît fuseseră mai zdrobite. Rosteala împinsă-n sus de flacăra nevoii şi ţipăt al durerii ajuns la capăt. Apoi nimic sau o cădere parcă într-un vis în care putea bîntui orice.

„Io atîta şciu să zîc", îşi aminti Mircea spusele unei babe văzută într-o biserică de lemn a copilăriei sale, „Pupaţi-aş tălpile, Doamne, nu mă uita nici pe mine păcătoasa Maria din..."

„Nu mă uita nici pe mine robul tău şi scoate-mă din necaz", suspină şi Mircea aidoma babei uitată de Dumnezeu prin cine ştie ce sat.

DIN NECAZ însă nu fu scos. Cu toată ardoarea cererii lui. Susţinut însă în el şi „retras" din *Casimcă*, da.

- Fă-ţi bagajul tău, ăla iertat de moarte, îl invită într-o dimineaţă gardianul. Eşti extras de aici, mai adăugă el pe un ton informativ.

Era atît de uluit la auzul celor spuse de gardian încît nu-i venea să creadă.

- Tu, mă, moarteo, insistă gardianul arătîndu-l cu mîna.

Iosif şi Gore erau şi ei uluiţi. Nu ştiau ce să spună. Doar ochii li se mişcau în cap urmărind cînd mîna gardianului care-l arătase pe Mircea, cînd gesturile lui deslînate la auzul unei atari porunci. Nu prea ştia nici el ce să facă şi încă se mai întreba, dacă era adevărat că auzise ce auzise din gura paznicului ? Şi apoi cu ce să-nceapă: cu strînsul boccelei de zdrenţe sau cu îmbrăţişarea celor pe care avea să-i părăsească ?

Nu ştia nici unde şi nici la ce se duce şi dacă avea să fie scos din celulă numai, mutat apoi în alta, sau chiar din *Casimcă* poate, ori chiar din Jilava ? Şi să fie dus unde ? La securitate pe Rahova, la interne, în centru, la Malmaison sau pe Uranus de unde fuseseră luaţi toţi ultima dată ? Şi pentru ce ? Pentru anchetă suplimentară, pentru derutare sau pur şi simplu dintr-o rutină neînţeleasă decît de cei *de foarte sus* ?

Era atît de zăpăcit încît în boccea nu-şi vîrî decît ciotul de periuţă de dinţi cu care i se făcuse clismă. Şi mai luă ceva: o bucată subţire de pîine pe care i-o întinsese Gore ca şi cum ar fi vrut să-i dea o mînă de ajutor chiar şi dincolo de uşa celulei. Era bucata la care renunţase săptămîni în şir. Şi cînd i-o strecură pe furiş, Iosif, observînd gestul, făcu şi el la fel. Fusese de fapt angajamentul lui şi nu voia să-l uite. N-avusese spontaneitatea lui Gore, dar nici să

fie mai prejos de el nu se gîndea. Pîinea însemna pentru Mircea viaţă, întremare, putere. Şi avea nevoie de ea, cu atît mai mult cu cît nu mai rămăsese din el decît scheletul pe care doar zeghea îl ţinea să nu se destrame. Craniul îi era acoperit de o piele trasă pe deasupra ca o glugă din care se desprindeau două urechi clăpăuge aidoma unor toarte de cratiţă. Poate moartea să-l mai fi apucat de ele, atît de străvezii erau. I se vedea viitorul printr-însele; un viitor sumbru însă, zăbrelit de reţeaua unor arteriole prin care curgea un fel de licoare rozalie. Şi mîinile - ghiare cu nişte degete ce i se desfăceau parcă din încheietură - n-aveau ce să apuce. Unghiile-i încă vineţii i se-nfingeau însă într-o piele albă ca-ntr-un pergament de pe care urmele morţii ce-l înşfăcase nu se şterseseră bine. Numai ochii-i luceau în fundul orbitelor în care se ascunseseră ca să nu-i fie scoşi. Izvora din ei o strălucire verzuie îmbuchetată cu uluire, mirare şi zăpăceală. Unde aveau totuşi să-l ducă ?

Şi Gore se uita la el ca la „o capodoperă". Nu-l smulsese el oare din ghiarele bolii şi nu tot el îl întremase cu îmbucăturile gurii lui şi ale lui Iosif ? Şi atunci de ce să i se ia, ca unui sculptor bronzul ? Totuşi, se bucura că scăpa măcar el de *Casimcă*. Se-ntrista însă că rămîneau ei în urmă. El şi Iosif. Cum aveau ei să mai păzească în doi atîtea ore-n şir ? Cum să mai reziste şi cu cine să se mai certe ? Rămăseseră puse şi pariul cu braţele maşinii de tuns, şi cu cel cu dungile de murdărie de pe rufe - de care aproape uitase cu atîţia morţi primprejur - şi cel cu funicularul, care ar fi putut sau nu să lunece singur ca pe un fir ce se mişca invers direcţiei de înaintare a căruciorului. Cum şi cînd avea să-l mai verifice şi cu cine să se mai certe apoi ? Iosif îl regreta şi ca aliat. De cîte ori nu-i luase partea; ţinuse doar de atîtea ori cu el. În

tainã însã simţea cã se isprăvise şi cu cedatul pîinii. Şi totuşi, despărţirea era ca o ruptură dintr-un trup. Un trup care pînă la dispariţia lui Costache Oprişan fusese un singur tot. Un tot din care însă acum mîna gardianului ce-l arătase pe Mircea tăia din nou o bucată. Iar zăpăceala lor era parcă zăpăceala unor hematii înnebunite să astupe tăietura proaspăt făcută.

Şi cînd îl înşfăcară de-a binelea, scoţîndu-l peste pragul încăperii, pocnind uşa roşie în urma lui, zgomotul fu parcă zgomotul unei împuşcături de execuţie.

- Na ! S-a dus şi ăsta ! Oare îl vom mai vedea vreodată ? îl întrebă Gore pe Iosif ?

- Cine ştie ? Cum i-o fi soarta sau cum ne-o fi soarta !

- O fi mai bine că l-au luat ?

- Mde ! Ştiu eu ? Dacă ajunge iar prin cine ştie ce anchete cu rupere de oase ?

- Oricum, cît va fi anchetat nu-l distrug ei de tot. Şi pînă una alta a scăpat de moartea de aici. Acolo o mai fi vreun doctor şi poate mîncare-i va fi alta, spuse grijuliu Gore.

- Da, dacă va fi anchetat normal, dar dac-o păţi ce a păţit Voinea ? Mai ştii ce i-or fi descoperit şi ăstuia cu chestia aia din Ungaria ? Nu i s-a spus şi lui Fascist punîndu-i în cîrcă ordine venite de la Horia Sima ? Dac-o mai fi prins şi acum pe cine ştie cine, care l-o fi căutat pe acasă ?

- La atîţia ani după proces ?

- Ce contează anii într-o concepţie în care „duşmanul de clasă nu doarme" ? La noi cum a fost ? Ne-au judecat în 1956, iar Pătraşcu şi Negulescu veniseră în ţară prin 1946 ? Zece ani deci. Aşa că pentru un „putch", cu atît mai mult. Dacă ăsta o fi. Iar dacă nu, poate că l-or fi luat doar ca să-ncerce să-l iscodească despre starea noastră. L-o fi

socotind mai slab, mai altfel decît noi, ştiu eu ce-or avea de gînd ?

- Ce să-l mai iscodească dacă soarta ne e pecetluită ? Vor clar să ne lichideze prin boală şi cît mai iute. Lui însă s-ar putea totuşi să-i mai descoperit ceva.

- Şi să nu ne fi spus nimic ?

- Da, nu ne-a spus. Ce, a trecut el prin Piteşti, să-şi facă autodemascarea ?

- Nu, dar oricum... În definitiv, treaba lui. O să se descurce el cumva. Bine c-a scăpat de aici pentru moment - dacă a scăpat -, poate mai întîlneşte pe cineva şi trăncăneşte. Ar fi şi asta ceva ! Cel puţin le sparge ăstora secretul.

- Mda ! exclamă sceptic Gore, deşi, dacă ţii cu tot dinadinsul la secret, o să-şi ia toate măsurile ca de aici să nu răsufle nimic. Dar vecinilor nu le transmitem, că iar ne-am împuţinat ?

Şi-n răpăiala bătutului în perete care urmă, Gore-i transmise lui Aurel Popa că de la ei fusese luat Mircea.

- Numai el ? îl întrebară cei de dincolo de perete.

- Numai, le bătu Gore.

- Şi unde l-or fi dus ? că şi de la vecinii de dincolo parc-au luat pe cineva.

- De la care celulă ? întrebă Gore.

- De lîngă noi.

- Adică să-l fi luat pe Grimalski sau pe Aristotel ?

- Vom vedea la apel, îi răspunse Aurel încheind comunicarea, cu un pumn dat în perete, semn că iar se apropia cineva de uşă.

- Oare să mai ia pe cineva, sau vor băga pe alţii printre noi ? se întrebă Gore.

Tîrşîtul tîrlicilor gardianului nu însemna însă aducere, nici scoatere ci numai pîndă şi rutină. ^De ceea ce făceau *banditii* descompletaţi era, în definitiv, şi el curios.

DUPĂ SCOATEREA din celulă, Mircea fu pus cu faţa la perete, iar gardianul îi trase şi zeghea peste cap.

- Aşteaptă aici ! 'ţeles ? mai adăugă el.

- Aştept, bombăni Mircea, începînd însă şi mai curios să se-ntrebe: Şi acum ce au de gînd ? Încotro şi cît ? E totuşi o schimbare !

Bucuria iniţială a „schimbării" îi fu însă repede adumbrită. Presupuneri, unele chiar sumbre de tot, îi treceau prin minte ca un stol de răpitoare ce i se ridicau de undeva din cap, coborîndu-i-se prin şira spinării pînă-n inimă. Mai precis, pe şira spinării dezgolită de ridicarea zeghei.

Ce-i mai rămînea însă decît să pîndească şi să se mişte după porunci ? Dar încotro ? Spre ieşire ? spre turelă ? spre altundeva, poate tot în fort sau de ce nu şi spre Valea Plîngerii, la execuţie ? Ar fi fost totuşi absurd. Pedeapsa cu moartea trecuse şi-i rămăsese doar munca silnică. Numai că-n suflet gîndurile negre îi dăinuiau cu atît mai mult cu cît erau mai absurde.

La pocnetul desfundării unei alte uşi capul i se întoarse uşor sub zeghe. N-ar fi stricat să vadă care anume celulă era deschisă. Şi văzu cu coada ochiului că se umbla la cea în care erau Aristotel Popescu şi Grimalski.

Deci îi mai scoate şi pe alţii, gîndi el; dar pe care ? Vocile fiecăruia îi erau cunoscute. Din păcate nu şi chipul.

TU, MUSTAŢĂ, ieşi ! îl auzi pe gardian poruncindu-i unuia din celulă să iasă.

Şi din celulă ieşi cel scund. Era Grimalski, cu mustaţa răsfrîntă peste colţurile gurii ca o pereche de coarne de bivol sălbatic.

- Ies, deşi aş prefera s-o fac numai în prezenţa conducerii şi cu martori, dar, pentru dumneata, fiindcă îmi eşti simpatic, fie ! ies.

- Ascultă Grimalski, i se adresă atunci gardianul pe nume, mi se pare că-i vorba, după cîte mi-am dat eu seama, de o plecare în afara Jilavei.

- Ei şi ? îi răspunse Grimalski surîzînd.

- Păi tot una e dacă stai sau pleci de aici ? Scapi de iad. Nu vezi că ăştia v-au pus gînd rău ?

Şi cu capul făcu un semn care arăta spre ceva mai sus.

În clipa aceea Aristotel Popescu, rămas în celulă şi probabil speriat, ciuli urechea şi începu să ţipe:

- Eu sînt reglementar, dom' sergent ! Sînt reglementar...

- Băă, reglementar, nereglementar, tu pentru mine nu mai contezi; nu mai eşti, pricepi ? Decît poate ca o primejdie, ţinu el să mai adauge gîndindu-se c-ar fi putut să-l toarne robotul.

De altfel se prea întinsese cu vorba şi nu era deloc prudent.

- A ! dar am uitat, cu boarfe sau fără ? îl mai întrebă Grimalski întorcîndu-se din drum.

- Cu totul, nu ţi-am spus ? Ce naiba ! Eşti chemat doar pentru a fi scos de aici. Ce mai ! scapi !

- Unde să scap, domnule ? îi răspunse Grimalski plictisit; pentru mine nu mai e scăpare.

Gardianul poreclit „fierarul" se holbă la el. Parcă nu mai ştia ce să-i spună.

- Şi bocceaua ţi-ai luat-o ? îl mai întrebă el.

- V-o las amintire.

- Mie ?

- Cui o avea nevoie de ea; *politicului*, dacă-l interesează.

- Ăstuia care rămîne, lasă-i-o !

- Păi ăsta nu mai are nevoie de nimic. I-un mort viu; mort viu ! înţelegi dumneata ?

- Ce să-nţeleg, că nu mai ştiu nici eu ce să cred cînd văd şi aud atîtea ? Dar ce mă interesează pe mine ?

- Poate că te interesează...

- Păi, ia-o atunci înainte pe coridor şi aşteaptă la ieşire pînă-l aduc şi pe celălalt, c-am mai scos unul.

Fără a mai zice da sau nu, şi fără a-şi mai trage zeghea pe cap, Grimalski se îndreptă spre ieşire semeţ şi hotărît parcă să-l înfrunte pe oricine i-ar fi ieşit în cale. Cel puţin aşa i se păru lui Mircea văzîndu-l printr-un fald descusut al zeghei trase pe cap.

Iar sergentul, fără a mai încerca să-i spună ceva, se grăbi să încuie uşa şi să vină în urma lui.

Îi îndrepta de fapt pe amîndoi spre un undeva în care fiecăruia îi era sortit altceva.

PE GRIMALSKI, din ce îşi mai putu da seama Mircea, chiar de la ieşirea din *Casimcă* îl înşfăcă un ofiţer străin de Jilava care nici măcar nu-i spuse să-şi tragă zeghea pe cap.

Semn sigur că nu era din obişnuiţii casei, unde obiceiul respectiv devenise automat. Ca şi „alarma" de altfel, strigătul pe care orice gardian îl scoate din pieptu-i încins

cînd era vorba să transporte pe cineva dintr-o parte în alta a închisorii. De după poarta a doua, cînd ieşi din curtea Reduitului, nu-l mai putu vedea. Unde dispăruse, cine mai putea şti ? Dar dispăruse şi-n ochii lui Mircea, dispăruse triumfal. Ieşise parcă de acolo cum ar fi ieşit dintr-un mormînt ca să intre apoi pe poarta a doua a fortului cum ar fi intrat în legendă.

Pe Mircea însă îl înşfăcă chiar la ieşirea din *Casimcă* altcineva, un gardian mic şi negricios, asemănător cu lamandi, călăul. Şi-i fu dat în primire de către „fierar" cu-n: „ţine-l bine că-i aur !"

Ce voise să-i spună el cu aceasta celuilalt, nu conta decît ca expresie. Puşcăria îşi avea în definitiv şi ea argoul ei în care „aurul" însemna „răspundere", chiar mare răspundere în anumite cazuri. Celălalt însă îl luă-n primire trăgîndu-i şi mai bine zeghea peste cap.

- Las' pe mine; nici o grijă, îl aranjez eu, mai bombăni el.

Cu zeghea-n cap apoi şi cu-n strigăt de alarmă, scos din pieptul gardianului ce-l însoţi de la poarta a doua pînă la ieşirea din fort, scăpă şi nu mai fu verificat decît o dată. O verificare de acte între cei ce-l predau şi cei ce-l luau: O echipă de la interne, cu subofiţeri mai curaţi, ferchezuiţi şi grozavi de nerăbdători, *băieţii* de fapt, cu nervozitatea specifică serviciului lor şi cu pornirea permanentă de a „glumi" pe seama victimelor.

- Băăă umbră, vezi să nu dispari la soare ! fu fraza cu care-l primiră cei din capul dubiţei care-l aştepta... Apoi:

- Bă „bagaj" (asta era de fapt pentru ei, un simplu colet de o valoare mai mare sau mai mică, după cum fuseseră preveniţi de periculozitatea sau importanţa lui), dar

n-ai deloc „greutate" completă, un altul din grup ridicîndu-i mîna ca să-i pună cătuşele.

- Nici „brăţările n-am de ce ţi le prinde" adăugă el, arătîndu-i mîna descărnată celuilalt. Asta iese şi printre gratii, atît e de slab. Băă ! Eşti viu sau mort ? Spune ! Ca să ştim ce ducem.

- Şi dacă mai duceţi ? completă Mircea.

- Vezi măi, că trăieşte ! exclamă al treilea dintre ei, apoi către Mircea: de dus te ducem noi oricum, viu sau mort nu ne scapi tu, poţi fi sigur.

Şi cu doi ghionţi în coaste şi-un şut în fund, tras mai în glumă mai în serios, convins într-adevăr că nu scapă, fu urcat în dubă şi pus într-un compartiment de metal precum o carte-ntr-un raft de bibliotecă. Ceea ce simţi după aceea fu o simplă nevoie de a se urina. Emoţia trecuse şi după ea venea urmarea lichidă.

„Trebuia să fi ieşit la tinetă înainte de a mă fi scos din dubă", îşi zise el; dar cine ştia ? Oricum era prea tîrziu şi maşina o zbughi din loc. Din Jilava, pentru moment, ieşise.

ARISTOTEL POPESCU, rămas singur în celulă după scoaterea lui Grimalski şi după încercarea de-al convinge pe sergent că el este regulamentar, se aşează la locul lui, în aceeaşi poziţie de robot cu mîinile pe genunchi şi ochii deschişi, aţintiţi spre vizetă. Plecarea celuilalt nu-l afectase deloc. Părea ca un sfinx pe lîngă care putea trece orice fără a-l clinti din loc. Privindu-l, cum făceau din cînd în cînd şi paznicii care-l supravegheau de la vizetă, credeai că-i împietrit. Nu dădea semne de viaţă decît cînd se deschidea uşa ca să se ridice brusc în picioare aşteptînd în poziţia de drepţi un ordin, o întrebare sau simpla trecere în revistă a

schimbului de paznici care intrau sau ieşeau din serviciu. Reacţii mecanice sau răspunsuri monosilabice ale unui robot perfect stăpînit doar de două idei: frica de Ţurcanu şi cea de a nu contravéni regulamentului pe care, cu toată duritatea lui, îl socotea binemeritat.

Neîndrăznind nici un gardian să-i vorbească de teama de a nu fi turnat că încalcă regulamentul, Aristotel reprezenta pentru toţi o enigmă. De ce însă ajunsese el în starea în care era, nici unul din ei nu pricepea.

Într-o zi, Iosif şi Gore văzîndu-l că se clatină ducîndu-şi tinetele cu murdărie şi apă la W.C.-ul din fundul coridorului, (se uitau la el prin geamul becului care le lumina celula) se hotărîră să-i lase pe colţul bazinului de apă din closet bucăţile de pîine pe care şi aşa i le-ar fi dat lui Mircea dacă ar fi fost cu ei. Rezultatul fu că-l văzură cum, găsindu-le, se duse aţă la gardian.

- Dom' sergent, am găsit astea - şi-i arătă bucăţile - pe bazinul de apă. Probabil că mi le-a lăsat cineva acolo, dar eu n-am nevoie de ajutorul nimănui. De altfel, domnul Ţurcanu ştie...

- Ce Ţurcanu, mă nenorocitule ! Ce să ştie Ţurcanu ? Cine-i ăla să ştie ce nu ştiu eu ? Şi ce să fac eu acum cu bucăţile astea ? îi mai spuse sergentul.

- Vă raportez, încercă el să-şi motiveze gestul.

- Ce să-mi raportezi, moarteo ? aruncă-le şi piei din faţa mea, să nu-mi mai dai de lucru ! Iua-v-ar naiba pe toţi ! Uite, găseşte pîine şi n-o mănîncă ? Ce-o fi cu tine bă, de te-ai debusolat în halul ăsta ? Păi deţinut politic eşti tu ?...

- Sînt deţinutul P. A., *reeducat* la Piteşti şi convins că...

- Ce că, bă ! De ce eşti tu convins ? Să torni ? Să mă torni pe mine şi pe ăştia de primprejur ? Ţi-arăt eu ţie ! Hai, marş la cuşcă şi-acolo să-nţepeneşti la marginea patului, 'nţeles ? Şi să nu te mai mişti decît cînd ţi-oi spune eu.

- Da, să trăiţi ! fu răspunsul lui Aristotel Popescu, deţinut model, care de frică nici identitatea nu-ndrăznea să şi-o mai spună decît prin iniţialele P. A. Da, şi intră la locul lui din celulă, ca o vită-ntre stănoage.

- Ce-o mai fi măi, cu ăsta de alături de voi ? îl întrebă odată „fierarul" pe Gore ? (Fără un motiv anume, Gore îi inspira pesemne cea mai mare încredere. Probabil pentru că-l văzuse cum îi pusese lui Oprişan o floricică pe piept în curte, atunci cînd îl scoseseră mort din *Casimcă*).

- E *reeducat*, dom' sergent. Sută-n sută. Model. Aşa ar fi trebuit să fim toţi, dacă izbutea *Reeducarea* şi-l mai lăsau în pace pe Ţurcanu. Şi după noi, toţi deţinuţii, iar la urmă întreaga ţară. Roboţi, domnule ! Aşa trebuia să ajungem, ca nenorocitul ăsta care vorbeşte de parc-ar fi programat.

- Adică ?

- Adică cum îl vedeţi. Ştie una şi bună. Să se supună orbeşte la tot ce i se comandă, şi să toarne tot ce i se pare că iese din regulă. Nu mai e om. E un mecanism perfect reglat pentru cei ce l-au vrut aşa. Iar noi...

- Voi, ce ? Sînteţi mari *bandiţi* !

- Păi de ce, dom' sergent ? îl întrebă Iosif puţin cam enervat.

- Întîi fiindcă sînteţi aici, şi apoi pentru c-aşa ni s-a spus la şedinţă. Cic-aţi omorît, v-aţi bătut, a-ţi exploatat, ce mai, aţi fost legionari.

- Şi dumneavoastră credeţi ?

- Ce să cred, mă, cînd de văzut vă văd bine că sînte aici. Şi-ţi fi făcut voi ceva. Altfel nu vă puneau ăştia în hrub asta, cu trei zăvoare la uşi şi cu regulamentul pe care-l aveţ E moarte curată; ce, eu nu-mi dau seama ? Cînd aţi fi putu sta şi voi dincolo, la Reduit, sau pe secţie ca ceilalţi. Dar ce dacă sînteţi legionari !

- Păi, dom' sergent, ce dacă sîntem legionari ? n sîntem şi noi oameni, ca ceilalţi ? îl întrebă Gore. Sau c credeţi dumneavoastră că sînt legionarii ?

- Măi, ce să mai lungim vorba, că ăştia de primpreju trag cu urechea, ştiu eu ? Nu ştiu. Decît că una ni se spun nouă despre voi c-aţi fi fost, şi eu alta văd că sînteţi. C credeţi voi, că-s prost ? Oi fi eu hingherul vostru, da' mi-ar dat seama cu ce „fiare" am de a face. Ce mai ! legionari, ăi de care se tem tovarăşii ca de moarte. Şi dacă le-aţi şi pieirea ? Mai ştii ? Şi atunci, cum să nu se teamă ? Dar hai la cuşcă acum ! Că dacă scăpaţi, vai de pielea mea. Ce nu-s şi eu tovarăş ? Dar nu-s, bă ! Ţineţi minte asta. Că m fac numai. Altfel n-am cum. Şi ce credeţi, că nu ştiu eu c dormiţi în timpul zilei ? Însă închid ochii. Nu-s eu mă, cin mă credeţi voi şi nici ei. Dar am făcut-o ? Am făcut-o ! M-ar înscris la partid, m-am înscris, şi acum uite c-o trag şi e alături de voi ! E bine ?... Hai, marş înăuntru şi bila pe cinc exploatatorilor ! pînă-s în tură ! exploataţi-mă şi aici că destu mi-aţi exploatat părinţii afară ! Şi trase cu ochiul.

Iosif însă, intrînd şi mai în fundul celulei, pentru c discuţia cu sergentul se desfăşurase în prag cu uşa trasă p jumătate ca să nu se audă ce vorbeau pe coridor, se-nroşi l obraz şi voi să mai continue.

- Cum v-am exploatat noi părinţii, dom' sergent ? c doar sîntem de aceeaşi vîrstă ?

- Gura ! îi spuse sergentul. Mai mică ceva. C-aţi exploata şi voi cum aţi putut. Dar cine să nu exploateze-n ziua de azi ? Tu de pildă ce maşină ai avut ? îl întrebă el.

- Două, dom' sergent, interveni Gore rîzînd: una de tuns şi alta de bărbierit.

- Deci vedeţi, băi ! Vedeţi c-aţi exploatat ? Şi iar le făcu cu ochiul trîntindu-le însă uşa în nas cu atîta putere încît Gore, de nu şi-ar fi tras iute piciorul din prag, mai mult ca sigur că i l-ar fi strivit.

- Ce dracu-i cu ăsta ? se-ntrebă mirat Iosif. Probabil că iar o fi văzut pe cineva în capătul coridorului.

- Psst ! îl atenţionă Gore punîndu-se la uşă să tragă cu urechea. A venit unul să-i ceară foc, am auzit întrebîndu-l ceva de chibrituri.

- Ai naibii cum se pîndesc şi ăştia-ntre ei ! Crezi că focul îl interesa pe ăla ?

- Treaba lor. Dacă aşa li-e meseria.

- Dar tu ce crezi de „fierarul" ăsta al nostru. Ce o fi vrut el cu discuţia asta ?

- Să se informeze, să-i mai treacă timpul, şi de ce să nu-şi satisfacă curiozitatea ? Probabil e mai deştept decît alţii şi nu se dumireşte ce-i cu noi. Una i se spune *sus* şi alta vede el *jos*. Aşa că de ce să nu-i dai voie şi lui să iscodească şi să se clarifice ? Ai văzut ce viclean era ? Sigur că-i valah.

- Ăştia să se clarifice ?

- Păi dacă ăştia sînt puşi în situaţia asta, cine alţii ? Ăştia, sau cel puţin „fierarul", uite că nu se împacă cu contradicţiile şi cu dialectica.

- Şi ?

- Şi neîmpăcîndu-se, nu ne prea omoară cu vigilenţa. Iar noi scăpăm de pe o zi pe alta ? Scăpăm ! Nebănuite sînt cărările Domnului !

- Da, dar şi dracu-i meşter.

- Şi Dumnezeu e mare, oftă Gore punîndu-se pe pat la pîndă. Oricum, pe o simplă bunăvoinţă sau capriciu de moment al sergentului nu se putea conta tot timpul.

RĂMAS de fiecare dată singur în celulă după ce se-ntorcea de la program şi stînd tot timpul celor şaptesprezece ore reglementar, cu privirea fixă la vizetă, într-o zi Aristotel Popescu simţi că-l părăsesc puterile. Slăbiciunea însă n-o percepu ca pe o boală - în cazul lui ftizie galopantă - ci ca pe o încercare de revoltă a trupului. Revolta de a nu se mai supune unei pedepse „binemeritate".

- Dom' locotenent ! îi raportă el într-o dimineaţă locotenentului Ştefan. Nu mai pot respecta regulamentul...

Ştefan rămase ca trăznit. Şi cum articularea unei fraze era pentru el o stare de graţie care i se acorda rar, abia bîlbîi roşindu-se ca racul.

- „Ceee bababanditule ?"

- Nu-mi mai pot executa pedeapsa.

- Şi ce să-ţi facem noi, bă ? interveni sergentul care lua schimbul în primire. Să te graţiem noi ? Să te amnistiem ?

Ştefan însă, fără a-i spune ceva, potrivit obiceiului său mai vechi, îl lovi drept în burtă cu piciorul. Parcă l-ar fi lovit pe Grimalski. Apoi şi mai roşu, se bîlbîi în continuare:

- Tu-ţi aaamenstia mă-mă-măti de bandit ! ţi-aaarăt eu regulament !

- Tovarăşe locotenent, interveni atunci gardianul ce preda schimbul; lăsaţi-l. E pe ducă, zău ! Scuipă şi roşu. L-am văzut doar.

- Să-să-să sss-cuipe-n p... mă-si pîîînă sss-o go-goli de booojoci. Iii-arăt eu lui !

Între timp, un alt sergent, ca să-l potolească pe Ştefan şi să-l scoată de acolo, deschise uşa unei alte celule. Ştefan tresări şi ieşi.

Rămas însă împăturit pe pat, pentru că acolo căzuse, Aristotel se suci, se răsuci şi reveni iar în poziţia regulamentară. Deodată apoi se-ndreptă ca un resort, şi alergă la tinetă. Nici nu mai putu sălta capacul cînd îl podidi un val de vomă roşie. Nu-l sperie însă sîngele cît îl deranjă faptul că trebui să-l spele. Clătinîndu-se pe picioare, ameţit şi gata să cadă la orice pas, nu mai avu puteri decît să se tîrască pînă la marginea patului unde se prăbuşi cu faţa la uşă. Cum privea însă într-una vizeta chiar şi din poziţia aceea, i se păru deodată că n-o mai vede. Se frecă atunci la ochi şi dădu să se ridice iar în picioare. Nu putu însă dintr-o dată şi se opinti, apoi, reuşind, se-ndreptă cu mîna-i întinsă spre vizetă.

- Domnule Ţurcanu ! murmură el, sînt convins da nu-mi mai pot executa pedeapsa. Ajutaţi-mă !

Nu-l auzi însă, nu-l văzu şi nu-i răspunse nimeni. Cînd îl descoperi paznicul care luase în primire rondul era prea tîrziu. Deschise uşa repede şi dădu să-l ridice şi să-l proptească pe pat. Să vorbească însă nu mai putea. Horcăia şi ochi-i luceau într-o ultimă dorinţă de a fi ajutat să stea regulamentar.

- Ce vrei, mă ? să stai la marginea patului ? Stai şi tu cum poţi, îi spuse sergentul, pînă mă duc să raportez.

Şi o zbughi la comandant. Cînd se întoarse cu *politicul*, că pe comandant nu-l găsise, Aristotel Popescu era ţeapăn. Ochii nu i se închiseseră, ci-ncremeniseră pe un cap răsucit cumva tot spre vizetă. Groaza de care nu putuse scăpa nici în ultima clipă i se întipărise pe chip o dată cu îngrijorarea că totuşi nu fusese la înălţimea făgăduită-n *Reeducare*.

- Ăsta şi-a ispăşit păcatele, tovarăşe locotenent, exclamă gardianul care-l chemase. Uitaţi-vă că şi ţeapăn a căutat să nu încalce regulamentul.

- Ispăşit zici ? îl întrebă mirat *politicul*. Ispăşit, tovarăşe ? Crezi ?

- Cred, dar nu mă duc la biserică, fiindcă ştiţi... încercă sergentul să bîlbîie o explicaţie de teama de a nu fi bănuit şi el că crede în Dumnezeu.

- Lasă biserica, rînji *politicul*; eu te-ntreb de ce crezi că şi-a ispăşit ăsta păcatele ?

- To-tovarăşe ! începu să se bîlbîie şi mai tare sergentul. Dar în turele mele ăsta n-a pus geană pe geană şi aşa, înţepenit cu mîinile pe genunchi, a stat tot timpul ! Cum să vă zic ?... Şi nici în celelalte ture la alţii...

- Nu cum să-mi zici mie acum e important ci ce vei scrie în raport.

- Ce-am văzut şi constatat, tovarăşe locotenent.

- Mţî ! se strîmbă locotenentul politic. Acolo vei scrie ce ţi se va spune că trebuie să scrii. Ai înţeles ? Şi las' ce crezi dumneata...

- 'Ţeles ! să trăiţi.

- Crezi ? îl mai întrebă încă o dată zîmbind *politicul*.

- Cred, îi răspunse sergentul, sigur însă fiind că-l făcuse pe ofiţer să creadă că el nu crede ce crede.

Între timp, de Aristotel nu se atinsese nimeni decît ofiţerul cu cizma, dînd să-l împingă din poziţia în care în înţepenise rezemat. Fără să izbutească însă. Mortul ţinea cu dinţii de regulament.

CÎND cadavrul ţeapăn al lui Aristotel fu scos apoi de un picior din celulă, vecinii nu putuseră afla. În bizarul spaţiu tronconic al *Casimcăi*, luase sfîrşit cu succes, prima mare încercare de robotizare a omului. Cu unul se reuşise. Mai rămîneau ceilalţi din celelalte celule, din celelalte închisori şi de ce nu din restul ţării.

„Omul nou" merita sacrificii, chiar multe sacrificii. Şi Aristotel Popescu le făcuse pe toate. Nu-i mai rămăsese decît trupul care trebuia tîrît pe jos şi prin cele trei porţi ale fortului ca să poată ajunge şi la Judecata de Apoi.

- BIETUL Aristotel ! oftă Gore Bolovan cînd îşi dădu seama de ceea ce se-ntîmplase în fosta celulă a lui Grimalski şi Vică Negulescu. N-a reuşit să se desreeduce. Dimpotrivă, le-a dat un exemplu că se „poate" totuşi şi cum vor ei. O fi şi aşa, mai ştii ?

- În lumea asta, poate, îi răspunse Iosif. La Judecata de Apoi, nu cred.

- Mde ! se-ndoi Gore. Cine ştie ce ne mai aşteptă şi acolo ?

- Vom vedea, îi răspunse Iosif, cu gîndul însă la spusele lui Maromet.

- Pe-pe-pen-pen-tru pă-pă-pă-caaa-tele vo-vo-voastre o-o-o-tra-tra-trageţi, băăă !

Şi nu se mai putu reţine să nu-şi rostească îndoiala şi cu voce tare:

- Dar dacă o fi trebuit să ne ispăşim astfel, cine ştie ce păcate ?

- Posibil, dar în nici un caz nu-i îndrituit unul ca Maromet, sau mai ştiu eu ce Moromete tembel din Bărăgan să-mi ceară mie socoteală de ce am făcut în lumea asta şi să mă judece sau execute pentru aceasta.

- Numai că, Gore, nebănuite-s căile Domnului şi nepătrunse judecăţile Sale!

- Fireşte că textul evanghelic cam aşa sună, dar nu mi-l pot închipui pe Dumnezeu făcînd uz de Maromet, Ştefan sau mai ştiu eu care din asasinii ăştia ca să mă pedepsească pe mine, un biet ins, redus numai la nişte biete iniţiale, G. B., de pildă, pentru păcatele mele, ale moşilor sau strămoşilor mei ? Ce rost ar mai avea atunci Judecata de Apoi sau altele de pînă atunci ?

Şi dacă totuşi Dumnezeu le-a îngăduit să facă ce au făcut cu noi ? Cum i-a îngăduit de altfel şi diavolului experienţa cu Iov ? Hm ? ce-ai mai zice atunci ?

- Dac-ar fi aşa, aş face - cum de altfel am şi făcut - tot ca şi Iov. Adică aş suporta, dar nu fără proteste. Numai că, în cazul lui Iov, diavolului i s-a îngăduit să-i facă orice omului în afara celor ce-i priveau sufletul. Ţi-aminteşti doar textul ? Şi în cazul nostru, Satana ce a făcut ? Ne-a lovit încercînd să ne destrame şi trup şi suflet. Ceea ce nu admit. Cu noi diavolul a trişat şi asta o voi spune şi-n cer, drept pentru care îi voi cere pedeapsa şi acolo.

- În timp ce tu, eu şi alţi lovi moderni o să fim răsplătiţi ca cel biblic. Nu ?

- Nu, nici aşa. Dar să se ştie despre fiecare ce a făcut, cît, cum şi-n ce limite, asta da; o voi cere cît voi trăi.

Ce !? Numai eu să-mi fi făcut demascarea ? Şi ei nu ? La rînd fiecare şi fără trişări ! Aşa să ştii, Iosife !

- Mde, Gore ! aşa o fi, numai că mie, nu ştiu de ce mi-a fost atît de frică de demascare încît să nu mai aud de nici o judecată. Nici chiar de Cea de Apoi.

- Nu ştiu ce om îi fi tu de nu ţi-e frică de ce porţi în tine. Pe mine însă, gîndul ăsta mă striveşte. Nu mai vreau judecăţi. Înţelegi ?

- Mde, Sică ! Dar asta înseamnă că neavînd curajul să-ţi mărturiseşti crezul, faptele politice, lumeşti, istorice, să zicem, n-ai curajul să le dezvălui nici pe cele din adîncurile tale.

- Şi tu ai, sau ai avut acest curaj ?

- Cred că da, în ceea ce priveşte crezul meu politic. În ceea ce priveşte familia şi propria autoponegrire am mai trişat şi eu pe ici pe colo. La un moment dat însă am rupt-o cu toate, spuse Gore, gîndindu-se la ceva anume.

- Şi atunci ai spus tot, ca la spovedanie, îl sîcîi Iosif.

- Aproape, deşi, cînd stau să mă gîndesc acum, nu chiar tot. Dar cine-şi cunoaşte adîncurile şi are curajul să şi le sondeze ?

- Da, dar în general îţi pare rău de ceea ce a fost ?

- Rău nu, dar nici prea bine cînd mă gîndesc că alţii, ca tine, Mircea şi nu mai ştiu eu cine, aţi trişat şi trişaţi mereu cu voi înşivă. Nu mai vorbesc de opresorii noştri care nici măcar nu-şi pun astfel probleme.

- Crezi ?

- Ce să cred, nu văd ? Nu văd că nu mai ştiu cum să ne şteargă urma c-am fost vreodată şi noi oameni întregi ? Vreau să spun pînă la experienţa *Autodemascării* şi a *Reeducării*.

- Da, dar asta, Gore, nu înseamnă oare că prin noi au descoperit şi ei ceva de care, sau la care, raportîndu-se, se tem cumplit ? Şi atunci nu înseamnă că-i şi-n conştiinţa lor ceva ce-i deranjează ?

- Gîndind aşa, poate, dar ce mă interesează pe mine, victimă, punctul de vedere al călăului sau pe călău punctul de vedere al victimei ?

- Şi atunci pe tine ce te interesează ?

- Ca să-ţi spun drept, de mine puţin îmi pasă, de tine însă, de vecini şi de tot ce a fost sau va fi cu noi, da, îmi pasă. Încolo ce o vrea Dumnezeu, dar la judecata Lui sper că altele vor fi criteriile. Oricum, Maromet, Goiciu şi M.A.I.-ul vor mai avea de spus şi acolo cîte ceva.

ŞI IOSIF V. Iosif văzu într-adevăr că pe Gore Bolovan, din acea zi, ziua morţii lui Aristotel Popescu, nu-l mai preocupa altceva decît ce făceau ceilalţi din celelalte celule vecine. Se temea să nu mai moară careva şi nu cumva să izbucnească în vreo celulă cearta. Era de aceea mai tot timpul cu urechea la uşă sau la zid, bătea în perete morse ca o mitralieră cu degetele făcute măciulii de tobă, iar mintea-i o luase cu cel puţin zece paşi înaintea celor ce-l supravegheau.

Într-o zi însă, ceea ce avea să se întîmple, se întîmplă totuşi: Caziuc muri şi el ca toţi ceilalţi dinaintea lui. Hoinic se certă de moarte cu Popa Ranu, iar el, Iosif V. Iosif şi Virgil Bordeianu fură scoşi din *Casimcă* şi expediaţi aidoma unor colete spre o destinaţie necunoscută. Rămaşi în urmă însă ca-ntr-un mormînt, Nicolae Pătraşcu, Aurel Popa şi Octavian Voinea se-ntrebau în continuare dacă acolo sau altundeva le va fi sfîrşitul ? Cine le putea însă

răspunde ? Nici măcar ecoul gîndului reflectat în spaţiul din ce în ce mai curb şi mai umed al *Casimcăi.*

Secretul Jilavei îşi ascundea în sine tainele cu aceeaşi groază cu care se ascundea ziua de noapte şi noaptea de zi.

Sfîrşit

Colecția DOCUMENT

ISBN 973-95323-5-7

PREȚ 4000 lei